Ateitis

RUGSĖJIS-ŠPALIS 1979 7-8

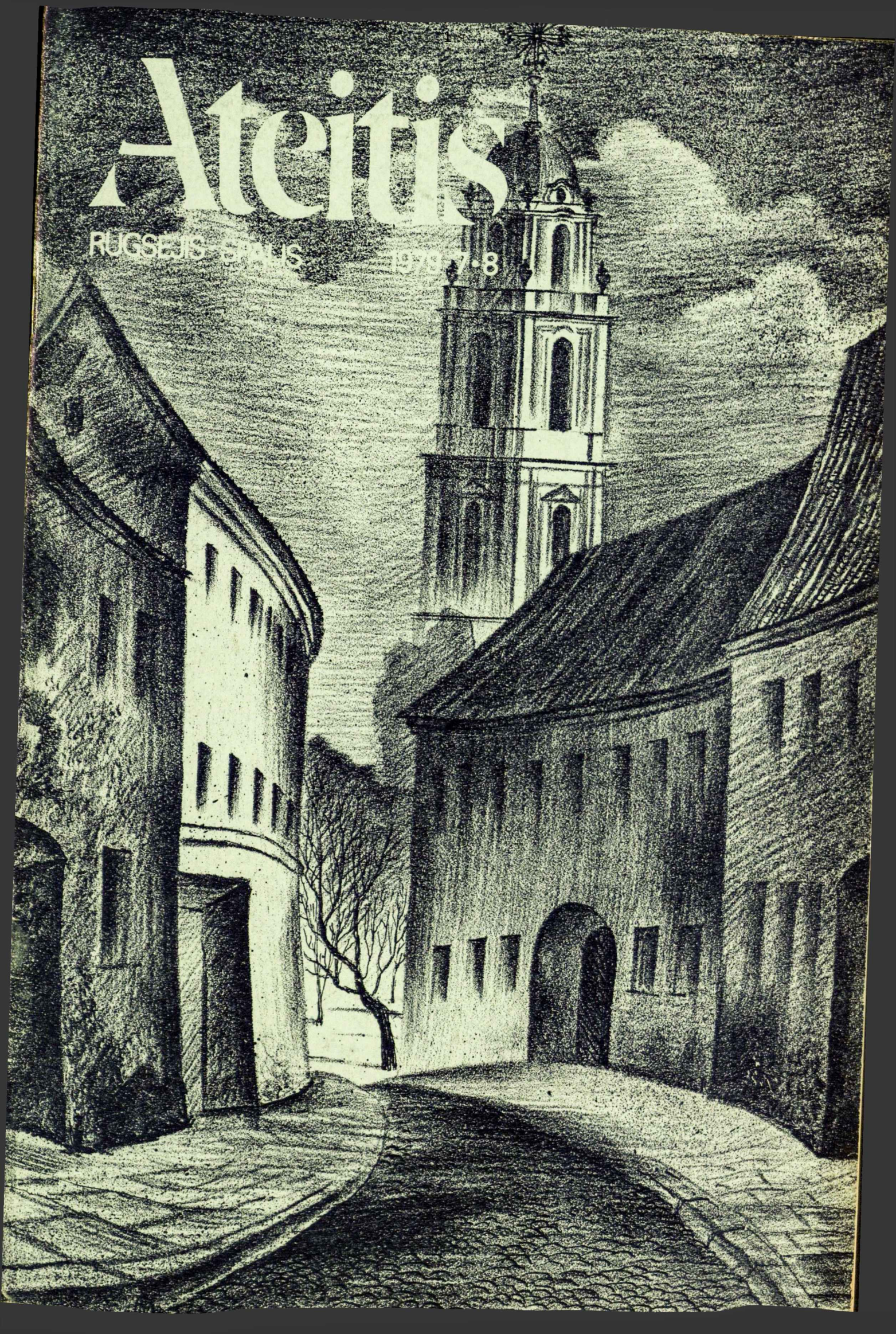

Ateitis

1979 RUGSĖJIS-SPALIS/SEPTEMBER-OCTOBER VOL. LXIX NO. 7—8

Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas.

Žemaičių šlovė (eil. ištrauka) — S. Stanevičius 213
ANTAI... — K. Trimakas 214
Vilniaus universitetas — V. Liulevičius 217
Eilėraščiai — K. Bradūnas 221
Kokios galimybės lituanistinei katedrai? —
K. A. Girvilas, P. Jonikas, K. Ostrauskas, L. Raslavičius 224
Tikrovė — V. Volertas 230
Evangelija ir kultūros savarankiškumas — A. Maceina, S. Barzdukas,
E. Gerulis, F. Jucevičius, K. Skrupskelis, Ses. O. Mikailaitė 232
ATŽALOS: Eilėraščiai — L. Palubinskaitė 240
Moksleivių stovyklos Dainavoje dienoraštis 241
Bendri stovyklos įspūdžiai — P. Staniškis 242
Stovyklos dienos 243
ATVIRAI: Pasaulėžiūrinių leidinių serijos reikalu — A. Maceina 247
KNYGOS: Keturios knygos apie Vilniaus universitetą — Jokūbas K. 249
VEIKLA 252
LAIŠKAI 267

Šis numeris skirtas Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai paminėti. Numerį redagavo A. Liulevičius. Nuotraukos: V. Bacevičius (260), K. Čikotas (261), O. Galinskas (252, 255), G. Gečytė (262), A. Jasinevičius (259, 260), A. Kezys (221), T. G. N. (240), V. Maželis (231), F. Ožinskas (254), L. Šakėnas (242—246, 265—268), K. Trimakas (256, 263, 264). Iliustracijos: Sauliaus Ikamo litografijos (viršelis, 213, 216, 229).

Danguolės Stončiūtės-Kuolienės piešinys (230), Rimto Tarabildos grafika (223, 226), Vijos Tarabildienės grafika (225, 236, 239), Reginos Žiūraitienės piešiniai (218, 233, 235, 251). Esame dėkingi Danutei Žilevičienei už leidimą panaudoti visą eilę Lietuvos dailininkų darbų. Viršelio antraštė ir vinjetės dail. Vilijos Eivaitės.

Vyriausias redaktorius: kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 DesPlaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL. 60130, USA. Telef.: 312 366-2446.
Redaktoriai: Saulius Kuprys, dr. Arūnas Liulevičius, dr. Linas Sidrys ir Aldona Zailskaitė.
Redakcijos nariai: Jonas Kuprys, Roma Olšauskaitė ir Rima Sidrienė.
Administratorius: Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL. 60629, USA. Telef.: 312 434-2243.

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 9.00 dol.; garbės prenumerata — 15.00 dol., susipažinimui — 7.00 dol.; kituose kraštuose — 7.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (5.00 dol.).

ATEITIS — a magazine published monthly, except July and August, by the Lithuanian Roman Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 South Sacramento Ave., Chicago, IL. 60629, USA. Yearly subscription in the US and Canada $9.00. Single copy $1.00. Second Class postage paid at Chicago, Illinois.

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M[illegible]ŽVYDO
BIBLIOTEKA

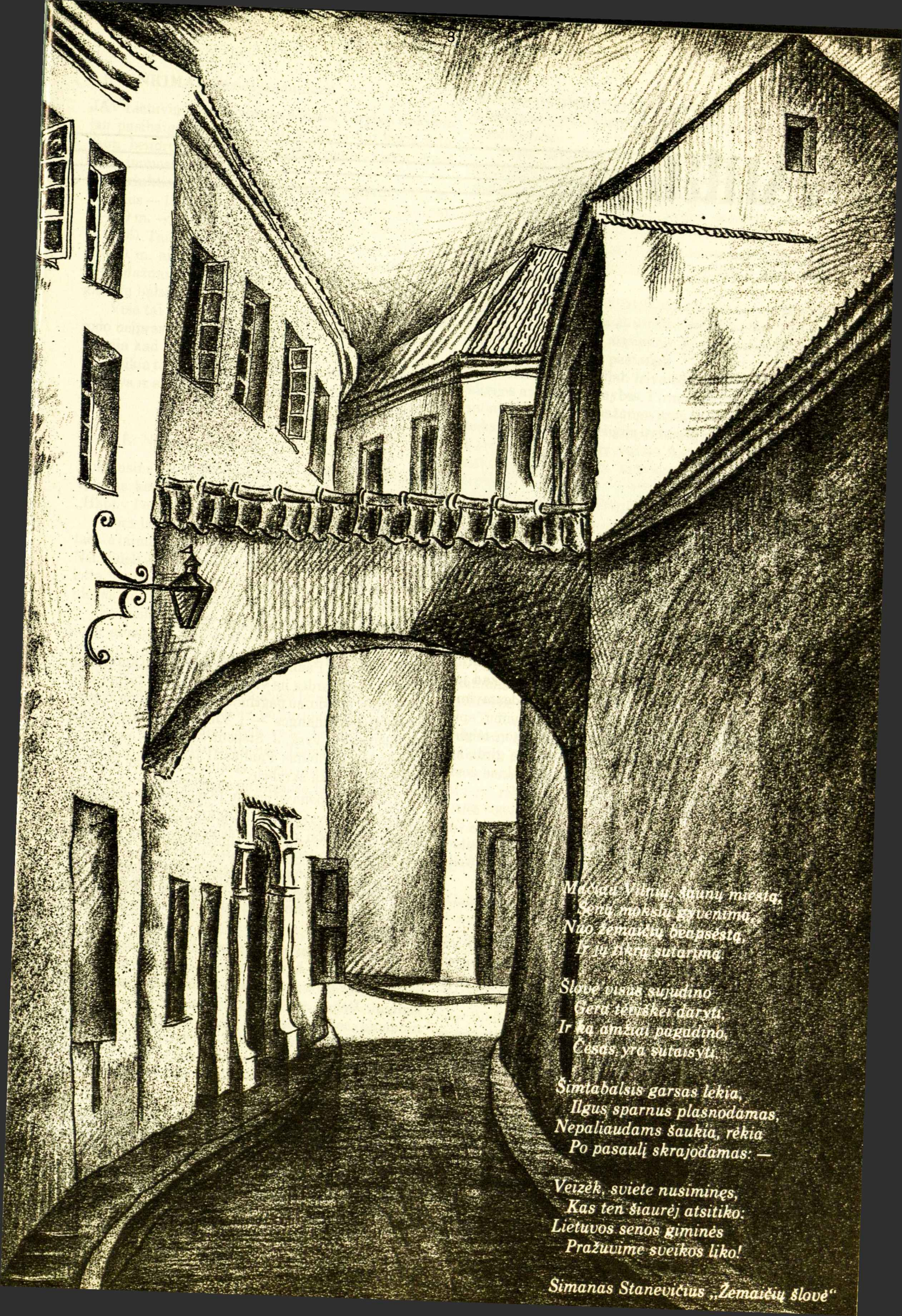

Matau Vilnių, šaunų miestą,
Senų mokslų gyvenimą,
Nuo žemaičių beapsestą,
Ir jų tikrą sutarimą.

Šlovė visus sujudino
Gerų tėvynkeį daryti,
Ir ką amžiai pagadino,
Česas, yra sutaisyti.

Šimtabalsis garsas lekia,
Ilgus sparnus plasnodamas,
Nepaliaudams šaukia, rėkia
Po pasaulį skrajodamas: —

Veizėk, sviete nusiminęs,
Kas ten šiaurėj atsitiko:
Lietuvos senos giminės
Pražuvime sveikos liko!

Simanas Stanevičius „Žemaičių šlovė“

Antai...

DĖMESYS: Mokslui ir žmonėms

Redaktorius Harry S. Messerve savo žurnale *Journal of Religion and Health* (sausio nr., 3 psl.) rašo, kad jis gailisi neturėjęs progos savo pirmomis studentavimo dienomis perskaityti Simone Weil „Dūmojimų apie mokslo studijų tinkamą naudojimą". Ten autorė teigia, kad galia kreipti dėmesį į tai, ką skaitai, ką girdi, ką matai, ką studijuoji, sakai ar darai, yra raktas žmogiškai brėsti ir tobulėti.

Ta galia yra būtina studijoms — ir žinioms pasisavinti, ir akiračiui plėsti. Betgi dėmesys svarbus ne tik studijoms, bet ir ryšiui su kitais. Kreipti dėmesį į kitus yra rūpinimosi ir rūpesčio kitais pradžia, o, anot Weil, svarbiausia artimo meilės funkcija.

ATKIRTIS: Mes ne sovietų piliečiai

Sovietų Sąjunga išleido naują įstatymą, kuriuo jos piliečių vaikai, net ir kitose valstybėse gimę, laikomi jos piliečiais. Tokiu būdu, sovietų piliečiais laikomų lietuvių ir kitų pabaltiečių tėvų vaikai, nors ir gimę ne savo krašte, laikomi sovietų piliečiais.

Kokį tikslą sovietai beturėtų, tas jų įstatymas sueina į konfliktą su kitų kraštų įstatymais, kuriais visi gimę valstybės teritorijoj yra tos valstybės piliečiai.

Lokio letena kėsinasi ne tik naujas teritorijas užgrobti, bet ir laisvų žmonių laisvę paglemžti. Į tai belieka atitinkamai stipriai reaguoti: 1. leisti kitiems žinoti apie mūsų nenorą būti mūsų tėvynę užgrobusios valstybės vergais-piliečiais, 2. iškelti sovietų kėsinimąsi į kitų valstybių piliečius prieš tų kraštų įstatymus ir 3. dar padidintom pastangom kelti viešumon sovietijos vergovę.

KARDINOLAS: Persekiojamai tautai

Popiežius Jonas Paulius II paskyrė 15 naujų kardinolų. Vieno iš jų pavardės jis viešai nepaskelbė, tačiau visų spėliojimai, atrodo, su pagrindu nukrypo į vieną asmenį už Geležinės uždangos — į Vilniaus arkivyskupijos administratorių vysk. J. Steponavičių. Mat, vos popiežium išrinktas, Jonas Paulius II jam buvo pasiuntęs savo kardinolišką skrybėlę.

Vysk. J. Steponavičius jau 18 metų yra be teismo ištremtas iš savo vyskupijos į Žagarę. Už ką? „Į valdžios įsakymus visiškai nekreipė dėmesio", — nurodė priežastis valdžios referentas *(LKB Kronika,* IV, 20). Kitaip tariant, jis neklausė sovietų ateistinės valdžios, destruktyviai besikišančios į Bažnyčios vidaus reikalus. Toks ganytojas už Geležinės uždangos labiausiai nusipelno būti įvertintas.

Šiam ganytojui ir savi tikintieji rodo lojalumą. 1970 m. 61 vyskupijos kunigas pasirašė peticiją jį grąžinti vyskupijon. 1975 m. panašų pareiškimą pasirašė 66 kunigai. Vėliau sekė kiti raštiški prašymai. 1976 m. randama tokia pastaba *LKB Kronikoje* (IV, 55): „Vilnius. 1976 m. vasario 15 d. daugelyje Vilniaus arkivyskupijos bažnyčių įvyko pamaldos už vysk. J. Steponavičių, prisimenant jo vardo dieną (vasario 16) ir 15 metų tremties sukaktį".

Betgi ne vien tik tas asmuo tampa įvertintas ir iškeltas pakėlimu į kardinolus. Su juo tampa įvertinta ir iškelta jo tauta. Kenčianti religinę priespaudą, bet tikėjimui ištikima lietuvių tauta — bent dėl tų persekiojimų nepaisančių ištvermingųjų — to jau seniai buvo nusipelnusi.

LB RINKIMAI: Dėmesys jaunimui

JAV Lietuvių Bendruomenės 9-tosios Tarybos rinkimai jau pasibaigė. Kandidatų tarpe, šalia kai kurių veteranų bendruomenininkų, matėsi naujų vardų, ypač daug jaunosios kartos.

Išrinktieji amžiumi pasiskirstė šitaip: 70 m. amžiaus — 1, 60—69 m. — 6 (10%), 50—59 m. — 19 (32%), 40—49 m. — 11 (18%), 30—39 m. — 9 (15%), 20—29 m. — 14 (23%). Taigi, beveik kas ketvirtas Tarybos narys yra 20—30 m. amžiaus jaunuolis. Be to, jauniausi kandidatai dažnai buvo surinkę daugiausia ar vieni iš daugiausių balsų.

Visa tai rodo, kad Lietuvių Bendruomenė jaunimui rodo neįprastai didelį dėmesį, kaip retai kokia tauta ar išeivija kad rodo.

Reikia tikėtis, kad rinktinis jaunimas šioje Taryboje parodys ir savo iniciatyvos, ir subrendimo.

LAIMĖ: Ne paparčio žiede

Apklausinėjus 100,000 asmenų, susidarė gan pilnas vaizdas, kas žmones daro laimingus (žr. dr. J. Freedman „Happy People", 1978).

Nors laimė yra asmeninė ir sunkiai apibūdinama, tačiau laimingiausi jaučiasi tie, kurie myli ir yra mylimi. Nei dideli turtai, nei aukšto statuso darbas, nei sveikata, ar asmeninis patrauklumas, vedybos ar lytis — niekas taip nedaro žmogaus laimingo, kaip meilė.

Po meilės daugiausia įtakos laimei turi vedybos (iki 40 m. amžiaus), pasitenkinimas savo darbu ir jautimas gyvenimo prasmės, siekiamo tikslo ir galios gyvenimą kreipti norima vaga.

Bendrai paėmus, vedę jaučiasi laimingesni už nevedusius — iki 40 m. amžiaus, po kurių nevedę vyrai jaučiasi tiek pat laimingi, kiek vedę, bet neištekėjusios moterys — dar nelaimingesnės. Išsiskyrę yra mažiau laimingi už neišsiskyrusius. Vyrai antrosiose vedybose jaučiasi laimingesni negu pirmosiose, bet moterys — laimingesnės pirmosiose.

Žmonės netampa mažiau laimingi sendami. Tik sveikatos atžvilgiu žmonių laimingumas mažėja nuo 20 iki 45 m. amžiaus, bet po 45 m. sveikata nebesudaro laimės problemos. Gi pačioj senatvėj seni žmonės nėra nelaimingesni kaip kiti: jų tarpe netgi daugiau tų, kurie jaučiasi, kad jie labai laimingi.

Pagal profesiją, laimingiausi jaučiasi dvasiškiai, psichologai ir pramogininkai (entertainers). Po jų — architektai, profesoriai, slaugės, administratoriai; mažiau laimingi — daktarai, sekretorės, advokatai; mažiausiai — raštininkai,-ės. Dirbančios moterys — laimingesnės už namų šeimininkes ir nedirbančias.

KRIKŠČIONYBĖ: Kokia jos ateitis?

Ateities studijų žurnalas *The Futurist* (Ateitininkas) birželio numeryje pateikia H. Myers straipsnį apie krikščionybę ateinančiais dešimtmečiais.

„Didele dalimi", — rašo Myers, — „krikščionybės ateitis sukasi apie jos kovą su *scientizmu*, žmogaus totališku pasikliovimu mokslu. Religija yra praradusi įtaką. Mokslas yra užėmęs jos vietą, o tačiau transcendencijos tebeieškančiam žmogui jis tepasiūlo materialinę naudą ir malonumą.

Pagal sociologą P. Berger (žr. jo „Facing Up to Modernity", 1977), krikščionija naudoja du skirtingus metodus modernaus pasaulio akivaizdoj: defenzyvą ir prisiderinimą. Defenzyva siekiama saugotis, gintis išlaikyti visa taip, kaip buvo. Bet tokiu keliu sunku išlaikyti net tai, ką turi. II Vatikano suvažiavimu Katalikų Bažnyčia ėmė kiek plačiau naudoti ir derinimosi kelią.

Vien mokslu pasikliaudama žmonija nepasiekia nei taikos, nei laimės, nei gyvenimo prasmės. Nuo 1970 m. pastebima dvasinio atgimimo ženklų: religinio susidomėjimo, ieškojimo, pastangų.

Sociologas R. Bellah įsivaizduoja tris pagrindines religijos ateities galimybes. Pirmoji galimybė: jei materialinė ir industrinė pažanga imtų viršų, pasikliovimas mokslu gal visiškai religiją išstumtų ne tik iš viešo, bet ir iš privataus žmonių gyvenimo. Antroji galimybė: jei dėl kokių plataus masto katastrofų žmoniją pasijustų nepajėgi, o mokslines priemones pamatytų esant per menkas, tada atsirastų proga iškilti autoritetyvioms valdžioms, kurios paprastai savo padėtį stiprina absoliutine ideologija ar religija (pvz., kad ir kokiu religiniu fundamentalizmu). Trečioji galimybė: jei kuriuo nors būdu didelė ar įtakinga žmonijos dalis persiorientuotų ir, vietoj ieškojus materialinės gerovės, imtų siekti vidinio ugdymosi, nauji religiniai sąjūdžiai, kaip charizmatikų, Krikščioniško Pasaulio vadavimo fronto ar saviauklos, kaip Žmogiško potencialo, judėjimai galėtų išvystyti didelę įtaką. Betgi toks didelis žmonijos pasikeitimas yra beveik neįmanomas — šia pastarąja galimybe pats Bellah mažiausiai tiki.

T. Roszak savo knygoje „Persona/Planet" (1978) tvirtina, kad tik asmeniniu savęs atradimu galima pakeisti didžiąją industrinę sistemą į žmogiškomis vertybėmis persisunkusią visuomenę. Betgi, anot Myers, religija žmogų pastato priešais visai ką Kitą, kurio akivaizdoj atsiranda galimybė save naujai atrasti. Taigi religija kaip tik ir turi galią didžiąją industrinę sistemą pakeisti į žmogiškomis vertybėmis gyvenančią visuomenę.

Ar krikščionybė sugebės išnaudoti šią galimybę? Klausimas lieka atviras. Nuo to priklausys ne tik jos, bet ir žmonijos ateitis. Atgimimo ženklų yra. Ar jie augs ir suklestės į naują krikščionybės pavasarį?

SUKAKTIS: Vilniaus universitetui 400 metų

Šiuo *Ateities* numeriu minime Vilniaus universiteto 400 m. sukaktį. Šio mokslo židinio įtaka Lietuvai didelė, ir mes nežinome nei negalime susekti, kiek mes patys, ir kaip tauta, ir kaip pavieniai asmenys, buvome jo įtakos paliesti.

Šia proga minime ne tik šio universiteto praeitį, bet žvelgiam aplink ir į mūsų dabartį ir netolimą ateitį aktualiomis diskusijomis apie galimybes ir negalimybes steigti lituanistinę katedrą, kuriam nors Vakarų pasaulio universitete.

Kęstutis Trimakas

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Vincentas Liulevičius

Lietuvių tauta švenčia 400 metų Vilniaus Universiteto įsteigimo sukaktį. Ta proga verta ir naudinga ir ateitininkijai su ta institucija arčiau susipažinti. Šiame straipsnyje ryžtamasi nors trumpai žvelgti į Vilniaus Universiteto istoriją ir susipažinti su pastangomis tą instituciją atkurti.

1. Vilniaus Universiteto istorinė apžvalga

a. Kolegijos įsteigimas. Kai atėjo laikas kurti Vilniuje kolegiją, daugelis svarstė tą klausimą, tai vysk. Protasevičius labai rimtai rūpinosi jos įsteigimu, ypač paruošimu jai sąlygų. Jėzuitams atvykus į Vilnių 1569 m., tuoj kolegijos veikimas prasidėjo. Pradėjo veikti dvi žemiausios klasės. Kitais metais pradėjo veikti visos penkios klasės, kaip kad buvo įprasta Vakarų Europos kolegijose. Taigi šie (1570) metai ir nutarta laikyti įsteigimo metais.

Po kolegijos įsteigimo vysk. Protasevičius pradėjo rūpintis, kad ši kolegija gautų universiteto teises. Rašė prašymus popiežiui ir valdovui Steponui Batorui. Valdovas prašymą patenkino. Jau 1578 m. Vilniaus kolegijai davė universiteto titulą, teises ir privilegijas, o 1579 m. valdovas, atvykęs į Vilnių, visa tai patvirtino nauju raštu. Iš Bažnyčios pusės universiteto titulas ir privilegijos buvo suteiktos pop. Grigaliaus XIII 1579 m. Tuo būdu Vilniaus Kolegija pasidarė pilnateisiu universitetu, bet, pagal ano laiko dvasią, ji buvo vadinama įprastiniu vardu — Akademija. Ją tvarkė ir joje dėstė jėzuitai.

b. Akademija. Jei kas norėtų svarstyti Vilniaus Akademijos įsteigimo ankstumo ar vėlumo klausimą, tas turėtų atsiminti, kad aukštojo mokslo institucijų steigimas anais laikais ėjo ranka rankon su katalikybe. Anksčiausia įsikūrusieji universitetai yra Italijoje, Ispanijoje ir Prancūzijoje. Jų pradžia siekia net XII amžių. Kadangi į Lietuvą katalikybė atėjo oficialiai tik Mindaugo laikais, tad apie ankstyvesnę aukštojo mokslo instituciją Lietuvoje negali būti nė kalbos.

Įsikūrus Karaliaučiaus Universitetui (1544 m.) Lietuvos pašonėje, visai natūralu, kad po trejeto dešimčių metų atsirastų ir Lietuvoje aukštoji mokykla. Vilniaus Universitetas įsikūrė anksčiau, negu Estijoje Tartu Universitetas (1632 m.) ir Suomijoje Turku (1640 m.). Tik truputį vėliau už Olandijos Leideno Universitetą (1575 m.). Vilniaus Universitetas įsteigtas vėliau negu Bazelio (1459 m.), bet anksčiau negu kiti šeši Šveicarijos universitetai. Anksčiau negu Airijos Dublino (1591 m.), Jugoslavijos Liublianos (1596 m.) ir Vengrijos Budapešte (1635 m.). Maskvos Universitetas įsikūrė tik 1755 m.

C. Vyriausioji Mokykla. Popiežius Klemensas IV 1773 m. jėzuitų ordiną panaikino. Jėzuitų ordino turtams perimti ir švietimo reikalams tvarkyti buvo įsteigta Edukacinė Komisija. Vilniaus Akademija (1781 m.) buvo pavadinta Vyriausiąja Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos Mokykla. Ši institucija prilygo Vakarų Europos universitetams. Jai buvo pavesta Lietuvos švietimo priežiūra.

Neilgai tuo vardu jai teko dirbti, nes Rusijai, Prūsijai ir Austrijai pasidalijus Lietuvą, beveik visa Lietuva atiteko rusų valdžiai. 1797 m. ji buvo pavadinta Vyriausiąja Vilniaus Mokykla.

1803.II.5 aktu Rusijos imperija buvo suskirstyta į šešias švietimo apygardas, kurių kiekviena turėjo universitetą. Vilniaus švietimo apygardai teko vadovauti net aštuonioms gubernijoms: Vilniaus, Gardino, Minsko, Mogilevo, Vitebsko, Kijevo, Volinijos ir Podolijos. Tame plote gyveno devyni milijonai gyventojų. Vyriausioji Vilniaus Mokykla turėjo prižiūrėti Vilniaus apygardoje esančias švietimo įstaigas ir joms vadovauti.

d. Imperatoriškas Vilniaus Universitetas. 1803 m. Vyriausioji Vilniaus Mokykla buvo pavadinta Imperatoriškuoju Vilniaus Universitetu. Nors universitetas rusų buvo labai stropiai prižiūrimas, kad nepasireikštų rusams nepalanki dvasia, tačiau išaugo didelis būrys lietuvių inteligentų ir turėjo didelės reikšmės Lietuvos kultūrai, lygiai Gudijai ir kitiems kaimynams.

1831 m. įvyko Lietuvoje sukilimas prieš rusų santvarką. Keletas šimtų studentų prisidėjo prie minėto sukilimo. Rusų valdžia ta proga uždarė tris fakultetus. Paliko tik medicinos fakultetą, pavadindami Imperatoriškąja Medicinos Chirurgijos Vilniaus Akademija. Iš teologijos skyriaus ir Vyriausios Kunigų Seminarijos buvo sukurta Dvasinė Vilniaus Akademija. Visas Vilniaus Universiteto turtas, kuris nebuvo reikalingas minėtoms akademijoms, buvo atiduotas Kijevo

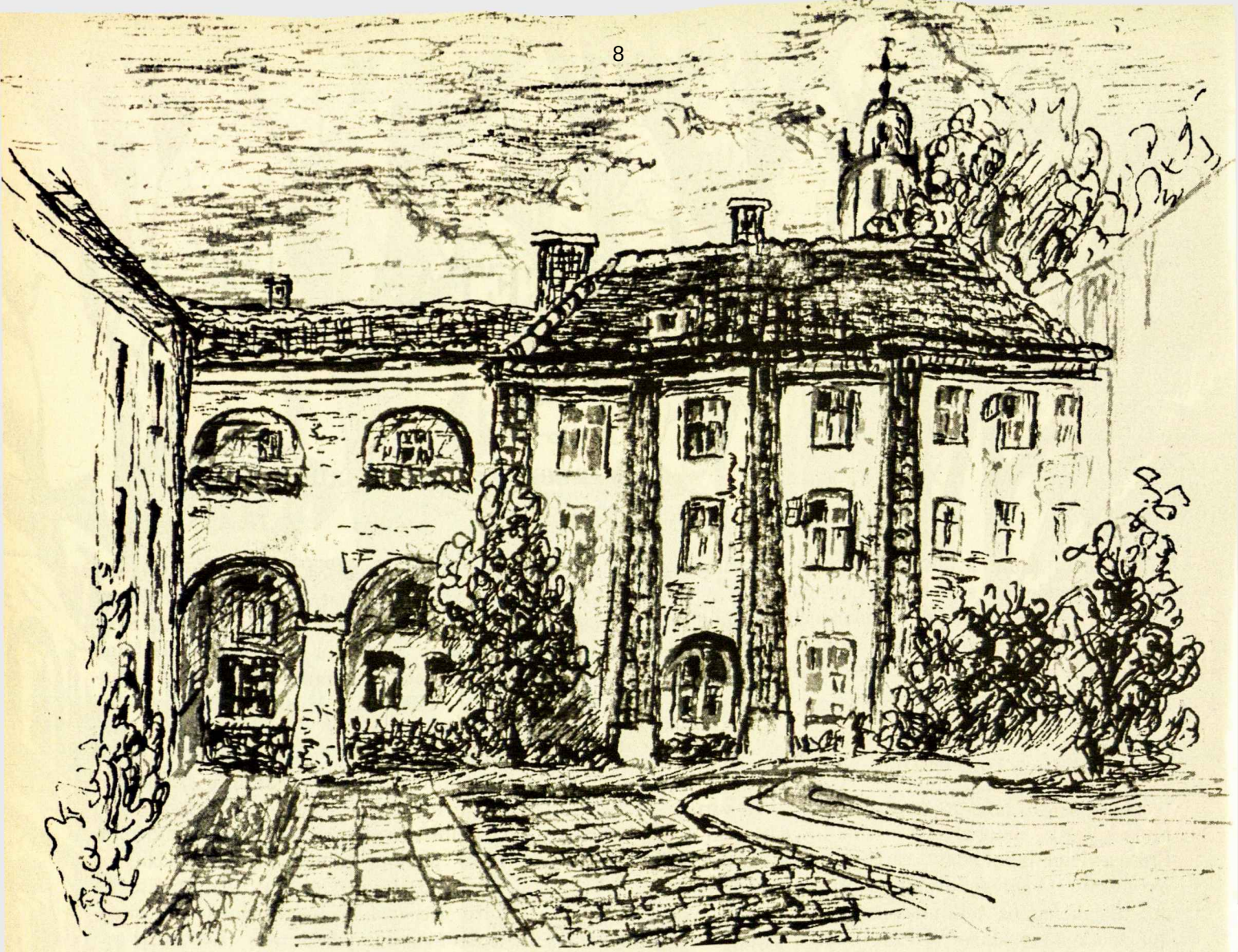

ir Charkovo universitetams.

Tačiau minėtoji medicinos akademija 1842 m. buvo panaikinta, o dvasinė akademija perkelta į Petersburgą su profesoriais, studentais ir biblioteka. Ten ji išsilaikė iki 1917 m. bolševikų valdžios atsiradimo. Bolševikų buvo uždaryta. Tuo būdu Vilniaus Universitetas neteko paskutinio savo padalinio.

e. Vaidmuo. Vilniaus Universitete mokslas buvo aukštai pastatytas. Turėjo žymių mokslininkų dėstytojų tarpe. Universitetas ne tik paruošė visoms sritims specialistų, bet davė žymių mokslininkų, rašytojų, visuomenininkų. Pradžioje studijavo bajoraičiai, bet vėliau surado būdus apeiti bajorystės privilegijas ir valstiečiai. Daugiau kaip 60 šio universiteto buvusių profesorių ir auklėtinių sėkmingai dirbo Rusijos, Vokietijos, Prancūzijos, Belgijos, Olandijos ir Čilės universitetuose. J. Kavalevskis buvo rektorium Kazanės universitete, o L. Domeika — Santiago universiteto rektorius.

Vilniaus Universitetą (ypač Akademijos metu) lankė: lietuviai, ukrainiečiai, gudai, prūsai, latviai, švedai, danai, vokiečiai, škotai, anglai, rusai ir kiti.

Nuo Akademijos veikimo pradžios iki 1816 m. dėstomoji kalba buvo lotynų. Vėliau kai kurie kursai buvo dėstomi prancūziškai ir retai lenkų kalba. Lenkų literatūra įvesta tik 1811 m., o pati kalba — 1812 m. Tačiau gyvenime vartojamoji kalba buvo lenkų kalba. Slavofilizmo įtakoje, rusų valdžia išreikalavo, kad universiteto raštinėje būtų vartojama rusų kalba, vietoje buvusios lenkų kalbos.

2. Lietuvių pastangos atkurti Vilniaus Universitetą

Vilniaus Universitetas Lietuvai turėjo labai didelės reikšmės. Todėl rusams jį uždarius, buvo pradėta rūpintis jį atkurti. Ta kryptimi veikė Lietuvoje. Neatsiliko ir užsienyje gyveną lietuviai. Pirmiausia to darbo ėmėsi bajorija, o vėliau ir kiti lietuviai.

a. Bajorijos pastangos. Po padalijimų Lietuvos bajorai neteko turėtosios reikšmės, tačiau rusų valdžia jiems leido kas trečius metus susirinkti ir svarstyti savo luomo reikalus. Uždarius Vilniaus Universitetą, nukentėjo bajorija, kuri daugiausia juo naudojosi. Todėl natūralu, kad bajorija tuoj pradėjo rūpintis Vilniaus Universiteto atkūrimu. Po Vilniaus Universiteto uždarymo pirmą kartą susirinkęs 1834 m. bajorų seimelis Vilniuje prašė carą Nikolajų I atkurti Vilniaus Universitetą, bet prašymas buvo atmestas.

Caro Aleksandro II valdymo laikais bajorija vėl grįžo prie Vilniaus Universiteto atkūrimo, bet irgi be pasekmių. Carui Aleksandrui II atvykus į Vilnių, baliaus metu bajorų maršalka prašė atkurti Vilniaus Universitetą, bet irgi nebuvo patenkintas prašymas. Bajorai bandė pasinaudoti kitu caro atsilankymu, bet irgi nepavyko.

Vilniaus Universiteto atkūrimu rūpinosi ne tik Lietuvos bajorija, bet ir Gudijos bajorai. Jų maršalka už tai net buvo patekęs į kalėjimą.

Net rusų administracija buvo pradėjusi planuoti Vilniaus Universiteto atgaivinimą, žinoma, siekiant

... teatgyja universitetas Vilniuje

savų tikslų, ne Lietuvos interesų. Bet iš to nieko neišėjo.

b. Valstiečių pastangos. Po 1863 m. sukilimo, vietoje bajorijos stojo lietuvių tautai reprezentuoti naujas luomas — valstiečiai. Jie taip pat rūpinosi Vilniaus Universiteto atkūrimo reikalais. Ypatingai pagyvėjo Vilniaus Universiteto atkūrimo klausimas nuo 1905 m. sukilimo. Tas klausimas pasidarė populiarus visose organizacijose, valsčių sueigose ir kitomis progomis. Pavyzdžiui, Panevėžio realinės mokyklos mokiniai reikalavo „įsteigti aukštąją mokyklą Vilniuje". Tuo pačiu metu Lietuvos socialdemokratinio jaunimo organizacijos atsišaukime bei Lietuvos Mokytojų Sąjungos susirinkime reikalauta, kad Vilniuje būtų įsteigta aukštoji mokykla. Rusijos ministrui pirmininkui S. Vitei įteiktame memorandume Lietuvos veikėjai taip pat nurodė Vilniaus Universiteto įsteigimo reikalą. Keliolika mokslininkų atspausdino deklaraciją Vilniaus Universiteto atsteigimo reikalu. Tas klausimas pateko į spaudą ir inteligentijos susirinkimus. Prieš Pirmąjį Pasaulinį karą, esant gyvam Vilniaus Universiteto atkūrimo klausimui, Oginskis padovanojęs Antakalnyje (Vilniuje) keliolika dešimtinių žemės tos mokslo įstaigos pastatams.

Prasidėjus Pirmajam Pasauliniam karui, tas klausimas buvo atidėtas. Tiesa, vokiečių okupacijos metu lenkai bandė judinti Vilniaus Universiteto atkūrimo reikalą, bet vokiečių buvo uždrausta. Tik užsienyje gyveną lietuviai tuo reikalu galėjo rūpintis.

c. Amerikos lietuvių pastangos. 1905 m. lietuvių laisvamanių suvažiavime Philadelphijoje reikalavo: „...teatgyja lietuviškas universitetas Vilniuje". Amerikos Lietuvių Katalikų Kongrese (įvykusiame 1906.IV.17—18) Wilkes - Barre, Pa., nutarė „Atgaivinti universitetą Vilniuje".

1913 m. prie Katalikų Federacijos buvo suorganizuotas Tautos Iždas, kaip tos federacijos autonominė šaka, kurio tikslas — kad katalikiškoji Lietuva, kaip tėvynėje, taip ir Amerikoje, turėtų nuolatinį pinigų šaltinį, kuris atgaivintų ir remtų kiekvieną svarbų ir naudingą kultūros darbą.

Šeštame Federacijos kongrese (1916 m.) kun. J. Vyšniauskas skaitė referatą „Lietuvos Universitetas". Jame nurodė, kokią didelę reikšmę turėtų universitetas tautos atgijimui ir ragino sukaupti visas jėgas tos įstaigos įkūrimui. Kilo gyvos diskusijos. Vieni buvo už įsteigimą Lietuvos universiteto, o kiti norėjo įkurti Amerikos lietuvių kolegiją. Po diskusijų buvo priimta rezoliucija, kurioje pripažįstama būtinas reikalas įkurti Lietuvos universitetą Vilniuje.

Reikia pripažinti išeivių palankumą Vilniaus Universiteto atkūrimui. Jie nori įkurti lietuvių kolegiją Amerikoje, tačiau pirmoje eilėje Lietuvos reikalas. Savajai kolegijai Tautos Iždas (1916—1917) paskyrė 466.11 dol., o Vilniaus Universitetui — 500.00 dol.

1918 m. New Yorke ir Chicagoje buvo įkurta „Vilniaus Universiteto Draugų Sąjunga". Jos tikslas — rinkti pinigus, ypatingai tarp svetimtaučių, ir finansuoti Vilniaus Universitetą bei aplamai Lietuvos švietimą. Šiai sąjungai Justinas Kulys paaukojo 1,000.00 dol.

d. Kitų kraštų lietuvių pastangos. Pirmojo Pasaulinio karo metu Šveicarijoje gyveno nedidelis būrelis lietuvių, bet buvo labai energingi ir kovingi Lietuvos labui. Jie suorganizavo keletą žymesnių konferencijų. Jose svarstė daugiausia politinius Lietuvos atkūrimo reikalus, bet neužmiršo ir Vilniaus Universiteto. 1916 m. pradžioje (III.1—5) įvyko Šveicarijos lietuvių konferencija Berne. Kadangi Vilniaus lenkai bandė atkurti universitetą, tad šioje konferencijoje Vilniaus Universiteto reikalu padarė šį nutarimą: „III. Atsižvelgiant į tai, kad lenkai bando paveldėti Did. Lietuvos kunigaikštijos universitetą Vilniuje, lietuviai, pripažindami lygias teises visiems Lietuvos piliečiams, protestuoja prieš šią uzurpaciją ir pareiškia savo nusistatymą, kad garsus universitetas atitektų visos Lietuvos gyventojams, o ne tautinei mažumai".

Netrukus (1916.V.30—VI.4) įvyko kita konferencija Lausannoje. Joje dalyvavo Europos ir Amerikos lietuvių atstovai. Šioje konferencijoje taip pat rado laiko padaryti nutarimui Vilniaus Universiteto reikalu. „10. Vienu balsu pripažįstant atitinkančio Lietuvos reikalus universiteto reikalingumą, — Konferencija kviečia lietuvių visuomenę be paliovos rūpintis Vilniuje lietuvių universiteto įsteigimu ir paveda Informacijos Biurui pagaminti šio universiteto įvykdymui planingą sumanymą bei tam tikrą memorialą".

Šveicarijos lietuviai ryžtingai rūpinosi Vilniaus Universiteto atgaivinimu. Net svarstė jo struktūrą. Memorialą tuo reikalu paruošė studentas J. Purickis.

Verta dėmesio lietuvių konferencija Stockholme, įvykusi 1918.X.18—20. Joje buvo atstovauti net šešių kraštų lietuviai: Didžiosios Lietuvos, Rusijos, Amerikos, Šveicarijos, Danijos ir Švedijos. Vilniaus Universiteto atkūrimo reikalu joje nutarė:

„1. kad Lietuvos Taryba Vilniuje imtųsi organizavimo universiteto Vilniuje ir tuojau pradėtų darbą;

2. kad Aukščiausioji Lietuvių Taryba Europoje jau dabar imtų lygti su būsimais profesoriais, turinčiais tuojau pradėti darbą, kaip tik stos tinkama valanda".

e. Atkuriant valstybę. Kai 1918 m. Lietuva kėlėsi nepriklausomam gyvenimui, Vilniuje sudarytoji

Lietuvos Taryba labai greitai susirūpino ir Vilniaus Universitetu: priėmė (1918.XII.5) jo statutą ir nutarė pradėti darbą sausio 1 d. Rūpinosi perimti kelių mokyklų pastatus steigiamam universitetui.

Bolševikams (1919.I.5) okupavus Vilnių, Liaudies Komisarų Taryba (1919.III.13) nutarė atidaryti „Darbo Universitetą" Vilniuje. Tam tikslui perdavė buvusius universiteto rūmus ir paskyrė milijoną rublių. Universiteto darbui organizuoti buvo sudaryta speciali komisija. Pradėta studentų registracija. Universiteto atidarymas pramatytas rudenį, bet nepavyko pradėti darbo, nes (1919.IV.19) lenkai juos išvijo.

Bolševikams okupavus Vilnių, to miesto lietuviai nebegalėjo galvoti apie savo (lietuvišką) universiteto atidarymą. Tada gimnazijos salėje pradėjo Lietuvių Mokslo Draugijos suruoštus kursus, pavadintus Aukštieji Mokslo Kursai. Veikė porą metų (1919.III.24—1921.IV.14), iki lenkų valdžia juos uždarė. Dalis minėtų kursų dėstytojų persikėlė į Lietuvą ir buvo Kaune įsisteigusio universiteto profesoriais.

f. Tolimesnė universiteto eiga. Lietuvai einant iš okupacijos į okupaciją, kaip vežimo ratams iš duobės į duobę, sunkino Vilniaus Universiteto atkūrimą.

Lenkams okupavus Vilnių, buvo įsteigtas Stepono Batoro Universitetas. Tas universitetas, be mokslo platinimo, dar tarnavo Lenkijos interesams. Jis buvo Vilniaus krašto lenkinimo institucija.

1939 m. Sovietams okupavus Vilniaus kraštą, dalį to krašto perleido Lietuvai. Tada Vilniaus Universitetas buvo perimtas Lietuvos valdžios ir pradėtas darbas, perkeliant fakultetus iš Kauno universiteto į Vilnių.

Iš istorinės perspektyvos žiūrint, Kaune įkurtasis universitetas (pradžioje vadintas Lietuvos Universitetu, o vėliau — Vytauto Didžiojo Universitetu) tebuvo Vilniaus Universiteto tik laikinis prisiglaudimas Kaune (kaip ir laikinoji sostinė), o vėliau grąžintas į Vilnių. Kaune įkurtas universitetas pagal Vilniaus Universiteto statutą, tad jo istorija yra dalis Vilniaus Universiteto istorijos.

Vokiečių okupacijos metu universitetas veikė iki 1943 m. Jį uždarė vokiečių okupacinė valdžia, bausdama lietuvius, kad nestoja į SS legioną. Nuo 1944 m. vėl bolševikams grįžus į Lietuvą, veikia Vilniaus Universitetas, tarnaudamas bolševikų interesams. Be rimtų dėstomų mokslų dalykų, universiteto programa yra apkrauta komunistų istorija, dialektiniu materializmu ir kt. Pavyzdžiui, literatūros ir kalbos skyriuje pačiai literatūrai yra skirta 358 valandos, o komunistų partijos ideologijai skiepyti — 504 val. Visai nėra Lietuvos istorijos kaip atskiro mokslo dalyko. Ji dėstoma drauge su TSRS istorija.

Vilniaus Universiteto studentų daugumą sudaro lietuviai (1956 m. buvo 76%). Dėstytojų lietuvių sudaro 74%, kurių tarpe yra rimtų mokslininkų ir rimtai mokslo darbą dirbančių, ypač lituanistikos ir gamtos moksluose.

Vilniaus Universiteto pasididžiavimas yra jo biblioteka, kuri siekia net Akademijos laikus. Skelbiama, kad šiuo metu biblioteka turi apie pusantro milijono knygų.

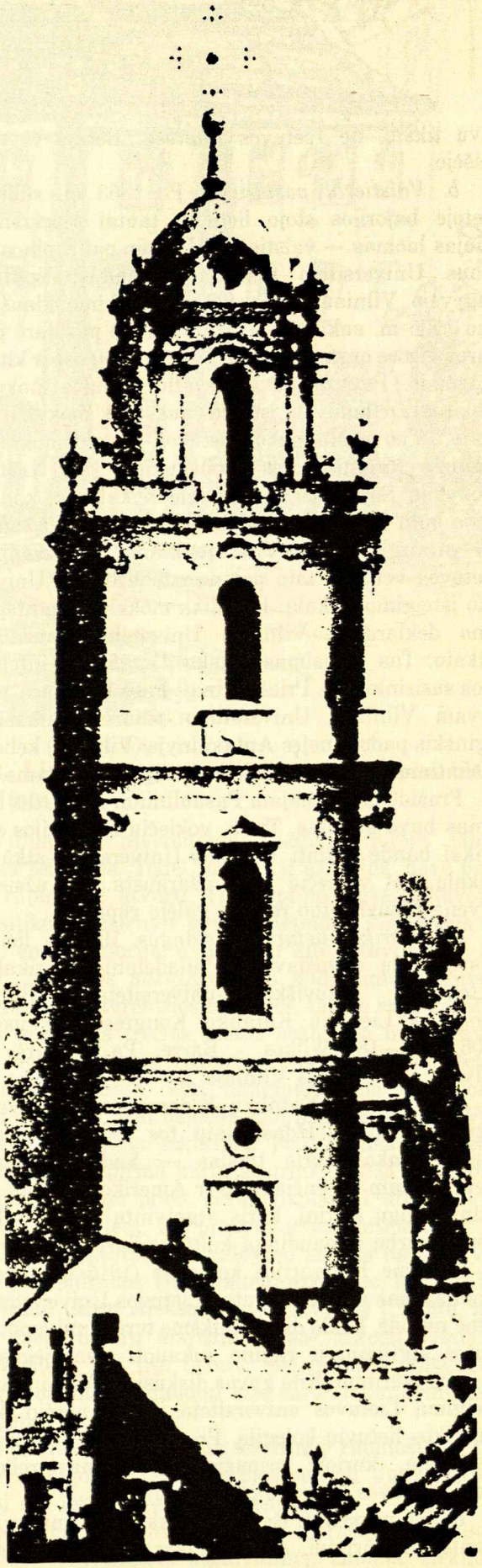

Kazys Bradūnas

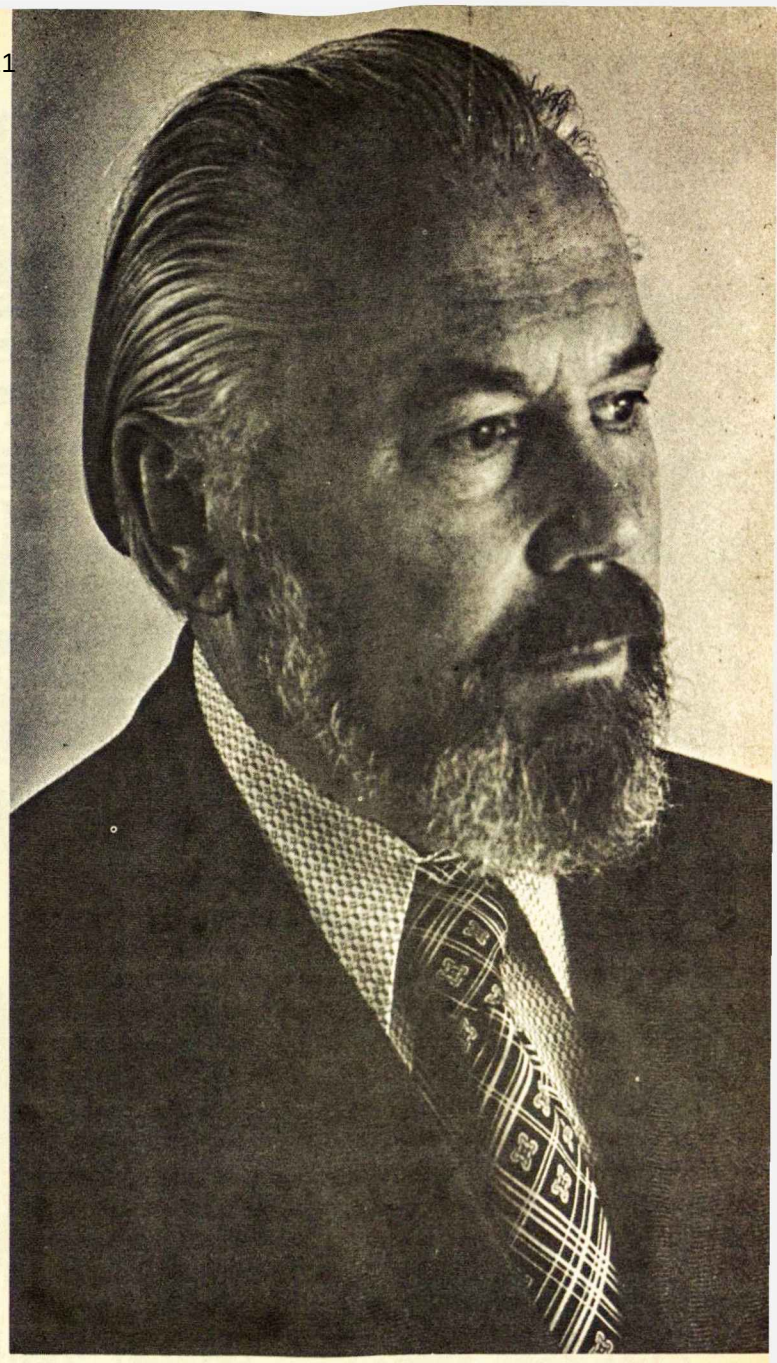

VILNIAUS UNIVERSITETO KIEME

Šventojo Jono fasadas
Į mėlyną dangų kyla,
Lengva ir grakšti kolonada
Puokštėm žolynų suskyla.

Rūmų baltųjų pavėsy
Rasa nuo vijoklių laša.
Tai čia stebuklingąją šviesą
Sėmėsi bundantis kraštas.

Atsinešė Daukantas vargą.
Valančius, Stanevičius, Skarga
Čia matė auštantį rytą

Ir alkstančią dvasią pagirdė.
O mes tik atsinešam širdį
Kiekvienai grindinio plytai.

VILNIAUS KATEDRA

Rami, didinga plaukiojanti gulbė,
Atskridusi iš tolimų pietų,
Kur mirtų girioje vien meilę čiulba
Lakštingalų šimtai šimtų.

Atskridusi į Šventaragio gojų,
Kur šiaurės pilkas, balzganas dangus,
Kur jovarai lietuviški lapoja
Ir grožio ilgisi žmogus.

O, baltas šventnami, čia su tavim suaugo
Visi mūs metai amžinai.
Kada lipu į kalno svaigų aukštį,

Matau, užuovėjoje sodai tave saugo —
Ir man atrodo, ten žemai
Ne katedra — karališkoji paukštė.

UŽEIGOJE PRIE VILNIAUS VIEŠKELIO

Tris kartus peršauta ir kruvina rudinė,
Čia trijų sukilimų palikta,
Kabo kampe tarytumei ugninė,
Žėruojanti relikvija šventa.

Ir prieš užmigdamas, aš jon įsižiūrėjęs,
Kiekvieną siūlę suskaitau.
Sugirgžda durys, pūstelėja vėjas...
Ir nežinau — sapnuoju ar matau:

Ateina trys nuogi iš kapinyno,
Aptekę žaizdos žvyrium ir žeme,
Rudinę jie nuo kablio nukabino
Ir susisupo lyg Turino drobule.

O vaizdas įsispaudė mano sielon —
Ir jo pamiršti, jo ištrinti negaliu:
Ten trys nušauti, užkasti ir prisikėlę
Į Vilnių eina kruvinu keliu.

SENAMIESTY

Ant senų šventovės laiptų,
Kai vidudienį klausais,
Lyg nematomas kas eitų
Tarp kolonų, po skliautais.

Lyg pily kas atdarytų
Žalio žalvario vartus,
Ir tyliai širdy skaitytum
Amžių atdūsius — metus.

Girdis žingsniai kunigaikščių,
Žvanga pančiai kalinių,
Iš krauju mirkytų aikščių

Ar ne skundas kankinių?..
Ne... Ramiai balandžiai vaikšto,
Prašo saujos trupinių.

RASUOS

Vėl suskambo koplytėlės varpas,
Vėl pavargęs pailsėt ateis.
Liko nebaigtas galbūt kasdienis darbas,
O gal degantis kūrybos spinduliais...

Čia tu būsi amžinas kaimynas
Patriarchų, laisvės pranašų —
Tas platus, vardais didingas kapinynas
Nepamirš pakviesti ir mažų.

Ir nežinomo kareivio dulkės,
Ir bajoriškos didybės pelenai,
Kurių niekada tenai nepažinai,

Čia tau prakalba lyg broliui: gulkis...
Ir atsiguli — taip lengva, taip ramu —
Vien klausais, kaip tolsta žingsniai mylimų.

LEGENDA

Drąsus ir jaunas šiaurės genijus,
Galingas protas ir širdis.
Pušų kalneliai, slėniai vilnija,
Čia pailsės, ramiai užmigs.

Bet kraujas bunda, sapną ardo
Ir blaško miegą nuo akių —
Ir po kūrybos ir po darbo
Aš miestą spindintį regiu.

Tai amžių vizija taip tykiai
Vakariam kyla debesy —
Istorija gyva čia liko,

Jai laiko upė nebaisi.
Karališko tėvų vainiko,
O Vilniau, deimantas esi.

ŽIEMA ANTAKALNY

Miškai ten Antakalnio miega
Ramybėje sapno žiemos,
Aušra kloja kilimą sniego
Takely namų mylimos.

Tyliais, nebegirdimais žingsniais
Šventoj, stebuklingoj šaly
Pirmąsias tau pėdas praminsiu
Į kalnus, į slėnius toli,

Toli, kur nenulekia aidas,
Tik snaigė skaisti nusileidus
Be balso ant rankų suduš,

Kur girių slaptingoj slėpynėj
Nemiega gyvasai šaltinis —
Vis teka ir tirpdo ledus.

VILNIAUS VARPAI

Mūs gyvenimas ten ir kapai —
Mes tikėjom — mus, Dieve, vedi.
Ir dabar visada man širdy
Skamba Vilniaus varpai.

Iš toliausių pasaulio kampų
Atsišaukia aidais Nemune,
Ir, kur eisiu, vis lydi mane
Balsas Vilniaus varpų.

Paklausyki!.. Ir tau ir visiems,
Kai tik audra pakils, kai sutems,
Ima gausti viltingai varpai.

Ir mes tikim — mus, Dieve, vedi,
Kai giliai milijonų širdy
Skamba Vilniaus varpai.

KOKIOS GALIMYBĖS LITUANISTINEI KATEDRAI?

Švenčiame Vilniaus Universiteto keturių šimtų metų sukaktį. Šiame numeryje V. Liulevičiaus straipsnis supažindina mus su universiteto istorija ir užsienio lietuvių pastangomis jį atkurti šio šimtmečio pradžioje. Tuo metu JAV lietuviai svarstė, ar kurti kolegiją JAV, ar remti universitetą Lietuvoje — buvo nutarta abiem kryptim. Šiuo metu irgi kyla aktualūs aukštąjį mokslą liečiantys klausimai. Vienas iš jų — lituanistinės katedros reikalas. Čia dedame prof. Rimvydo Šilbajorio straipsnio „Pasaulio lietuvyje" ir dr. Jono Balio straipsnio „Drauge" ištraukas. Tai pat prašėme, kai kurių lituanistų ir visuomeninkų šiuo reikalu pasisakyti. Tikimės, kad skaitytojams mintys bus aktualios ir įdomios. Lauksime ir skaitytojų laiškų šiuo klausimu.

PASTOGĖS LITUANISTIKAI BEIEŠKANT

Rimvydas Šilbajoris

Ištrauka iš straipsnio „Pastogės lituanistikai beieškant. Kokios yra galimybės Šiaurės Amerikoje steigti lituanistikos katedrą?". Straipsnis išspausdintas „Pasaulio lietuvyje", 1979 nr. 1, 1-4 psl.

Lituanistikos studijos Amerikoj niekad neturėjo pastoviai įsikūrusio akademinio centro, niekad nebuvo nuolatinės normalios akademinės programos dalis jokiam Amerikos universitete. ... Arčiausia prie lituanistinių studijų centro buvome priėję jau labai seniai — kada profesoriai Albert Senn, Vincas Krėvė-Mickevičius ir Antanas Salys Pensilvanijos universitete Filadelfijoj vadovavo Baltų ir Slavų kalbų ir literatūrų katedrai. Bet, jiems išėjus į atsargą, o po to ir pasimirus, neatsirado įpėdinio jų pradėtam darbui. Didelis lituanistinės medžiagos lobynas, kruopščiai profesoriaus Vinco Maciūno prižiūrimas, bet mažai kieno naudojamas, renka dulkes lentynose, o pati lituanistikos programa universitete jau seniai užmiršta. Fordhamo universiteto vasarinė programa, profesoriaus Jaskevičiaus rūpesčiu įkurta, nebuvo numatyta aukštesnėms lituanistikos studijoms. Dar, be abejo, prisimename entuziastišką iniciatyvą įkurti lituanistinių studijų centrą Chicagos universitete, bet negalime užmiršti ir tų visų pastangų likimo. Dar gyvuoja su pasiryžimu profesorės Janinos Rėklaitienės tęsiami lietuvių kalbos kursai Illinois universitete Chicagoje, bet tai yra tik pradinė programa, nesiekianti profesinio lygio lituanistinio paruošimo. Panašia plotme veikia ir profesoriaus John Cadzow vystoma programa Kento universitete, Ohio valstijoj.

Aiškėja, kad dabar egzistuojančių lituanistinių kursų Amerikos universitetuose visiškai nepakanka, kad mes, išeivija, galėtumėme atlikti savo uždavinį. ...

... Turime, žinoma, lietuvių akademikų įvairiuose universitetuose, bet, jeigu norime aplamai kalbėti apie specialų savo, kaip lietuvių išeivių, uždavinį ta plotme, privalome suprasti, kad mums būtinai reikalinga turėti savo tvirtą bazę — mums reikalinga lituanistika, kaip oficialiai pripažinta profesinė mokslo disciplina. O šito nepasieksime be lituanistikos katedros.

... Turėdami savąjį mokslo židinį su racionaliai apgalvota pradedamųjų ir aukštųjų kursų programa, visų pirma atidarytume duris tam lietuviškam jaunimui, kuris, po šeštadieninių mokyklų, pedagoginio lituanistikos instituto ir po lituanistikos seminaro vasarą ieškotų galimybių toliau gilintis į savo gimtąją kalbą ir literatūrą. O šitie žmonės ir yra visa mūsų ateitis, kiek tai liečia lituanistikos mokslų išlaikymą ir plėtojimą vakarų pasaulyje. Lietuvoje, aišku, šie mokslai sėkmingai vystomi, bet, deja, tik tose ribose, kurias nustato sovietinės imperijos tautų kalėjimo sienos. Laisvas ėjimas tiesos ieškojimo keliu įmanomas tik čia — ši laisvė ir uždeda mums mūsų atsakomybę.

... Šiuo metu sunku numatyti visas progas ir galimybes, kurios atsiskleistų, turint savąjį aukštųjų mokslų židinį, vakarų pasaulyje. Aišku tik tiek, kad svarbiausi laimėjimai būtų pasiekti bent šiose trijose plotmėse: 1) efektingai ir pastoviai prisidėtume prie

lietuviškos kultūros, lietuviškos sąmonės išlaikymo ir ugdymo svetimoj šaly, tuo įprasmindami savo egzodo laisvės kovos idealą; 2) padėtume tvirtus pagrindus lituanistikos profesijai vakarų akademiniam pasauly ir 3) turėtume mokslo ir kultūros švyturį, kurio šviesoje galėtumėm nuosekliai ir teisingai įvertinti šiandien Lietuvoj mokslo žmonių atliekamus darbus ir aiškiai parodyti mokslo vardu skleidžiamą sovietų imperijos melą. Kalbant apie tolimesnę ateitį, nušvitus laisvės šviesai, akademinis lituanistikos židinys išeivijoje taptų vienu iš svarbiausių ryšių kūrybingai ir prasmingai jungiančių tautos širdį, tėvynę, su visa plačiame pasaulyje išsisklaidžiusia lietuviška diaspora. Jau šiandien atėjo laikas, o ateity tuo labiau reikės suprasti, kad ištikimas savo tautai lietuvis neišvengiamai turi lietuvišką reikalą suvokti globaliniu mastu. Nei bažnytkaimio, nei mažos ir nuošalios tautelės psichologija šiandien nebegali labai daug pasitarnauti tėvynės labui.

Rimvydas Šilbajoris yra slavų kalbų ir literatūrų profesorius Ohio State University. Neseniai jis buvo išrinktas Lituanistikos instituto pirmininku, anksčiau yra buvęs Association for the Advancement of Baltic Studies pirmininkas. Lituanistinės katedros steigimo mintį kėlė Pasaulio lietuvių bendruomenės penktajame seime Toronte 1978 metais.

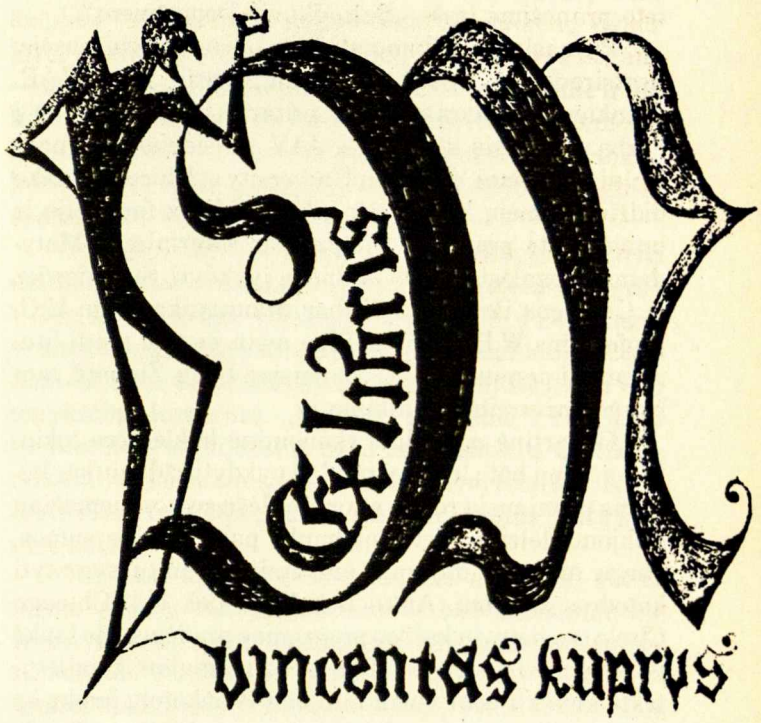

GALVOKIME REALIAI

Jonas Balys

Ištrauka iš straipsnio „Kalbėkime ir rašykime į temą", pasirodžiusio „Drauge" 1979 m. vasario mėn. 27 d.

... Nagi tai „lituanistikos katedrai" prie kokio didelio ir garsaus JAV ar Kanados universiteto reikėtų bent trijų profesorių: kalbininko, literato ir istoriko. Iš kur juos paimti ir iš kur imti lėšų, kurių reikėtų gana daug? Prileiskime, kad ta katedra egzistuotų ir be studentų, tegul tie profesoriai dirba tyrimo darbą, kas yra priešinga Amerikos universitetų politikai, bet pinigų vis tiek nemaža reikėtų. Kuklios mūsų fondų lėšos galėtų būti beprasmingai iššvaistomas. ...

... Mano pesimizmas remiasi patyrimu. Esu dirbęs ketverius metus valstybiniam Indianos universitete (Bloomington, Indiana) ir tarp kitko skaičiau kursą apie baltų tautų liaudies kultūrą, pirmiausia pateikdamas etnografiją ir tautosaką, bet užkliudydamas ir visą kultūrinį Baltijos tautų gyvenimą. Ir atsitiko, kad per du semestrus turėjau tik po vieną klausytoją: vieną kartą Philadelphijoje gimusį armėną ir kitąkart jau trečios kartos Amerikos lietuvį, kuris ir lietuviškai šiek tiek mokėjo. Kitais semestrais turėjau po 3 ar 4 studentus, jų tarpe ir vieną japonę, dabar profesorę Havajuose. ...

... Realiai galvojant, reikia pasistengti kaip nors išlaikyti bent elementarius lietuvių kalbos kursus, kurie sporadiškai randa prieglaudą prie vieno ar kito Amerikos universiteto. Toks kursas Vyčių pastangomis praeitą rudenį buvo įvestas ir Georgetowno universitete Washington, D.C. lietuviškai nemokantiems. Atsirado 13 studentų, 10 lietuvių kilmės ir 3 kitataučiai. Tai jau labai gerai. Visa bėda, kad, laikui bėgant, jų skaičius ne daugėja, bet vis linkęs mažėti iki nulio. Prieš porą dešimtmečių tame pačiame universitete buvo ir estų kalbos kursas. Dėstė emigrantas estų lingvistas Julius Mark, deja, ir jis turėjo tik vieną studentą.

Jonas Balys yra etnografas ir folkloristas, studijavęs Kauno, Graco ir Vienos universitetuose, 1933 m. Vienos universitete įgijęs daktaro laipsnį. 1942—44 Vilniaus universiteto tautotyros katedros vedėjas. 1946—48 dėstė Pabaltijo universitete Hamburg-Pinneberg, o 1948—52 Indianos universitete Bloomington, Indiana.

KAIP KURTI BALTISTIKOS KATEDRĄ

Kleopas A. Girvilas

Prof. dr. R. Šilbajorio sumanymas įsteigti kuriame Amerikos universitete lituanistikos katedrą yra sukėlęs nemažą susidomėjimą. Kiekvienas lituanistas žino, kad tai būtų didi ir reikšminga įstaiga, kuri galėtų atsverti dabar vykdomą Lietuvoje atsilikėlišką brukimą rusų nuosmūkio į lietuvių kultūrą: Lietuvos istorijos falsifikavimą, lietuvių literatūros istorijos niokojimą, žodynų šiukšlinimą. Katedroje būtų atliekami patys reikšmingieji ir patys esminiai dalykai: dėstomi kursai, rūpinamasi mokslininkais, leidžiami mokslo veikalai.

Steigiant University of Chicago lietuvių kalbos programą (elementarinį kursą kalbos nemokantiems ir aukštąją kalbotyrą doktorantams) buvo aišku, kad to lygio lituanistinės programos jokia kita lietuvių kalbos programa (Northwestern, University of Illinois at Chicago Circle, ar Pedagoginio Instituto) negalės

atstoti. Prof. E. Stankiewicz gan gerą turėjo apie lituanistinės katedros (department) supratimą, nes universiteto pranešime įrašė „Balto-Slavic Department".

Pirmasis to veikimo stabdis buvo lietuvių pusėje: neatsirado lituanistikos žmonių, kurie jį, prof. E. Stankiewicz, suprastų, jam pritartų ir stotų su juo į darbą. Antrasis stabdis — JAV prasidėjusieji finansiniai sunkumai, dėl kurių University of Chicago neteko didžiųjų rėmėjų, kaip Fordo ir Rockefellerio fundacijų, ir universitete prasidėjo varžymai ir siaurinimai. Matydamas negalėsiąs savo ambicijų įvykdyti, Stankiewicz iš Chicagos išvažiavo. Dabar lituanistiką dėsto U.C. profesorius W.R. Darden. Šiuo metu jis turi mintį lituanistikai panaudoti U.C. Extension būdą. Žinoma, tam reikės universiteto sutikimo.

Dabartinė pasaulinė ekonominė būklė nėra tokia, kad galima būtų lengvai pradėti vykdyti uždavinius, kuriems pirmiausia reiktų stambios lėšų sumos, nemažiau milijono dolerių. Neturint banke pakankamos sumos, vargu ar kuris didesnis universitetas imtų svarstyti katedros siūlymą. Antai tiek U.C., tiek U.I. Chicago Circle ten lietuvių kalbos programas pradėjus, vis laukė iš lietuvių visuomenės pinigų. Steigiamajam komitetui tektų sutelkti bent vieną milijoną iš aukotojų įmokų ar tikrai patikimų pasižadėjimų. Kalbant Lietuvių Fondo valdybos posėdyje VI.8 apie lietuvių kalbos programos būklę U.I. Chicago Circle, buvo paliestas ir lituanistinės katedros reikalas, kuriam reikėtų didelės sumos pinigų, ir buvo suprasta, kad vienas Lietuvių Fondas to negalėtų patenkinti. Paramą U.C., Fordhamui, U.I. Chicago Circle ir kitiems Lietuvių Fondas teikė tūkstančiais, gi katedrai, kaip rodo ukrainiečių atvejis Harvarde, reiktų bent vieno milijono dolerių.

Jei katedros steigimo reikalu susidomėtų ir kitos organizacijos — prekybos rūmai, didieji Lietuvių Susivienijimai, akademiniai sambūriai ir pavieniai pasiturintieji asmenys, tada galėtų atsirasti supratimas ir nusiteikimas katedros idėją įgyvendinti.

Kleopas A. Girvilas yra Lietuvių Fondo valdybos sekretorius ir yra spaudoje rašęs lituanistikos programų reikalu.

REIKIA SPECIALISTŲ KOMISIJOS

Petras Jonikas

Pasisakyti greitomis dėl lituanistikos katedros steigimo kuriame JAV universitete tuo tarpu negalėčiau, nes turiu nemaža skubių, terminuotų darbų. Gal kada vėliau.

Bet jau dabar norėčiau tiek pastebėti. Neseniai mūsų spaudoje keltieji argumentai už ir prieš tokios katedros steigimą yra svarbūs. Tačiau dalykas turėtų būti dar labiau — plačiau, giliau, visapusiškiau — apsvarstytas. Tam pirmiausia turėtų būti sudaryta lituanistikos specialistų komisija, kuri pateiktų patikrintus, objektyvius duomenis ir jų įvertinimą. Tik ir ta komisija turėtų būti ne atsitiktinai ar vienašališkai sudaryta. Į ją turėtų įeiti nė vienos kurios grupės atstovai, bet žmonės, norintieji ir galintieji surinkti visus bent svarbesniuosius duomenis, argumentus ir juos objektyviai svarstyti, neužsidarius aprioriniame vienašališkumo akiratyje. Į komisiją turėtų būti

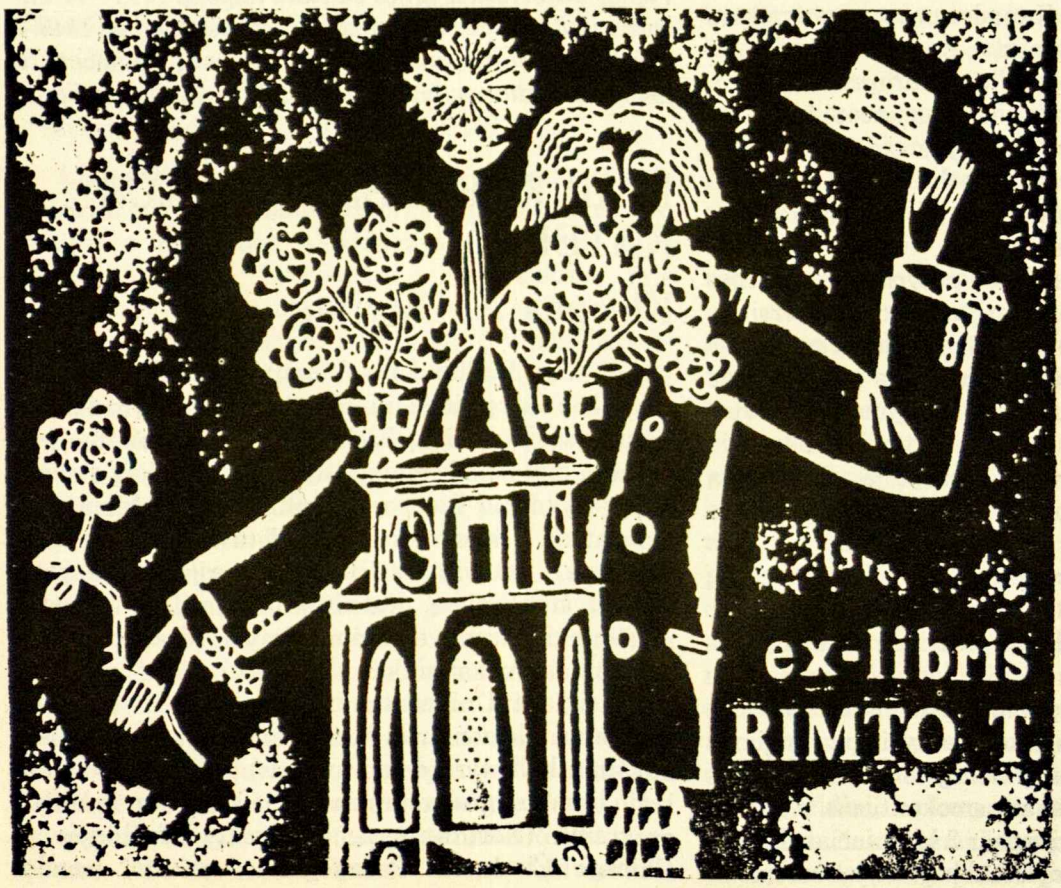

įtraukta jaunesnių specialistų, gerai susipažinusių su JAV moksliniu bei visuomeniniu politiniu gyvenimu, ir senesnių, išaugusių ir subrendusių Lietuvoje (dabar gyvenančių išeivijoje) ir jos gyvenimą ir idealus gerai pažįstančių. Verta pabrėžti, kad į tokią komisiją turėtų būti neužmiršta įtraukti pirmiausia lietuvių kalbos mokslo atstovų, atsimenant, kad taip seniai turėjusios sudariusios savo institucijai atstovaujančią komisiją, nes juk lietuvių kalba yra ne tik pagrindinė disciplina, įeinanti į pačią lituanistikos sąvoką, bet ir tokia disciplina, kuria faktiškai tiek seniau daugiausia domėjosi, tiek ir dabar labiau domisi ir kitų šalių mokslas.

Tos lituanistikos komisijos pateikta nuomonė eitų pagrindu reprezentatyviai bei autoritetingai lietuvių visuomenės institucijai (ar tokiai *ad hoc* sudarytai atstovybei) galutiniam nutarimui priimti.

Petras Jonikas yra kalbininkas lituanistas. Studijavo Lietuvos universitete ir specializavosi Rygos, Vienos ir Karaliaučiaus universitetuose. Pabaltijo universitete Hamburg-Pinneburg 1946—49 dėstė lietuvių bei baltų kalbotyros dalykus. Vienas iš Lituanistikos Instituto steigėjų. Dirbo University of Chicago ir dėstė to universiteto lietuvių kalbos programoje.

GERŲ NORŲ NEGANA

Kostas Ostrauskas

Savaime suprantama, lituanistikos katedros mintis labai patraukli. Būtų nepatriotiška, tiesiog antilietuviška jai nepritarti. Tačiau kiek ji reali?

Buvo Pensilvanijos universitete baltų-slavų kalbų ir literatūros katedra, kurioje lituanistinius dalykus dėstė profesoriai Krėvė, Salys ir Sennas. Joje net buvo galima gauti lituanistikos doktoratą. Tačiau netrukus lituanistinė katedros dalis sunyko ir pagaliau visai išnyko. Ir ne todėl, kaip kai kurie šiandien rašo, kad, girdi, minėtieji profesoriai išėjo į pensiją. Anaiptol. Lituanistika ėmė skursti jiems dar tebeprofesoriaujant. Kodėl? Ogi dėl to, kad, išskyrus vos vieną asmenį, neatsirado daugiau nei vieno studento, norinčio specializuotis toje srityje. O kiek to skyriaus vedėjas prof. Sennas (reiškia, pats universitetas!) dėjo pastangų, ieškojo kandidatų, siūlė stipendijas...

Gal šiandien jų atsirastų? Nežinau. Aišku tik tiek, kad, sprendžiant iš lituanistinių kursų patirties Illinojaus universitete Čikagoje, sunku būti optimistu.

Atrodo, lyg ir daugiau perspektyvų galėtų turėti mokslinis lituanistinių disciplinų tyrimo centras, įsteigtas prie kurio nors universiteto. Tačiau ir ši galimybė problematiška: kokia būtų tokio centro ateitis, jeigu neturime akademinio lygio lituanistų prieauglio?

Tiesa, čia gal praverstų pastebėti, kad išeivijoje lituanistiniais klausimais rašantieji jaunesnieji akademikai nėra lituanistai tiesiogine prasme. O kai kurie vis dėlto reiškiasi šioje srityje ne tik našiai, bet ir svariai. Tad, turint galvoje čionykščias sąlygas, būtų gera, jeigu studentas humanitaras pasirinktų lituanistiką bent šalutine studijų šaka. Tačiau tokiu atveju kelių vienur kitur skaitomų elementarių lituanistinių kursų negana — tai ne lituanistinės studijos akademine prasme ir tuo labiau ne pasiruošimas savarankiškam tos srities moksliniam darbui. Bet ir vėl: ar atsirastų pakankamai tokių, kurie turėtų noro, pasiryžtų eiti, šalia savo tiesioginės specialybės, šiuo keliu ir ištesėtų?

Galų gale išeivijos lituanistiniam prieaugliui ugdyti esama dar vienos galimybės. Norintieji galėtų tobulintis Vilniuje. (Šnekėkim vienaip ar kitaip, ten, o ne Čikagoj ar kažkokiam Kalamazoo yra tikrasis lituanistikos centras.) Žinoma, tai priklausytų ne tik nuo mūsų, bet ir nuo tenykščių biurokratų. „Išplautų smegenis"? Na, jeigu kuriam nors studijozui iš tiesų taip atsitiktų, tai tik tereikštų, jog jis ne smegenis, o košę galvoj teturėjo. Tokio tautiečio ar tautietės „nurašymas į nuostolius" būtų joks nuostolis.

Tad štai keletas svarstymų bei abejonių, kurias pirma reikėtų išsiaiškinti. Štai ir keli klausimai, kuriems reikėtų rasti atsakymus. Tik tada galėtų paaiškėti, ar verta telkti pinigus ir belstis į kurio nors universiteto duris. Priešingu atveju, visos šnekos šiuo reikalu tėra tik entuziastingas pilstymas iš tuščio į kiaurą. Gerų norų negana.

Kostas Ostrauskas yra dramaturgas, literatūros istorikas ir kritikas. Studijavo baltistiką ir slavistiką University of Pennsylvania pas A. Salį ir A. Senną, specializuodamasis lietuvių literatūroje pas V. Krėvę.

LITUANISTIKOS KATEDRA

Leonas Raslavičius

Užklaustas, ar mums išeivijoje reikia lituanistikos katedros, turiu atsakyti, kad būtų naudinga ją turėti. Kontinentinėje Europoje terminas „akademinė katedra" reiškia profesorių su vienu ar keliais padėjėjais, vadovaujantį kuriai nors mokslo sričiai. Anglosaksų pasaulyje „academic chair" terminas yra beveik atitikmuo kontinentinės Europos terminui akademinė katedra.

„Academic chair" atsirado 16-tame amžiuje Anglijoje, kai kėdė buvo nepaprastai vertingas ir retas baldas. Tais laikais paprasti žmonės (commoners) sėdėdavo ant taburečių ar medinių suolų, o kilmingieji naudojosi pagalvėlėmis, sėdėdami ant grindų. Tačiau, kai nusipelniusiam mokytojui būdavo suteikiamas profesoriaus rangas, jis gaudavo ne tik aukštą piniginį atlyginimą, bet ir gražią su aukšta atrama kėdę, kaip simbolį savo naujo statuso mokslo pasaulyje. Seniausios „akademinės kėdės" yra Regius profesūros Oxfordo universitete. Jos buvo įsteigtos 1546 metais karaliaus Henriko VIII ir yra laikomos ir šiandien pačiomis garbingiausiomis pozicijomis Anglijos akademiniame gyvenime.

Kalbėdami apie akademinę katedrą, turėsime galvoj „academic chair", nes esame anglosaksiškojo

akademinio gyvenimo sūkuryje. Profesorius dr. Rimvydas Šilbajoris iš Ohio valstijos universiteto keliomis progomis kėlė mintį, kad mums išeivijoje būtinai reikia lituanistikos katedros. Pats išsamiausias iki šiol jo pateiktas siūlymas buvo atspausdintas „Pasaulio Lietuvio" 1979 m. 1-me numeryje. Analizuodami lituanistikos katedros klausimą, imsime jo mintis svarstybų pagrindu.

Gaila, kad profesoriaus Šilbajorio didžioji straipsnio dalis yra gražių, labai bendrų frazių junginys, turintis, mano nuomone, tik 2 svarius motyvus, paremiančius lituanistikos katedros svarbumą.

1. Lituanistinėse (įvairaus lygio) mokyklose mokęsis jaunimas, ieškantis galimybių toliau gilintis į savo gimtąją kalbą ir literatūrą, rastų atviras duris savo siekiams įgyvendinti.

2. Turėdami mokslo židinį, galėtume nuosekliai ir teisingai įvertinti šiandien Lietuvoj mokslo žmonių atliekamus darbus ir aiškiai parodyti mokslo vardu skleidžiamą sovietų imperijos melą.

Manau, kad yra aksioma, jog prisiauginimas jaunų akademikų, gerai mokančių tėvų kalbą, susipažinusių su naująja ir naujausia lietuvių literatūra, sukurta tiek tėvynėje, tiek išeivijoje, yra būtinybė sąmoningos lietuvybės išlaikymui. Tačiau lygiai svarbu, kad tie akademikai būtų susipažinę su Lietuvos valstybės ir lietuvių tautos istorija iki pačių paskutinių dienų. O istorija į profesoriaus Šilbajorio lituanistikos katedros apimtį neįeina... Akademiškai rimtas lituanistinių darbų atliekamų tėvynėje įvertinimas yra svarbus, nes reikia atskirti pelus nuo grūdų. Tačiau šitų tyrimų rezultatų paskelbimas galėtų būti pragaištingas tiems tėvynės mokslo žmonėms, kurių darbai bus priskirti grūdų grupei. Išeitų, kad, skelbiant to vertinimo rezultatus, reikėtų laikytis išmintingo atsargumo.

Man atrodo, kad prof. Šilbajoriui pats svarbiausias motyvas už lituanistikos katedros steigimą yra noras išvesti mūsų literatūrą iš, jo žodžiais, to hermetiško savitarpinio užsidarymo į plačiuosius pasaulinius vandenis. O tai galėtų atlikti lietuviai profesoriai (humanitarai), kurie, turint lituanistikos katedrą, galėtų savo darbus lietuvių literatūros temomis spausdinti ir vienu šūviu nušauti du zuikius: pareklamuoti mūsų literatūrą, o kartu su jų darbais ir jų pavardės išvystų daugiau saulės šviesos. Jeigu šitas argumentas būtų pats pagrindinis prof. Šilbajorio pateiktų argumentų sąraše, tai aš turėčiau balsuoti prieš katedros steigimą, nes 0.75—1.5 mil. dolerių kapitalo vertė būtų per aukšta mokėti už tą reprezentacinę naudą. Kiti profesoriaus argumentai nėra svarbūs, pvz., lituanistinio turinio knygų leidimas universiteto vardu (jeigu rimtų profesorių ir rimtai parašytų) yra galimas, primokant minimalinę sumą, kaip, pvz., kalbininko J. Marvan „Modern Lithuanian Declension" buvo išleista University of Michigan, Ann Arbor. Šitoks yra daug pigesnis kelias, negu katedros steigimas.

Profesorius savo straipsnį baigia Maironio posakiu: „Idėjos jei didžios, nemiršta kaip žmonės". Tarp idėjos mirties ir jos įgyvendinimo yra dar tarpinė būsena „suspension". Ir tokioj suspenduotos gyvybės būsenoj idėja gali išsilaikyti ilgus metus, kol galų gale ji arba bus numarinta ją užmirštant, ar atgaivinta ir įgyvendinta atsiradus ryžtingų žmonių grupei, kurių polėkiai turi tik jaunystei būdingus sparnus. Tačiau, kad neatsitiktų, kaip tam mitologiniam arui su vaško sparnais kylančiam į saulę ir nuo saulės karščio sparnams ištirpus turėjusiam nukristi, reikia pridėti išminties žiupsnį raukšlėtom kaktom žmonių ir suderinus sparnuotus polėkius su gyvenimo patirtimi pasieksime geriausių rezultatų.

Kodėl nepasvarstyti kitos alternatyvos, būtent — profesūros. Daugelio Amerikos valstybinių universitetų „Distinguished Professorship" pozicija reikalauja 225,000—250,000 dolerių įmokėjimo. Tuose pačiuose universitetuose „Academic chair" įkūrimas reikalauja 750,000 dol. Taigi už vieną katedrą (kuri paprastai turi tik vieną profesorių) galėtumėm įsteigti 3 profesūras: kalbos, literatūros, istorijos. Tai pačios svarbiausios lituanistikos sritys. Pasiderėjus su įvairiais universitetais, gal pasisektų tas 3 profesūras sujungti į „Lithuanian Studies" taip, kaip Asian ar African Studies, junginį. Tokiu būdų už 3/4 milijono dolerių turėtumėm daug pilnesnį lituanistikos mokslą ir 3-jų profesorių personalą.

Nuo dabar šis reikalas turėtų būti tvarkomas, pavyzdžiui, tokiu būdu. Kadangi lituanistikos katedra yra PLB kūdikis, tai ši organizacija turėtų paskirti koordinatorių, kuris nedelsdamas sukviestų gana plačios apimties įvairaus amžiaus komisiją iš keletos sričių asmenų. Šalia akademikų-literatų, kalbininkų, istorikų, dabar dirbančių ir anksčiau mokytojavusių ar profesoriavusių, įtraukiant ir eilę asmenų, nusivokiančių ir turinčių ryšius su vienu ar kitu universitetu. Šitas iš pažiūros margas žmonių junginys po vieno ar kelių bendrų posėdžių pasiųskirstytų sritimis į kelias sekcijas.

Tos sekcijos galėtų būti:

a. Lituanistikai studijuoti kandidatų verbavimo sekcija.

b. Lituanistinių studijų programos studijuojančiam jaunimui sudarymo sekcija.

c. Lituanistikos studijoms tinkamiausios formos ir tinkamiausio universiteto suradimo sekcija.

d. Lietuvių profesorių lituanistikos srities darbų atspausdinimui sąlygų tyrimo sekcija.

Aišku, sekcijų skaičius ir pobūdis keičiamas ir pritaikomas esamoms sąlygoms. Po keletos mėnesių visos sekcijos susirinktų bendram posėdžiui savo tyrimų rezultatams aptarti ir reikalingiems pakeitimams padaryti. Pvz., jeigu kandidatų verbavimo sekcija praneštų, kad negalėjo surasti nei vieno kandidato, tai tada reikėtų galvoti apie kokį Tyrimų Institutą, o ne katedrą ar profesūras Žodžiu, mums reikia atsakingos organizacijos, koordinuojamos „Task Force", kuri po keletos mėnesių pateiktų atsakymą į čia plačiai aptartą klausimą.

Leonas Raslavičius jau nuo seno rūpinasi lituanistikos studijų įvedimu JAV universitetuose. Šiuo klausimu yra turėjęs eilę pasitarimų su universitetų administracijomis.

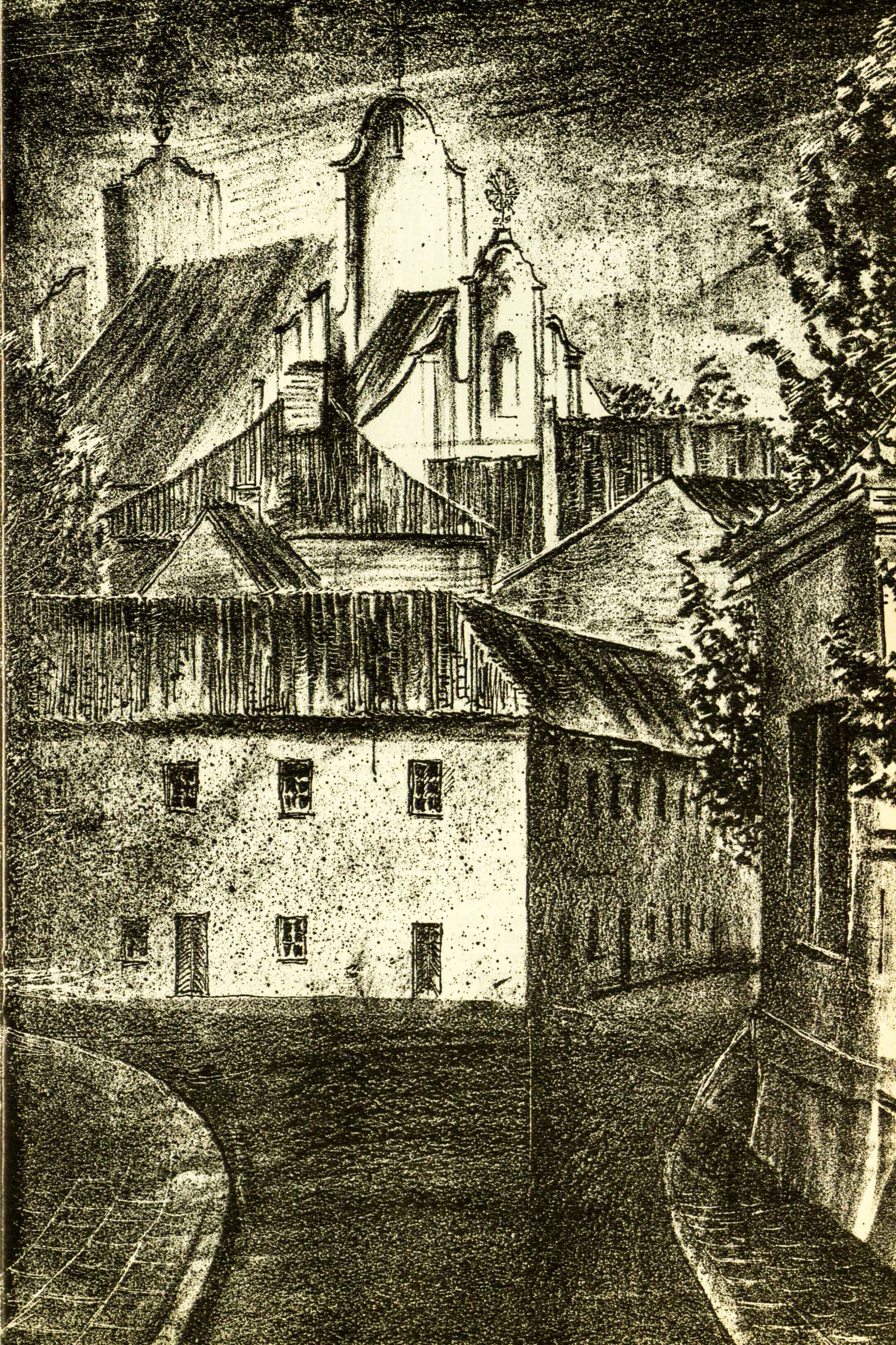

TIKROVĖ

Ištrauka iš „Greitkelio“ romano

Vytautas Volertas

Dažnai sutikdamas mergaitę, pasiguosdavo su ja, pasikalbėdavo, atnešdavo maisto. Kareivių duotus daiktus pas vokiečius iškeitęs, parūpindavo drabužių. Ji buvo rami, lėta, kaip kelionėje, sunkvežimio kabinoje sėdint. Atsigavusi išgražėjo, o jie čia tik dviese buvo savi. Ir ne tik čia. Matus niekur artimų žmonių neturėjo. Šioje keistoje aplinkoje nepastebėtai atėjo vasara. Amerikiečiai miestely tirpo, seniems išvykus, naujų atsikeldavo mažiau ir mažiau. Tik jie du, neturėdami kur dėtis, tūnojo svetimam kampe, tarsi pamiršti laiko, kuris jau net rudeniu gąsdino. Bavarijos šlaituose nuo vaisių susikūprino sodai, rytais ilgiau ir ilgiau prie kalnų viršūnių glausdavosi rūko gniužulai.

Sutvarkęs valgyklą, vieną vakarą ją išsivedė kaimelin ramybės paieškoti. Kelias buvo grubus, dengtas grūstomis uolų atplaišomis. Krypinėjo batai, ant jų sėdo akmens dulkės. Saulę, kuri jau turėjo laidai ruoštis, užstojo kairėje išsišovęs kalnas, nudriekęs juodą lopą, slėnyje nugulusį namus ir medžius. Šis baugus šešėlis tęsėsi kilometrais, o lyguma tolumoje vėl rėmėsi į aukštumas. Ten žėrėjo raudoni langų atspindžiai, tokie šalti ir svetimi, jog visa apylinkė krūpčiojo nuo graudulio.

— Nežinau, ką daryčiau, jei vienai reikėtų čia gyventi, — tarė mergaitė, Toniui atsukusi drėgmės paplautas akis. Jis tylėjo, stebėdamas kelio gruzą.

— Išgelbėjai, artimas buvai. Viskuo daliniesi, abu tvarkomės, kaip šeimoje. Didelė laimė, kad tave sutikau. Jei pasitrauktum, vargčiau.

Matus pasižiūrėjo, o ji šonan nesisuko. Ir tik dabar pamatė, kokios šviesios buvo jos akys, kaip lengvai ant pečių krito plaukai. Kažkas subruzdėjo jame, ir Tonis kaistelėjo.

Kai už kelių valandų Matus įsirangė savo lovon, ilgai neužmigo, pro langą stebėdamas padangių žėrulius. Jo praeities erdvė buvo ne arčiau, kaip tie šviesūs lopai. Toli atsitraukusi, grįžti jau negalėjo, kad naujai paplavomis sukunkuliuotų. Skausmą pakeitė sustingusi vienuma, nukaišiota kalnų smaigaliais, badančiais akis ir širdį. Kas turėjo ateiti, kas laukė? Ar vertėjo per šias uolų nugaras ristis ir klimpti nežinomybėn?

Arti buvo jaunas veidas, ramus ir vienodas, niekados sielvarto, baimės ir pykčio nerodęs. Buvo rankos, ištvėrusios kelionės šaltį Saksonijoje. Buvo santūrios lūpos, nemėtančios tuščių žodžių, veltui nesišaipančios. Ir plaukai, šviesūs nuo įsigėrusios saulės. Ir akių rutuliai, net melsvi nuo baltumo, iš kurių sklido tyli šiluma, pro suvertas blakstienas besikošdama.

Sujudėjo Matus ir apsivertė, kad nematytų lango. Iš jo kambarėlio, pastogėje įsispraudusio, kažkodėl pranyko rudens užneštas nerimas.

* * *

— Noriu tau pasakyti kelis labai rimtus žodžius, — visą savaitę svarstęs ir nesirodęs, Tonis pagaliau išdrįso kalbėti. Jie sėdėjo mažytėje užkandinėlėje, dažnoje susitikimo vietoje. Lijo, buvo nemalonu gatvėje ir viduje. Atrodė, kad debesys nusileido ant žemės ir šliaužiojo miestelio palangėmis.

— Ar kas blogo? — ji krūptelėjo.

— Ne, ne. Šiaip rimtus žodžius.

— Gal jau kur išsikeli.

— Priešingai. Noriu visada likti su tavimi, — nustebino mergaitę. Nesupratusi paklausė:

— Ką darysime šitame urve? Kai tik amerikiečiai namo išvažiuos, vokiečiai mus tuojau varys laukan.

— Nebūtinai čia, — nors Matus drovėjosi, bet jos iš akių nepaleido. — Koks skirtumas, kur būsime? Svarbu, kad mes dviese. Pažinau, ir patikai.

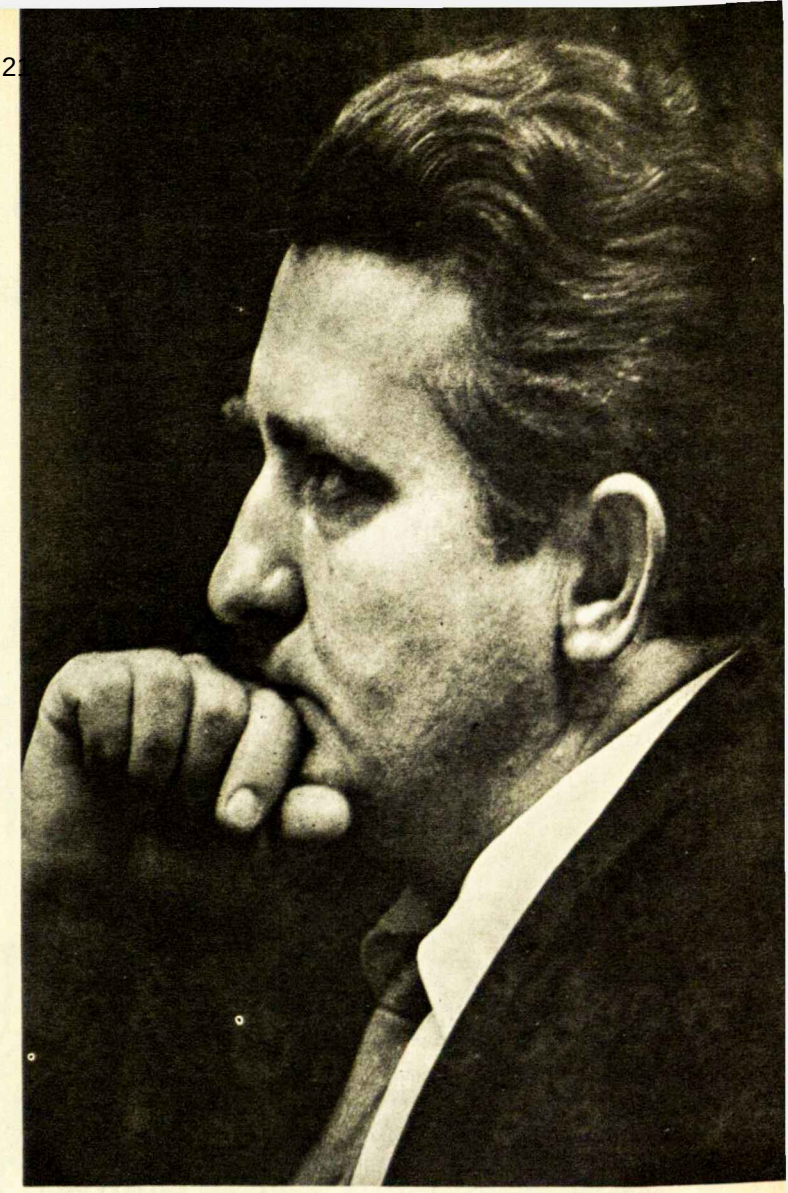

Matė, kaip mergaitės veidas atsileido. Tarsi geros naujienos sulaukusi, atsiduso ir nusišypsojo. Nors iš savo širdies kiekvieną žodį jis plėšė su skausmu, aptilti jau negalėjo.

— Labai patikai. Pastebėjau, kad esi gera ir protinga. Išsiilgau per kelias dienas.

Ji nusitvieskė. Buvo aišku, kad Mataus kalba glostė, tačiau nieko nesakė, lyg nenorėdama jo pertraukti. Tik žiūrėjo į stalą. O Tonis sumišo. Nusigandęs tylos, prastenėjo:

— Biaurus oras.

— Kas? — mergaitė pakėlė akis, kuriose pulsavo laimės žvaigždutės. Veidas švietė, net drėgmės lopeliais nuklotas. Virpėjo ant stalo ištiestų pirštų sąnarėliai.

— Oras.

— Kas mums iš oro... — jos balsas buvo suminkštėjęs, lyg švepluotų, žvilgsniai trumpai švysteldavo Mataus veidu ir vėl krisdavo ant stalo, būseną įtaigojo ne logika, bet jausmas. Tonis šitai matė, džiaugėsi ir girdėjo, kaip stipriai kaleno jo pulsas. Tačiau kažkodėl maišėsi ir jau nepajėgė toliau tęsti, ką pradėjo.

— Vis tiek maloniau, kai saulėta, — prasišiepė.

Nors pokalbio galas buvo nelyriškas, — vėliau jie spėliojo, kas laukia Europos, kur Vokietija savo griuvėsius paslėps, — mergaitė visą laiką atrodė suglumusi, o Tonis namo grįžo laimingas. Jis džiaugėsi reakcija ir neabejojo, kad ji seniai tikėjosi panašių žodžių. Raudimus, pasikeitusį balsą, jaudinimąsi laikė aiškiais prielankumo ženklais. Gerai, kad nepraskydo ir iki pabaigos neskubėjo, — bus daugiau progų ją išbandyti. Jei virpuliai ir tada pasirodys, tars: likimas suvedė, likimas tesuriša.

Sekmadienį jie nuėjo prie tarpukalnių duburių, pripildyto vandens, kurį vietiniai ežeru vadino. Aukštumų klimatas buvo lapuose padrabstęs rudens dėmių. Saulėje dar kaito nugaros, bet šešėliai jau purtė drebuliais. Kai pasidžiaugė vandeny nusidriekusiais atspindžiais ir atsisėdo ant žolėje pamesto rąsto, Matus apglėbė ją ranka ir sukuždėjo:

— Dabar nepaspruksi. Turiu ir neleisiu bėgti.

Mergaitė bėgti nesirengė. Tik prisiglaudė ir sėdėjo patenkinta. Tonis linktelėjo, pažvelgė veidan. Ji nusišypsojo. Pro duburio viksvas košėsi vėjukas. Žiūrėdami į bangelių riedėjimą, abu tylėjo.

— Pradėsiu reikalus tvarkyti, — už valandėlės Matus prakalbo visai rimtai. — Kol erdviau surasime, pas mane galėsime gyventi.

Ji nieko neatsakė.

— Metrikus turi? Reikia pasiruošti, nes kunigas užklaus. Žinoma, gal juos pavaduos kitoks padorus dokumentas.

Ji vis tylėjo.

— Kodėl nekalbi? Rytoj bus laiko, eisiu teirautis.

Mergaitė, lyg pikto sapno išgąsdinta, pašoko. Matus nustebo:

— Kas tau yra?

— Kalbėjai kažką... — ji trynėsi akis.

— Apie metrikus.

— Negaliu... Jokiu būdu...

— Kodėl negali?

— Ne, ne, — beveik verkė. — Yra priežasčių.

— Buvai ištekėjusi? — ir vaikinas nusigando.

— Neee! — paneigė tvirtai, vos nesupykusi.

— Tai kas?

Ji nusigręžė ir šluostėsi ašaras. Tonis jautė, kaip pamažu leidžiasi nuo debesų atsikabinusi nelaimė, lyg biaurus šikšnosparnis ar vanagas, ištiesęs sparnus, nuo kurių dvelkė pražūtis.

— Sakyk, būk gerutė... — jau maldavo, išsigelbėjimo tikėdamasis.

— Esu bloga.

— Man nerūpi, kas buvo, — prisiminė savo skaudžius pergyvenimus. — Praeitį užkasime, niekados apie ją nekalbėsime.

— Nesupranti. Ne tas.

— Manęs nevengei, galvojau, kad...

— Melavau, — vos ją išgirdo.

— Kaip melavai? Mačiau tavo nuotaikas, kurios peržengė melo ribas.

— Vaizduotė... Fantazija... Kitas apkabina, svajodavau. Kitas pasakoja ir kviečia gyvenimui. Susiėmus rankomis...

— Kas tasai... žmogus? — Mataus balsas buvo žemas, kyląs iš suveržtos gerklės.

— Belaisvėje, laukiu grįžtant. Greitai bus čia. Dėl jo Vokietijoje atsiradau.

— Ir šitaip... — Tonis nebaigė minties, bet ji suprato.

— Esu bloga, sakiau. Svajonės atrodydavo kaip tikrovė.

— Gerai kalbi, tikrovė, — susigūžęs nuėjo keliuku.

LIETUVOS NACIONALINĖ MARIJAMPOLĖS BIBLIOTEKA

EVANGELIJA IR KULTŪROS SAVARANKIŠKUMAS

Antanas Maceina

Redakcijos pataba: *Šis straipsnis yra ištrauka iš A. Maceinos rašomos studijos „Evangelija ir kultūra", skiriamos At-kų Federacijos suplanuotai serijai MŪSŲ IDĖJOS DABARTIES ŠVIESOJE. Šiai serijai A. Maceina yra pažadėjęs tris studijas:* ***Evangelija ir kultūra, Asmuo ir istorija*** *ir* ***Lietuvių kalba.*** *Kokia eile jos bus rašomos ir galės pasirodyti, dar nėra galutinai nuspręsta.*

1. Kultūra kaip tarnaitė

Savo knygoje *„Mokslas ir Dievo troškulys — Wissenschaft und Gottverlangen"* (Dusseldorf 1963) Jean Leclercq OSB kreipia mūsų dėmesį į tai, kad vienuolinis įsipareigojimas arba, naujoviškai kalbant, angažavimasis, esąs vienas vienintelis, būtent, „Dievo meilė" (p. 13), teikianti vienuolinei būsenai ir vieną vienintelį tikslą — „ieškoti Dievo: Quaerere Deum" (p. 28). Kultūrinė vienuolio veikla (les lettres) esanti tik priemonė šiam ieškojimui, niekad ne tikslas savyje. Tai J. Leclercq paaiškina abato Smaragdo (9 šimtm.) pavyzdžiu: Smaragdas teigęs, esą lotynų kalbos pagalba galima patekti į dangų. „Bet kodėl gi lotynų gramatika yra priemonė dangui laimėti?", klausia J. Leclercq. „Todėl, atsako jis, kad ji įgalina skaityti Šventąjį Raštą ir Bažnyčios Tėvus" (p. 56). Ne lotynų kalbos tyrimas *kaip toks* esąs kelias dangun, bet jos tyrimas *Šventraščio dėlei.* Tas pat esą ir su „aritmetika bei astronomija", ir šių mokslų tikslas esąs „nustatyti kilnojamųjų švenčių laiką", vadinasi, būti „pagalbiniais liturgijos mokslais" (p. 271). Tas pat esą ir su muzika: „Jie tapo muzikais, sako Leclercq, kadangi jie buvo vienuoliai" (p. 272). Tai reiškia: jie stengėsi garbinti Dievą ne tik kalbesiu, bet ir giesme. Būdama vienuolinio gyvenimo vidurkis, liturgija telkė aplink save visą kultūrinę vienuolio veiklą. „Visai vienuolinei kultūrai liturgija įspaudė savo žymę (p. 227)... Liturgija yra kultūros atspindys ir jos apvainikavimas... Liturgijoje tobuliausiu būdu susijungia meilė mokslams su Dievo troškuliu" (p. 279).

Vis dėlto J. Leclercq neslepia, kad tarp atsidėjimo mokslams ir Dievo meilės esama *dialektinio santykio* ir tuo pačiu tam tikros įtampos. Vienuoliai „jaučia labiau, negu kurie kiti, didelį skirtumą tarp šių dviejų tikrovės sričių: tarp krikščioniškojo gyvenimo ir kultūros... Labiau, negu kiti krikščionys ar intelektualai, jie jaučia savo viduje, kad jie visą laiką privalo peržengti mokslą bei meną, jei nori teikti pirmenybę dvasinei sričiai" (p. 286). Tad jei pasitaikytų, pasak Leclercq, toks atvejis, kad „gramatika (kaip visos kultūros prasmuo, *Mc.*) užimtų širdyje tą vietą, kuri yra skirta Kristui, tuomet gramatika privalėtų būti atmesta" (t.p.). „Mano gramatika yra Kristus — grammatica mea Christus est", — šie Petro Damiano (11 šimtm.) žodžiai nusako, pagal Leclercq, esminį vienuolinės būsenos santykį su kultūra. Trumpai tariant, *kultūrinė vienuolio veikla neprivalo būti savarankiška: čia kultūra niekad neprivalo būti kuriama jos pačios dėlei.* Ji esanti palenkta Dievo meilės tarnybai, išeinančiai aikštėn įvairių įvairiausiais pavidalais: liturgija, askeze, sielovada, apaštalavimu, misijomis ir t.t. To paties P. Damiano formulė,kuria jis yra nusakęs santykį tarp filosofijos ir teologijos — „ancilla theologiae = teologijos tarnaitė" — išreiškia kultūros sampratą bei jos būklę visoje vienuolinėje būsenoje *būti tarnaite.* Todėl nors ilgus, labai ilgus amžius europinės kultūros kūrimas (žemės darbas, amatai, švietimas, mokslas, socialinė globa) buvo beveik be išimties vienuolių rankose, taip kad jie pagrįstai gali būti vadinami „mūsų civilizacijos tėvais" (J. Décarreaux), *tikro santykio* tarp Evangelijos ir kultūros jų veikla neatskleidžia.

2. Kultūra kaip saviveikla

Ir čia kaip tik pasirodo priešingybė tarp vienuolyno ir kultūros. Vienuolinė būsena yra priešingybė kultūrinei būsenai ne todėl, kad vienuoliai kultūros nekurtų, bet todėl, kad jie ją kuria tarnaitės pavidalu. Tuo tarpu jokia kultūros sritis tarnaite būti negali, jei nenori prarasti savos vertės ir savos tiesos. *Kultūra kaip saviveikla, vadinasi, kaip savarankiška veikla, yra*

esminis jos bruožas. Jo netekusi, ji virsta netikra: mokslas virsta pagalbiniu mokslu, menas pritaikomuoju menu, socialinis gyvenimas lemtimi, Dievo bausme ar net jo norėta sąranga (pav. luomai). Sankirtis tarp Bažnyčios atstovų ir naujųjų laikų kultūros yra kilęs ir net šiandien dar nevisiškai pasibaigęs kaip tik dėl kultūros savarankiškumo bei jos nepriklausomumo. Galėdamas buvoti pasaulyje tik kultūriškai, žmogus kuria kultūrą ne kam nors, kas yra *šalia* jo, bet kultūrine kūryba jis vykdo patį savo būvį pasaulyje. *Kurti kultūrą reiškia buvoti žmogiškai.* O tai nėra priemonė, bet tikslas savyje, kaip ir pats žmogus yra ne priemonė, o tikslas savyje: ir žmogus, ir kultūra yra savitiksliai. Kas tad kultūrą paverčia tarnaite, — nors ir labai kilnios ponios rūmuose, — tas perskelia žmogaus būvį, tarsi žmogus pirmiau būtų, o tik paskiau kurtų. Iš tikro gi žmogus buvoja tik kurdamas; savą būvį jis susikuria pats — tiek iš vidaus, tiek iš viršaus. Žmogus yra savęs paties „skulptorius ir poetas" (P. della Mirandola).

Deja, tai buvo krikščionių suprasta tik pačiais pastaraisiais dešimtmečiais. Tik II Vatikano Susirinkimas aiškiai pripažino, kad „kaip žmogiškoji veikla iš žmogaus kyla, taip žmogui ji yra ir skirta. Juk veikdamas žmogus ne tik daiktus bei visuomenę keičia, bet ir patį save tobulina" (II Vatikano Susirinkimo dokumentai, Boston 1967, t. I p. 203). Kultūros paskirtis esanti „ugdyti ir įgyvendinti savo pilnutinį pašaukimą"(t.p.). Todėl „žemiškųjų dalykų autonomija" Susirinkimui yra ne tik pagrįstas reikalavimas pačios kultūros atžvilgiu, bet ji atitinka „ir Kūrėjo valią" (I, 204). Šios gi autonomijos esmę sudaro tai, kad „visi daiktai turi savą patvarumą, tiesą, gėrį, savus įstatymus ir tvarką" (t.p.). Tai reiškia: *kultūrinė kūryba savo prasmę bei vertę įgyja ne tuo, kad ji kam nors tarnauja, o tuo, kad jos kūriniai išreiškia bei įvykdo aną pačiuose pasaulio daiktuose slypinčią tiesą ir gėrį.* Galima to net nežinoti, tačiau „kas nuolankiai ir patvariai stengiasi įžvelgti daiktų paslaptis, tą, nors ir nežinant, tarsi veda už rankos Dievas, kuris palaiko visus daiktus ir nulemia, kad jie būtų tai, kas yra" (t.p.). Kitaip tarus, *kultūros prasmę bei vertę apsprendžia ne subjektyvus žmogaus nusistatymas, bet pati objektyvinė kūryba.* II Vatikano Susirinkimas net valstybei paneigia teisę „nustatinėti, kokia turi būti žmonių kultūra" ir liepia ypač „žiūrėti, kad kultūra nebūtų nukreipta nuo savo tikslo ir verčiama tarnauti politinėms ar ekonominėms jėgoms" (I, 236).

Iš šio esminio kultūros ryšio su pačiu žmogumi kaip tik ir kyla jos savarankiškumas arba jos nepriklausomumas nuo bet kokių žmogiškųjų institucijų, neišskyrus nė pačios Bažnyčios. Bažnyčia „skelbia teisėtą kultūros, ypač mokslų, autonomiją" (t.p.). Pasaulio dalykai, slėpdami patys savyje tiesą ir gėrį, gali būti pakeliami į kultūrinį lygį tik tada, kai yra tiriami ir kuriami pagal jų pačių dėsnius bei vidaus sąrangą, vadinasi, pagal aną juose pačiuose glūdinčią tiesą. „Žmogus turi tai gerbti, kiekvienam mokslui bei technikai pripažindamas savą metodą" (I, 204). Susirinkimas užtat ir ramina tuos, kurie vis dar tebebijo, „kad glaudesnis ryšys tarp žmogaus veiklos ir religijos neužgniaužtų pavienių žmonių, bendruomenių ar mokslų savarankiškumo" (I, 20); ramina tuo, kad į žmogiškąją kūrybą nurodo kaip į „Kūrėjo darbo plėtimą" (I, 202). *Žmogus-kūrėjas anaiptol nėra Dievo-„Kūrėjo varžovas" (t.p.).* Priešingai, kūrybiniai žmogaus „laimėjimai laikytini Dievo didybės ženklu ir jo paslaptingojo plano vaisiais" (t.p.).

3. Apgauli dialektika

Antra vertus, Susirinkimas apgailestauja „tam tikrą dvasios laikyseną, kurios netrūko ir tarp pačių krikščionių, nepakankamai įžvelgiančią teisėtą mokslo autonomiją" (I, 204), tai yra neregėtą, kad menas turi būti *menas,* mokslas — *mokslas,* filosofija — *filosofija,* o ne tik pagalba ar patarnavimas liturgijai, askezei, teologijai, apskritai Evangelijos skelbimui bei vykdymui. Anksčiau minėta J. Leclercq dialektika tarp Dievo meilės ir kultūrinės kūrybos pasirodo esanti apgauli: *nėra atvejo, kuris žmogų verstų rinktis tarp Kristaus ir ‚gramatikos',* nes ‚gramatika' kaip tik vykdo tai, ko Kristus nori; ji yra jo darbo plėtimas ir didybės ženklas. Koks tad sankirtis galėtų čia kilti? Ir kada gi reiktų atsisakyti ‚gramatikos', kad būtų galima mylėti Dievą „visa širdimi, visa siela, visomis jėgomis ir visų protu" (LK 10, 27)? Argi ši meilė neišeina aikštėn kaip tik širdies, sielos ir proto *darbais?* Ar patys šie darbai nėra Dievo meilės apraiškos ir jo didybės ženklai? Statyti Dievo meilę kaip galimą priešpriešą kultūrinei kūrybai reiškia nesuprasti šiosios esmės bei prasmės.

Apie austrų muziką A. Brucknerį pasakojama, esą jis kartą kalbėjęs: „Kai Viešpats mane vieną dieną pasišauks pas save ir paklaus, ką veikiau savo talentu, tai ašen padėsiu jam po kojomis savo ‚Te Deum laudamus', ir jis bus man gailestingas". Greičiausiai tai legenda. Tačiau ji turi gilios prasmės. Kiekvienas kultūrininkas gali pakartoti Brucknerio žodžius: *aš padėsiu po Viešpaties kojomis savo kūrybą, ir jis bus man gailestingas.* Tai reiškia: aš parodysiu, kad kultūrine savo veikla pasaulyje vykdžiau žmogiškąjį savo pašaukimą toje ar kitoje srityje; vykdžiau tiek, kiek galėjau, vykdydamas kartu ir paties Viešpaties šiai sričiai įdiegtą tiesą bei gėrį.

Įtampa tarp Evangelijos ir kultūros atsiranda tik tuomet, kai kultūra yra laikoma ne Dievo meilės apraiška bei vykdymu, o priedu bei papildu kitoms šios meilės apraiškoms, kurios amžių eigoje buvo ir tebėra įsigalėjusios vienuolinėje būsenoje, kaip malda (ypač liturginė), mąstymas, pamaldus skaitymas, pasninkavimas, išmaldos teikimas, klusnumas ir t.t. Tokiu atveju kultūra, užuot buvusi pergyvenama kaip kelias Dievop, esti suvokiama kaip vilionė tolyn nuo Dievo ir *artyn į žmogų,* užmirštant, kadgi žmogus savo gelmėse yra Viešpaties paveikslas ir kad todėl visa, kas veda į šias žmogaus gelmes, tuo pačiu veda ir į Viešpaties paveikslą. Kultūrinė kūryba kaip tik į šias gelmes veda ir jas kuo ryškiausiai apreiškia. Evangelijos ir kultūros tikslas galų gale yra tas pats.

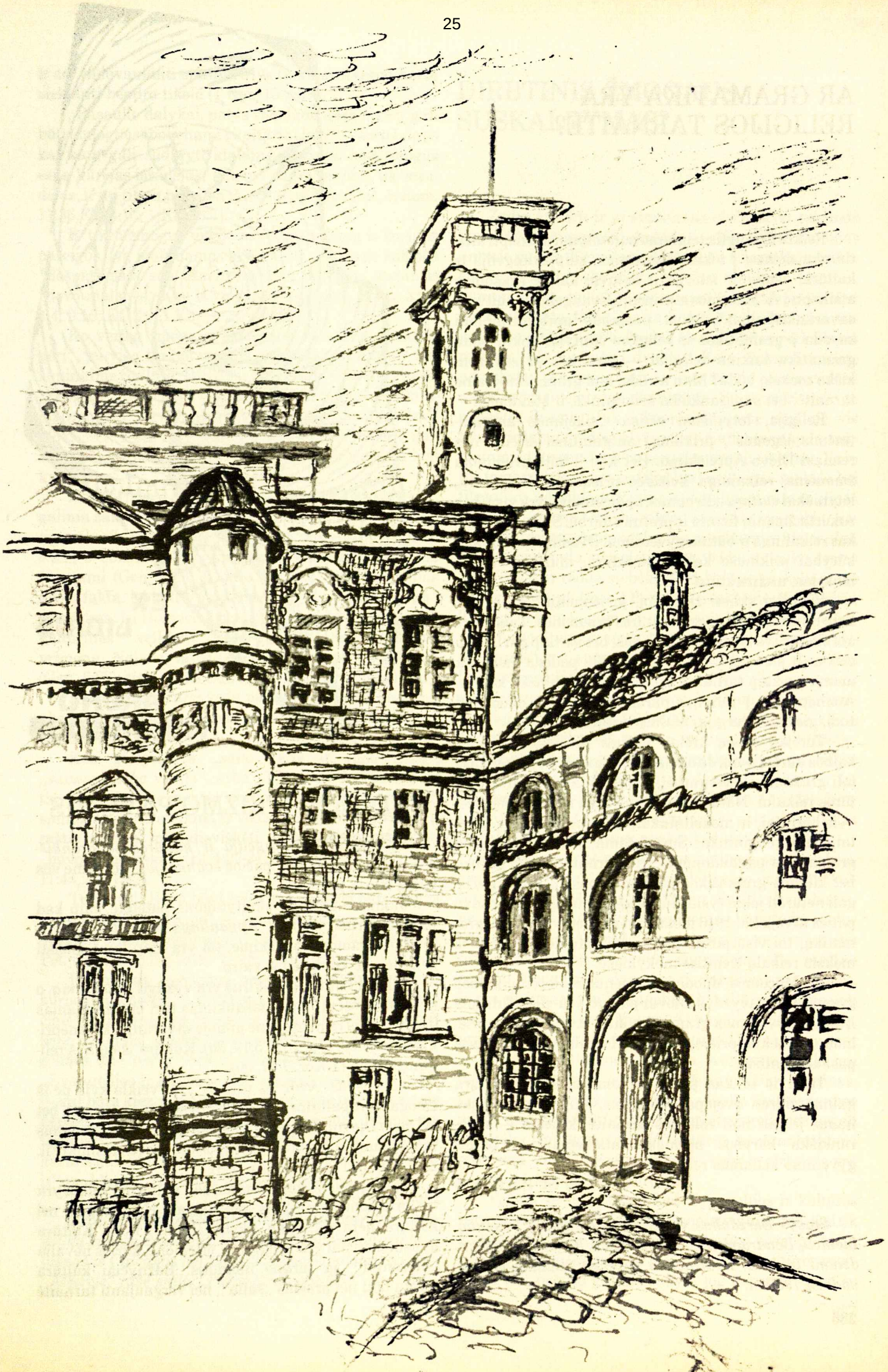

AR GRAMATIKA YRA RELIGIJOS TARNAITĖ?

Reikia džiaugtis teigiamu sumanymu atkreipti ateitininkų dėmesį į tokius klausimus, kaip evangelija ir kultūra, asmuo ir istorija ir lietuvių kalba. Prašomas atsiliepti į A. Maceinos straipsnį „Evangelija ir kultūros savarankiškumas“, savo pastabas apibendrinamai suvedu į gramatikos ir religijos santykį: kokiu būdu gramatika talkina religijai — tarnaitės ar savarankiško mokslo būdu? Man atrodo, kad gramatika yra ne tarnaitė, bet savarankiška šeimininkė, ir štai kodėl.

Religija, lotyniškai *religio* „tikėjimas antgamtinėmis jėgomis“, priklauso antgamtinei sričiai, nes remiasi Dievo Apreiškimu. Bet kad ji būtų prieinama žmonėms, reikalinga kultūros priemonių. O kultūra, lotyniškai *cultura* „dirbimas, apdirbimas“, yra visa, kas sukurta žmonių fiziniu ir protiniu darbu. Sukuriama tai, kas reikalinga ir būtina gyvenimui. Dvasine prasme šiai kūrybai priklauso kalba, literatūra, muzika, menas, mokslas, architektūra ir kt.

Religijai sklisti žmonijoj, ją sąmoningai pažinti, kaip minėta, reikalingos kultūros priemonės. Taigi nors abi šios sritys iš esmės skirtingos, bet jos taip pat ir susisiekia. Ir šiuo atveju kultūra religijai padeda daug, tik ateina ne kaip tarnaitė, bet kaip savarankiška kūrėja. Atsiliepdama į religijos pareikalavimus, ji duoda jai žodį, giesmę, liturgiją, maldos namus.

Turėjau progų arčiau pažinti lietuvių bendrinės kalbos kūrėją Joną Jablonskį. Jis savo gramatikas rašė toli gražu ne Dievo garbei, bet savo tautos kalbos kultūros reikalui. Natūralu, kad jo darbu naudojamės visi — ir literatai, ir mokslininkai, ir laikraštininkai, taigi taip pat ir religininkai. Suprantama, kad religininkams gramatikos panaudojimas gali tarnauti Dievo garbei, bet kitiems gramatikos panaudojimas su Dievo garbe gali neturėti jokio ryšio. Šia proga noriu priminti ir savo paties atvejį: kai 1946 metais rašiau lietuvių kalbos gramatiką, tai visų pirma galvoje turėjau lietuvių kalbos mokslo reikalą tremties mokyklose.

A. Maceinos duodamas vienuolių lotynų kalbos gramatikos pavyzdys Dievui pažinti yra vienašališkas ir subjektyvus, nes gramatika šiuo atveju yra tik priemonė, o tokia priemonė šiais laikais jau yra visos pasaulio kalbos.

Taigi iš to kas pasakyta matyti, kad į kultūrą galima žiūrėti dvejopai: vieniems, kaip tiems vienuoliams, ji gali būti religijos tarnaitė, kitiems — savarankiška kūrybos apraiška, atsiliepianti į paties gyvenimo keliamus reikalavimus.

St. Barzdukas

Stasys Barzdukas yra lituanistas, buvęs Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas. Kartu su Pr. Skardžiumi ir J. M. Laurinaičiu parengė Lietuvių kalbos vadovą 1950 m.

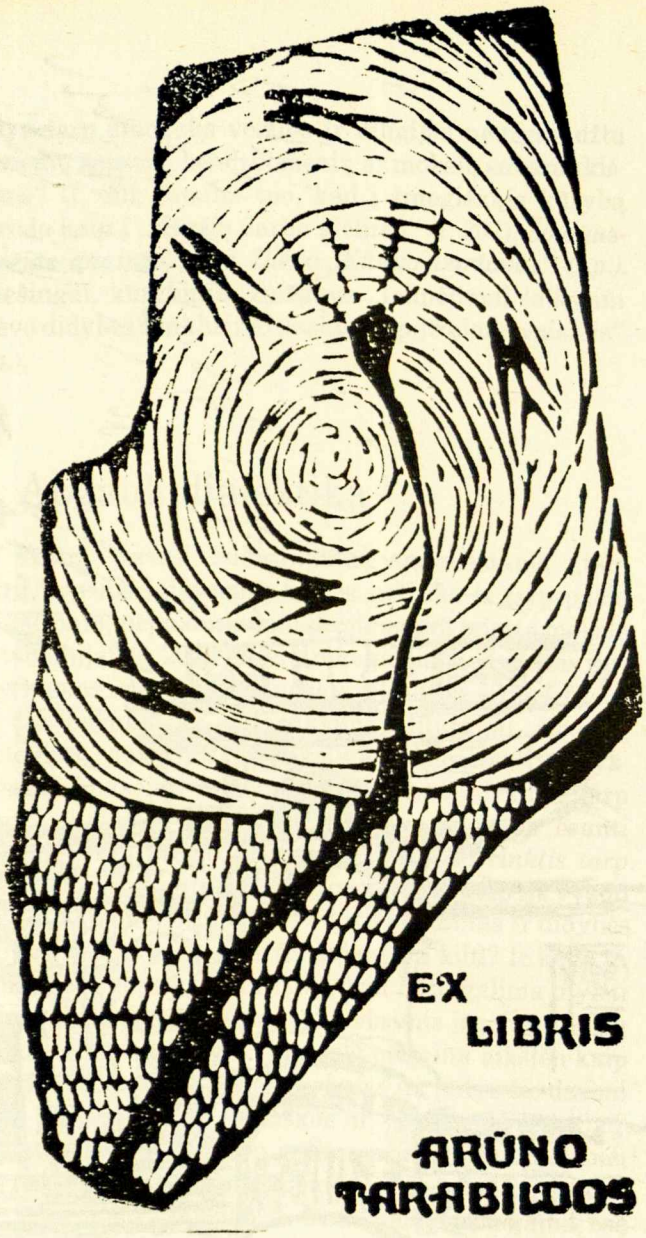

HOMOCENTRIZMO PAVOJUS

Straipsnyje *„Evangelija ir kultūros savarankiškumas“* pasigendama pačios *evangelijos;* randame vos vieną citatą iš Luko.

Jaunimo žurnalo skaitytojams pateikti, kaip kad pats autorius vadina: *Apgaulingą dialektiką,* nenurodant atramos Apreiškime, tai yra kaip laivą išleisti kelionėn be kompaso ir vairo.

Tikroji kultūros paskirtis yra vykdyti *pašaukimą,* o ne *pasišaukimą;* todėl pašaukimas turi būti randamas autonomijos rėmuose, o ne pilnoje savarankiškoje nepriklausomybėje (Jn. 15:5; 5:19, 30). Kultūra išauga iš religinių šaknų (1 Kor. 7:17, 20).

Jei Dievas „veda už rankos“, tai veikla kyla ne iš žmogaus, ir galutine prasme ji yra skirta ne žmogui, bet iš Dievo Dievui. Todėl ir vadinami „kūrybiniai žmogaus laimėjimai“ laikytini ne žmogaus bet Dievo vaisiais (Fil. 2:13; Mt. 16:17; Ef.4:7; Kol. 2:3).

J. Leclercq teisingai mano, kad kultūrinė veikla yra tik priemonė, o ne pats sau tikslas. Nei žmogus, nei kultūra nėra pats sau tikslai (Rom. 11:36). Kultūra dvasinei sričiai yra talkinanti priemonė, kurios nevalia „peržengti“; ja turime naudotis. Bažnyčiai kultūra turėtų būti nei priedas „šalia“, nei vergaujanti tarnaitė

ir nei vadovaujanti motina, o lyg talkinanti sesuo, kartu siekianti bendro tikslo (1 Kor. 15:28).

„Pasaulio dalykai, patys slėpdami tiesą ir gėrį, gali būti (žmogaus) pakeliami į kultūrinį lygį" — šis teiginys kai kam gali sudaryti klaidingą vaizdą, kad žmogus esąs kūrėjas-išradėjas, kai tuo tarpu jis tėra tik atradėjas, ir tai tik su pagalba iš „viršaus" (Jn. 15:4, 5; Rom. 11:36;Fil. 4:13; 1 Kor. 3:7).

Iš tikro žmogus vykdo savo pašaukimą ir kuria iš pareigos, lyg mokėdamas skolą (Jok. 2:17), o ne kad pas Viešpatį pats sau užsidirbtų algą; atpildas ateina iš Dievo malonės, o ne iš žmogaus nuopelnų (Rom. 3:27; 4:4; 9:16; Ef. 2:9; I Kor. 1:29; 13:4).

Ko vertos žmogaus pastangos atskleisti „tiesą ir gėrį", jei visa tai netarnauja aukštesniam tiklsui? Prisiminkime Staliną, Hitlerį ir panašius — jie visi rėmėsi *„savimi", „savo tiesa", kėlė „savo"* vertę; ar jų kultūra, atsirėmusi į „savarankiškumą", tapo „tikra" kultūra?! (Jok. 3:17; 1 Jn. 5:9). Kaip matome, viena kultūra gali vesti pražūtin, kita — palaimon, nes kultūra nėra lygi kultūrai.

Nojaus laivo statyba ir Babelio bokšto statyba, galima sakyti, irgi buvo tam tikros „kultūrinės kūrybos apraiškos". Laivo statybos kūryba rėmėsi Dievu (Gen. 6:22), o bokšto statybos savarankiška kūryba rėmėsi žmogumi (Gen. 11:3, 4). Šios dvi istorijos rodo mums aiškų faktą: jei kultūra yra Deocentrinė, ji veda žmogų į laimėjimą; jei Homocentrinė, ji veda pražūtin. Vienuolio kultūrinės veiklos „nesavarankiškumas" mums primena Nojaus laivo statytojo nesavarankiškumą (Gen. 6:22); tiek vienuoliui, tiek Nojui tai nešė palaimą.

Ar teiginiu *„Tarsi* veda už rankos Dievas" norima abejoti, kad Dievas neveda ir nėra pasaulio valdovas? (James 1:17).

Kas gi yra ta *„savo* vertė ir *savo* tiesa", *„savarankiška* veikla", arba „buvoti žmoniškai" — ar tai nėra Babelio bokšto statytojų homocentrizmo atspindžiai, kurie apakina ir veda žmogų tamson? Šventraštis ragina mus dieviškėti, o ne žmoniškėti arba „buvoti žmoniškai" (Ef. 4:22-24; 1 Pet. 1:16; Lk. 6:36; Lev. 11:44, 45; 19:2).

Teiginys: „Savą būvį žmogus susikuria pats, tiek iš vidaus, tiek iš viršaus" — primena mums už minutės mirsimo Galioto išdidumą! (1 Sam. 17:4-8, 45; Još. 4:6; 1 Pet. 5:5; Pat. 3:34; Rom. 11:18; 1 Kor. 2:5).

Išsamesniu mintijimu nepasiruošusiam jaunimui, kuris giliau nežino Apreiškimo visumos, kuris nėra plačiau susipažinęs su žmonijos įvairių kultūrų istorijos kelio vingiais, skelbti, kad „visa, kas veda į žmogaus gelmes, tuo pačiu veda ir į Viešpaties paveiklsą" bei „Evangelijos ir kultūros tikslas galų gale yra tas pats" — gal būtų kiek rizikinga, kad jaunimas per tai kartais nepaslystų į pražūtingą homocentrizmą; paties autoriaus taip vadinama *„apgauli* dialektika" jaunimui kartais gali atnešti daugiau žalos negu naudos; „apgaulė" ir „klasta" yra labai artimai gimininigi žodžiai.

Kun. Eugenius Gerulis

Kun. Eugenius Gerulis neseniai įšventintas evangelikų kunigu. Nuoširdžiai rūpinasi ekumenine veikla — vienas iš Chicagos lietuvių ekumeninio ratelio steigėjų. „Ateityje" rašė skiltį „Protestanto požiūriu".

DIRBTINIS ŽMOGAUS SUSKALDYMAS?

Žodis *kultūra* ir jo sinonimas civilizacija pasirodė gana vėlai europiečių žodyne — tik XVIII amžiaus antroje pusėje. Kaip daugelis kitų su žmogiškąja veikla susietų žodžių, taip ir šis pareina nuo seno termino, kuriam buvo duota nauja prasmė. Pradžioje *kultūra* reiškė išdirbtą žemę, t.y. tą gamtos dalį, kuri yra perkeista žmogaus darbu. Paskui šis žodis buvo perkeltas iš materialinės plotmės į dvasinę. Kaip niekas istorijoje neįvyksta savaime, taip ir šio žodžio pasirodymas naujoje prasmėje nėra atsitiktinis. Su tuo turi ryšio to amžiaus dvasia. Juk aštuonioliktajame amžiuje vis labiau ir labiau didėjo plyšys tarp šiapus ir anapus, tarp matomojo ir nematomojo, tarp žinojimo ir tikėjimo. Kaip tik tame amžiuje jau balsiai kalbama apie mokslo bei filosofijos nepriklausomumą nuo religijos, materialinės vertybės gauna aiškų viršų dvasinių vertybių sąskaiton, taiką ir meilę užslopina revoliucinės idėjos. Juk tai amžius, kada europietis visu veidu atsisuka žemės link. Todėl ar reikia stebėtis, kad *kultūra* perkeliama iš materialinės plotmės į dvasinę? Anksčiau šiuo žodžiu buvo nusakomas gamtos „sužmoginimas", o dabar juo pažymimas labiau visos žmogiškosios veiklos „sukultūrinimas", t.y. sužeminimas. Iš tikrųjų, nuo apšvietos laikų europietis matė dažnai kultūroje tik savo rūšies mechanizmą, panašų į gamtos, kur tam tikri sąlyguojantieji veiksniai tik laipsniškai, o ne rūšiniai skiria žmogiškąjį gyvenimą nuo animalinio. Net ir krikščioniškoji išganymo idėja įgavo žemišką atspalvį: ji reiškė labiau žemėje kurti rojų, o ne dangaus ieškoti, ir tai žmogus gali pasiekti mokslu ir technika. O sudėti žmogui viltis į tai reiškia sudėti viltis į save patį, nes mokslas ir technika yra jo paties rankų darbas.

Turėdami prieš akis šias už kultūros sąvokas besislepiančias idėjas, mes galime lengviau suprasti „kultūros savarankiškumo" problemą. Susidarė sunkumai ne todėl, kad tarp jos ir Evangelijos būtų koks realus antagonizmas. Atsirado plyšys tarp jų, nes europietis turėjo klaidingą žmogaus supratimą. Jis mėgino atplėšti žmogų nuo dangaus ir prirakinti prie žemės. Įvyko skilimas tarp Evangelijos ir kultūros, nes jis pradėjo „perskelti" patį žmogų. Evangelija, kaip religija, yra dalinai žmogaus veikla ir dalinai Dievo veikla, bent krikščioniška religijos samprata. Kultūrinė veikla yra taip pat ir žmogaus veikla, ir kiek jis yra Dievo kūrinys, tai tiek ji yra kartu ir dieviškoji veikla. Todėl savaime aišku, kad tarp kultūros ir Evangelinės religijos negali būti jokio antagonizmo, ir kultūros savarankiškumo problema yra dirbtinė problema, kaip ir dirbtinis yra minėtas žmogaus suskaldymas.

Tačiau nemanykime, kad Evangelijos ir kultūros santykio problema iškilo tik naujaisiais amžiais. Kai tik Evangelija pasirodė žmonijos istorijos scenoje, tai ji susidūrė tuojau su tuo, ką mes vadiname kultūros problema. Net nebūtų galima sakyti, jog ji sietųsi tiktai su

krikščionybe. Jau judaizmas, ypač diasporos arba helenistinis, turėjo reikalo su tos pačios prigimties problema. Iš tiesų su ja susiduria visų laikų ir visų civilizacijų žmogus, kai tik jis pradeda save laikyti vien tik žemės žmogumi.

Kol Evangelija buvojo Izraelio žemėje, įtampa tarp jos ir judaizmo buvo maždaug tos pačios prigimties, kuri iškyla natūraliai tarp tėvo ir sūnaus, ar motinos ir dukters. Bet kai ji paliko gimtąją žemę, tai tuojau ji susidūrė su visai skirtinga dvasine aplinka, kurią istorikai paprastai vadina helenizmu. Helenizmas sako daug dalykų. Pradžioje tai reiškė teisingą graikų kalbos vartojimą. Vėliau tai pažymėjo graikiškojo gyvenimo būdo bei graikiškųjų manierų pasisavinimą. Pagaliau helenizmas tapo graikiškosios *paideios* sinonimu, t.y. tuo, ką mes šiandien vadiname helenistine kultūra. Evangelijos nešėjai susidūrė su visomis trimis helenizmo formomis, bet mums įdomiausias jos susitikimas su graikiškąja *paideia,* kuri tuo metu buvo gavusi savo tobuliausią išraišką filosofijoje. Anuomet filosofija reiškė ne tik pažinimo visumą, o ir būdą gyventi, paremtą protu atpažintais principais. Filosofija kaip *paideia* turėjo kaip tikslą asmenybės suformavimą, žmogaus padarymą žmogumi. Antano Maceinos cituotasis P. della Mirandola posakis, kad žmogus yra savęs paties „skulptorius ir poetas" yra helenistinės kilmės. Ši žmogaus samprata savo galutinę išraišką neoplatonistų filosofijoje. Tarp kitko, ji yra gimininga tai žmogaus sampratai, kuri nuo apšvietos laikų vis labiau ir labiau šaknijasi europiečių sąmonėje — vienoje ir kitoje versijoje žmogus randa išganymą savo veiklos, o ne malonės dėka. Kai Evangelijos skelbėjai susidūrė su helenistine žmogaus samprata, tai jie tuojau suprato, su kuo jie turi reikalo. Tik paskaitykime atidžiau šv. Pauliaus laiškus, pirmųjų krikščionybės apologetų ir Bažnyčios Tėvų raštus. Jie primygtinai pabrėžia, kad ne graikiškoji *paideia,* o Kristus užtikrina žmogui išganymą. Kaip jie tai formulavo ir įrodinėjo helenistinės kultūros žmogui, tai yra vienas iš įdomiausių ir svarbiausių krikščionybės istorijos puslapių, bet prie to nebesustosiu, nes tai jau išeina iš *Ateities* redakcijos pageidavimo rėmų.

Feliksas Jucevičius

Kun. Feliksas Jucevičius teologiją studijavo Romos Gregorianume, kur gavo teologijos daktaro laipsnį. Sociologiją studijavo Sorbonoje. Filosofinių knygų autorius.

PASTABOS APIE DU KELIUS

Sunku ką nors aiškesnio pasakyti, neskaičius viso veikalo ir nežinant kultūros sąvokos apimties. Spėčiau, kad kultūros ir religijos santykio klausimas yra visų pirma klasifikacinis. Ištrauką perskaičius, kyla dvi bendro pobūdžio pastabos.

Jeigu teisingai suprantu šį reikalą, pagal katalikų Bažnyčią, išganymą galima pasiekti labai įvairiais būdais: vieni reikalauja visiško pasitraukimo iš pasaulio, kiti pilno pasauliui atsidavimo. Vienuoliai renkasi iš pirmos rūšies kelių. Man nėra aišku, kodėl vienuolių rankose kultūra negali būti vien priemonė. Atrodo, kad, pasirinkus vieną tikslą, viską kitą jam lenkiame. Kodėl tai bloga? Vartojamų priemonių vertė, manau, priklauso nuo vartotojo vidinės kultūros. Daug religinių paveikslėlių yra baisūs, tačiau ne visi. Gal pats įspūdingiausias koncertas kurį man teko girdėti, tai Freiburg'o katedroje sekminių mišios. Čia Mozartas buvo palenktas liturgijai, tačiau ar jis dėlto ko nors nustojo?

Antra pastaba liečia pasaulietiškus kelius. Manau, kad čia randame du visai skirtingus kultūros ir Bažnyčios santykius: instituciną ir asmenišką. Žvelgdami į instituciją, turime teigti kultūros savarankiškumą. Istorijoje randame per daug pavyzdžių, kad institucijų pastangos kultūrai diriguoti pačią kultūrą tik naikino. Iš kitos pusės, pavieniai kūrėjai šį reikalą tvarkys įvairiai. Ir tai galime pasakyti ne vien tik apie tikinčius kūrėjus. C. S. Lewis fantastiškuose romanuose visur prasiveržia krikščioniškas pasaulio supratimas; Antanas Škėma ar nebuvo savotiškas moralistas? Lengvai rasime pavyzdžių visai priešingo sprendimo, atvejų kur iš sukurto veikalo nieko negali spėti apie autoriaus religines nuotaikas.

K. Skrupskelis

Kęstutis Skrupskelis filosofiją studijavo Fordham ir Toronto universitetuose. Dabar yra University of South Carolina filosofijos profesorius. Yra William James raštų redakcinės kolegijos narys.

VISIŠKOS AUTONOMIJOS MITAS

Jei žmogiškoji kūryba yra Dievo-Kūrėjo darbo plėtimas — ar teisinga sakyti, kad ji yra savitikslė? Pagal žydišką ir krikščionišką kultūros sampratą kultūra yra žmogaus tarnaitė, o žmogus — Dievo tarnas. *Pradžios knygoje* Adomo (t.y. Žmogaus) pirmas kultūringas aktas yra gyvulių pavadinimas vardais — t.y. jų pažinimas ir prijaukinimas žmogui tarnauti. Adomo žodis, kaip ir Dievo žodis, yra kūrybingas. Dievo žodžiu kūrinija *tampa;* Adomo žodžiu — ji *palenkiama savo paskirčiai.* Babelio bokšto statymas taip pat yra kultūringas aktas, bet išsigimęs, nukrypęs nuo tikrojo tikslo, nes juo žmogus siekia Dievą palenkti žmogiškiems tikslams — arba pasiekti Dievą be paties Dievo. Šis žmogaus kūrybingas įžūlumas tampa anti-kūrybiniu arba skaldančiu aktu. Todėl Naujajame Testamente apaštalas Paulius kaip tik kalba apie skausmuose ir varguose vaitojančią kūriniją, kuri laukia išlaisvinimo. Ji bus išlaisvinta tik tada, kai žmogus taps tikru Dievo vaiku, t.y. pavaldus savo Kūrėjui ir Tėvui. Tai vyksta jau dabar: „Viskas jūsų, bet jūs patys — Kristaus, o Kristus — Dievo" (1 Kor 3, 22-23).

Vatikano II susirinkimo pripažinimas, kad kultūra turi būti autonomiška — t.y., kad kultūra ir jos kūrėjai nebūtų pavergiami ar išprievartaujami kokios nors

institucijos, nėra teigimas, kad kultūra yra savitikslė. Kultūros tikslas yra įkūnyti žmogaus aukščiausius ir gražiausius troškimus. O Evangelijos tikslas yra atskleisti žmogui įkūnytą Dievo meilę Kristuje. Žmogaus sukurta kultūra turėtų, lyg bangomis, atnešti žmogų į Dievo glėbį. Tačiau žmogus, pats save pasistatydamas savo kūrybos įkvėpėju ir tikslu, tikrai tampa Dievo-Kūrėjo varžovu. Renesanso kūrybinį credo puikiai išreiškė jaunas, gabus italas platonistas Pico della Mirandolla:

Jokių ribų nevaržomas,
Tu, Žmogau,
pats nustatysi savo prigimčiai ribas...
Savęs kūrėjas ir apipavidalintojas
galėsi bet kokiu pasirinktu pavidalu
sukurt save.

Turėsi galią sugrįžt atgal
į žemas, gyvuliškas formas.
Turėsi galią savo siela, savu sprendimu
atgimti aukštesniu pavidalu,
kuris dieviškas yra... *

Neilgtrukus kitas Renesanso atstovas, mistikas ir poetas Jonas nuo Kryžiaus, ėmė regėti ir rašyti:

Nesistebėkit tuo,
Kad skonis taip pakeičiamas,
Nes pamėgimo priežastis
Skirtinga nuo visų kitų.
Ir taip visa kūrinija
Pasirodo atskirta,
Ir skonį to, ko nežinau,
Aš savo laimei atradau.

Ne kai jau pagaliau
Valia Dievo paleista,
Ji tampa nepatenkinama
Tiktai vienu Dievu.
Nes grožis Jo
Tikėjimu pažintas, ne kuo kitu,
Jisai ragauja tai, ko nežinau,
Ką savo laimei atradau. *

Vienuolis, arba bet kuris Dievo žmogus, kuria dėl to, kad Dievo meilė verčia jį dainuoti, ar tapyti, ar dirvą arti, ar žaizdas apraišioti. Tai nėra daroma pirmiausia todėl, kad Bažnyčia *liepia* jam tai daryti. Tai yra spontaniška Dievo meilės išraiška, kuri tampa Bažnyčios kultūriniu lobiu. Tačiau savo kūryba vienuolis nėra skirtingas nuo kurio kito kūrėjo, o jam gimininga, nes kiekvienas kuriantis žmogus „negali likti žmogumi, jei jo žvilgsnis nesiekia toliau už jį patį“ (J.B. Priestly, išleidęs studiją apie vakarų literatūrą nuo Renesanso iki II Pasaulinio karo: „Literature and Western Man“).

Kultūros kūrimas gali būti išganingas, bet jis nebūtinai ir ne savaime toks yra. Tai gana ryškiai byloja mūsų laikų kai kurie kultūriniai reiškiniai, pvz., absurdo teatras skaudžiai rodo tam tikrą dvasinį bankrotą, kai ir pati „gramatika“ tampa beprasmiška. Iš kitos pusės, kultūra gali žmogų priartinti prie Dievo — prie Gėrio ir Grožio — kad ir atbulais keliais kartais. O

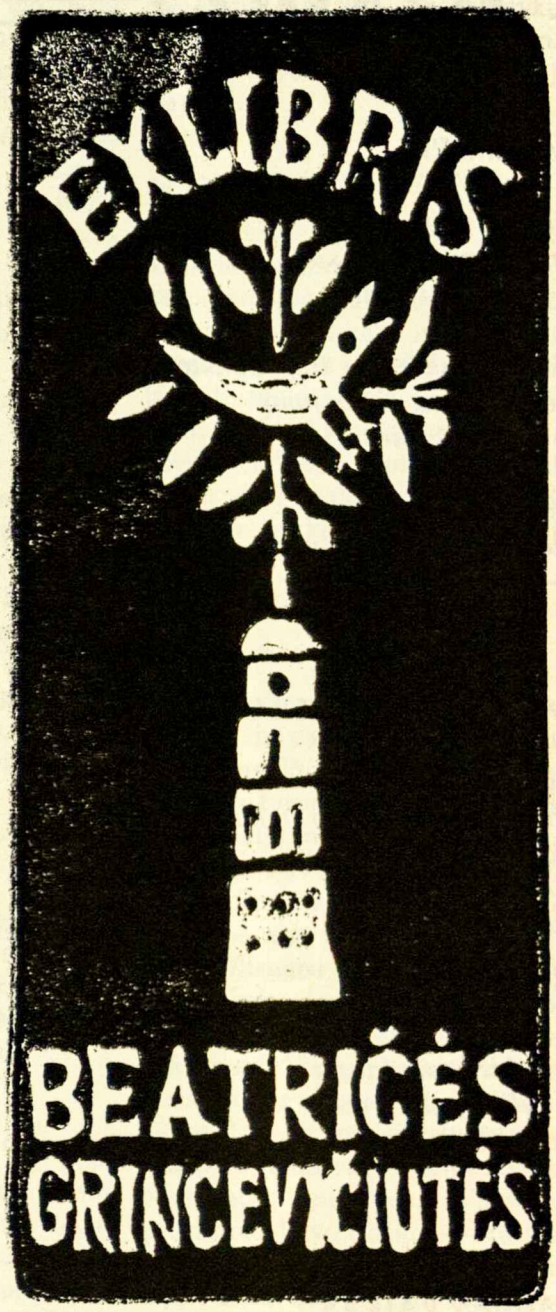

atvejis, kada Kristus pasirenkamas vietoje gramatikos yra tas, kai dieviškasis kvietimas yra toks stiprus ir toks absoliutus, jog žmogaus širdyje ir prote telpa tik vien Meilė ir viena Idėja. Bet ir tada, toks pagautasis griebiasi gramatikos, arba ją peršoka išreikšti savo patirtį: „Visuma išaiškina nieką“ (Todo y nada — Jono nuo Kryžiaus išsireiškimas).

Ses. Ona Mikailaitė

(* mano pačios vertimai iš anglų kalbos)

Sesuo Ona Mikailaitė yra gavusi magistro laipsnį teologijoj. Spaudoje rašo teologiniais klausimais. Rašo poeziją lietuvių ir anglų kalbomis. Priklauso Nekaltai Pradėtosios Marijos kongregacijai.

Atžalos

PAVASARIS

Išlindę iš po sniego
Prižadantys pavasarį
— Krokusai žydi.

Maži paukšteliai taip aukštai —
Girdžiu jūsų čiulbėjimą
— Žinia iš Dievo.

Dienos ilgėja,
Susilygina su naktimi
— Pavasaris.

PAVASARIO VAKARAS

Atsimenu
ankstyvo pavasario vakarą,
Dar pilnai neišsprogę
medžių šakos
palietė mane.
Ėjau
Magnolijos gatve,
o muzikos garsai
pripildė visą dangų
ir tyliai gulė žemėn
su geltona saule.

SAULĖS VAIKAS

Saulės vaike,
tavo akyse atsispindi naktis.
Paukščiai išskrenda
virš Pietų Pacifiko.
Tavo laikas praėjo,
ledynai ateina,
grumdamiesi su saule,
dangų temdo.
Laikas trumpėja,
naktis uždengia dieną,
tamsa seka tamsą.
Sudiev, saulės vaike,
ar pavasaris tave sugrąžins,
kai paukščiai parskris
virš Pietų Pacifiko?

Lina Palubinskaitė yra Clevelando Maironio vardo moksleivių ateitininkų kuopos narė.

PAJŪRIO VAKARAS

Vaikščioju pajūriu,
Lyg sekdama nesibaigiantį taką.
Niūniuodama dainą,
Kai jūros banga užlieja mano kojas.

Bėgu potvynio smėliu,
Jausdama begalinę laimę.
Palikdama pėdas,
Kai jūros banga užlieja mano kojas.

Matau paraudusią saulę,
Gedulingai atsisveikinant dieną
Paskutiniais mojavimais,
Kai jūros banga užlieja mano kojas.

Lina Palubinskaitė

MOKSLEIVIŲ STOVYKLOS DAINAVOJE DIENORAŠTIS

Sekmadienis, birželio 17 d.

Pirmų pirmiausia visi stovyklautojai atvyko ir įsikūrę išklausė šv. Mišias. Prieš pat vakarienę pakėlėme vėliavas, ir tuoj pat pasibaigus vakarienei jas nuleidome. Rasa Šoliūnaitė apibūdino stovyklos programos dalį — diskusijų-darbų būrelius. Kiekvienas stovyklautojas bent kartą dalyvaus kiekviename būrelyje, kuriame mokysis, diskutuos, nagrinės arba dirbs su šiomis temomis: dainuojanti tautosaka, specialus projektas, šeima, krikščioniškumas, nelaimės atveju, dabartinė Lietuva, vakarų programos. Vakare įvyko susipažinimas, kuriame žaidėme „muzikalines kėdes“ ir šokome įvairius šokius.

Pirmadienis, birželio 18 d.

Pirmadienis prasidėjo su labai įdomiu „susiklijavimo“ rytu. Pirmiausia šokome susipažinimo šokį iš Lietuvos. Taip visos mergaitės susipažino su visais berniukais. Tada surašėme įspūdžius apie kitus stovyklautojus popieriaus lapuose, kurie buvo priklijuoti prie nugarų. Visi sužinojo, ką kiti apie jį ar ją galvoja. Galų gale visi gavo iškarpą iš paveikslo ar nuotraukos. Turėjome surasti kitus stovyklautojus, kurie turėjo iš to paties paveikslo iškarpas ir juos tada „jigsaw puzzle“ forma turėjome suklijuoti.

Popiet pirmą kartą aplankėme paplūdimį, mankštinome balso stygas dainavimo pamokoje ir sportavome. Vakare žiūrėjome „Dainavos Televiziją“, kurioje pasirodė beveik visi stovyklautojai. Matėme reklamas, vaikų programas ir net „Šeštadienio gyvą naktį“.

Antradienis, birželio 19 d.

Rytą prasidėjo užsiėmimų būreliai. Stovyklos specialus projektas yra įrengti mūrinę laužavietę. Šeimos būrelis svarstė konfliktus, iškylančius lietuviškoje šeimoje, mišrių šeimų problemas, ir mūsų šeimų problemas stengiantis gyventi lietuviška dvasia. Dainuojančios tautosakos būrelis susipažino su liaudies dainomis. Gamtos būrelis susipažino su augmenija, įsirengė stovyklavietę ir ten naktį praleido. Krikščioniškumo būrelis mąsto, suvaidina vaizdelį iš Šv. Rašto, parašo maldas, kalba indėnų maldą ir apsvarsto, kas atsitiktų, jei Kristus šiandien ateitų. Nelaimės atveju būrelis susipažįsta su pirmąja pagalba. Dabartinės Lietuvos būrelis susipažįsta su Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Vakarinių programų būrelis paruošia šio vakaro programą.

Popiet prasidėjo nuolatinių darbų būreliai: tautiniai šokiai, chorelis, radijas, kūno kultūra, menas, laikraštėlis, plaukimo pamoka ir įvadas į gelbėjimą vandenyje. Vakarinė programa buvo tautos vakaras su stotimis. Visi išdiskutavo liepos 1 įstatymą ir tada apmąstė Gurecko laiškus, Kronikos mokymus, knygnešius ir partizanų veiklą. Tada buvo lauželis, kuriame vadovai sujungė visas stotis.

Trečiadienis, birželio 20 d.

Visi anksti atsikėlėm. Kadangi pradėjo lyti, salėje visi šokome. Kas neturėjo poros, turėjo šokti su šluota. Vėliau visi ėjo maudytis. Vakare buvo šokiai, ir visiems reikėjo nešioti nesuderintus rūbus.

Ketvirtadienis, birželio 21 d.

Šiandien buvo sporto diena. Ponia Norkienė įbėgo, apsirengusi toga, nešdama žibintuvą. Šešios didvyriškos komandos vienos prieš kitą žaidė kvadratą, krepšinį, tinklinį, plaukė, Frisbee metė ir kituose pasirodymuose dalyvavo. Pirmąją vietą laimėjo balta komanda su 102 taškais, antrą — žalia komanda su 90 taškų, trečią — tamsiai mėlyna su 80 taškų, ketvirtą — geltona su 71 tašku, penktą — šviesiai mėlyna su 64 taškais, šeštą — raudona su 52 taškais. Laimėtojai gavo ledų atsigaivinti.

Penktadienis, birželio 22 d.

Penktadienio tema buvo lietuviškumas. Visi turėjo nešioti rūbus, kurie turėjo geltoną, žalią ir raudoną spalvą, ir bandyti kuo daugiau lietuviškai kalbėti. Paįvairinant rytą įvyko užsiėmimų, o popiet diskusijų būreliai. Prieš vakarienę visi pildė anketas apie stovyklą. Paskui buvo talentų vakaras, kuriame dauguma stovyklautojų pasirodė.

Šeštadienis, birželio 23 d.

Šeštadienio rytą visi linksmai atsikėlė laukdami svečių. Rytą įvyko įprasti programos būreliai. Pietūs ilgokai pavėlavo, nes orkaitė sugedo. Popiet pradėjo stovyklą lankyti tėvai. Prasidėjo berniukų „round robin“ krepšinio rungtynės. Visi svečiavosi ir paplūdimyje saule kaitinosi. Pavakaryje įvyko laikraštėlio anketos pildymas ir rašymas.

Sekmadienis, birželio 24 d.

Sekmadienio rytą atsikėlę, pavalgę ir padainavę, išklausėme šv. Mišias. Po pietų tęsėsi berniukų krepšinio turnyras, ir prasidėjo tinklinio rungtynės. Karštos dienos valandos buvo praleistos paplūdimyje. Pavakary ateitininkai iš Kanados rodė skaidres ir pasakojo apie Wasagos stovyklą. Gražiai papasakojo, kodėl mažai stovyklautojų. Tada p. V. Nakas papasakojo apie Viktoro Petkaus ir Balio Gajausko gyvenimą ir išaiškino liepos 1 d. sovietų pilietybės įstatymą. Po vakarienės rašėme laiškus prašydami pagalbos. Vakarinė programa buvo taškų — taškai. Buvo dylika stočių: „įspėk melodiją“, lietuviški valgiai, klausimai apie vadovus, krepšinis, barbarizmai, poilsis, istorija ir ateitininkų ideologija, „charades“, JAV klausimai, bėgimas-šokinėjimas, daiktų atspėjimas ir piramidės. Tada įvyko ieškojimas, kur reikėjo surasti Ritos N. lūpų atspaudą ir paparčio žiedą.

Pirmadienis, birželio 25 d.

Diena kaip visada. Vakarinė programa buvo įdomi todėl, kad buvo tautosakos laužas. Visi turėjo nupinti vainiką ir iš jo sužinojo, kiek metų iki vestuvių. Laužas buvo labai įdomus, nes visi pasirodymai buvo apie jaunystės meilę.

V. Gogelytė

Antradienis, birželio 26 d.

Šiandien buvo draugų diena. Per pietus visi stovyklautojai ir vadovai gavo sau po draugą, su kuriuo turėjo praleisti, kiek tik galima, laiką. Kartu su mūsų visais kitais užsiėmimais buvo reikalauta padaryti dovanėlę savo bičiuliui. Vakarinė programa — susikaupimo vakaras — prasidėjo lipant į kalną, giedant seną lietuvišką giesmę Sveika Marija. Ant kalno mainėmės dovanomis ir tada grįžom į baltuosius rūmus, kur buvo šv. Mišios. Turėjome ir progą eiti išpažinties. Užbaigėme dieną prie ąžuolo, ant kurio kabėjo žvakės ir po kuriuo stovėjo kryžiai. Visi padėjo puokštę gėlių po medžiu mūsų mirusiųjų atsiminimui.

Trečiadienis, birželio 27 d.

Šiandien įvyko mūsų metinis žygis į Wampler ežerą. Kojos labai pavargo, bet plaukimas buvo tikrai smagus. Mes visi buvome tokie išvargę, kai grįžome, tai laimingi išsitaisėme žiūrėti įdomią filmą „High Noon" su Gary Cooper.

Dalia Pauliūtė

Ketvirtadienis, birželio 28 d.

Ši diena prasidėjo saulei prašvintant ir paukščiams čiulbant. Visi buvo vadovų išmesti iš lovų ir miegodami nuėjo į šv. Mišias ir į vėliavų pakėlimą. Iš ryto vyko programos būreliai, o po to berniukai parodė savo gabumus ir entuziazmą krepšinio rungtynėse. Po maudymosi vyko užsiėmimų būreliai ir bendras dainavimas su Rasa. Visi stovyklautojai taip garsiai dainavo, kad atrodė, jog lubos nukris. Mes tas dainas visi dainuojam, bet atrodo, kad jos niekados nenusibosta. Tas pasakymas, kad lietuviams niekados nenusibosta dainuoti, tikrai pasirodo esąs teisingas per Dainavos bendrą dainavimą. Po to mes praleidome šešiasdešimt minučių su mūsų garbingu svečiu kunigu Račiūnu, kuris yra atvykęs iš Lietuvos. Jis mums parodė įdomias skaidres apie įvairias bažnyčias Lietuvoje ir paskui atsakė į mūsų klausimus. Stovyklautojai praleido vakarą, prisidėdami prie Dainavos „Lawrence Welk" programos. Buvo įvairių tautybių pasirodymai ir, tikėk man, tie pasirodymai tikrai buvo įvairūs. Afrikiečių vadas buvo „Kunta" Kungys. Prancūzės parodė savo gražias kojas, šokdamos „can-can", o lenkai paleido didelę bombą. Tai taip praleidome ketvirtadienio vakarą ir visi nuėjo čiūčia-liūlia.

Natalija S.

Čia ir nutrūksta moksleivių stovyklos Dainavoje dienoraštis stovyklos laikraštėlyje „Nuotaikingiausias arbūzas". Laikraštėlio redakcijos kolektyvas: Rima Apanavičiūtė, Vida Gogelytė, Ona Jurėnaitė, Dalia Pauliūtė, Natalija Slivinskaitė, Leta Vaitonytė. Laikraštėlį iliustravo Gina Kiliūtė.

BENDRI STOVYKLOS ĮSPŪDŽIAI

Šiais metais ruošdamasis stovyklai, žinojau, kad daug draugų ir pažįstamų veidų nebus. Tačiau pasiryžau „turėti gerą laiką". Atvažiavęs mačiau senų ir naujų veidų. Buvo daug jaunų stovyklautojų, bet visi labai entuziastiški. Tuoj susidarė gera, laisva nuotaika.

Vadovybė buvo gera ir žinojo kaip išspręsti problemas. Vadovai nebuvo per griežti. Jie mokėjo su mumis draugauti ir dirbti kartu. Programa buvo gana gera. Darbo būreliai buvo gerai organizuoti: buvo

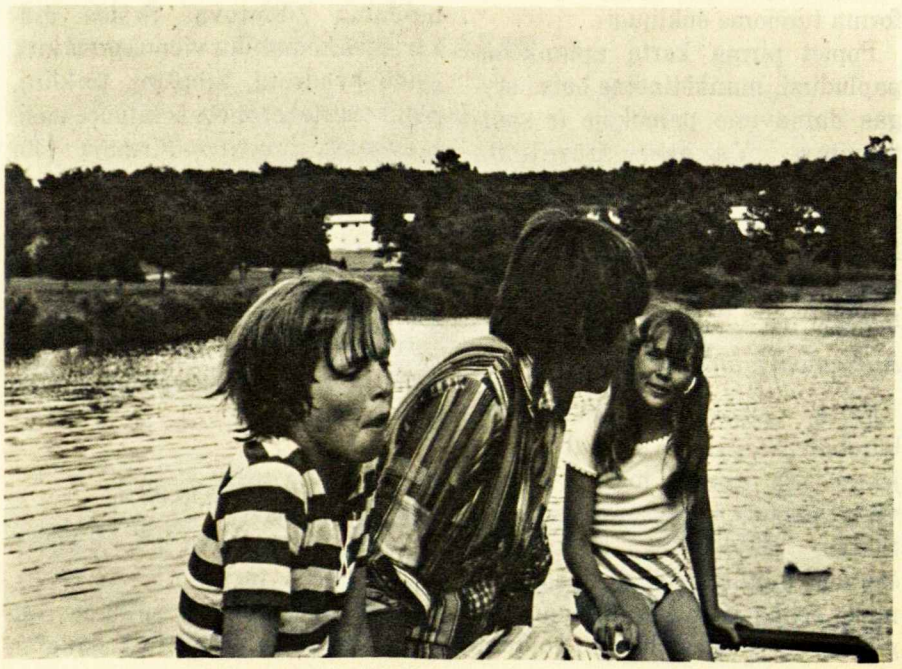

bandyta visus įtraukti į kiekvieną būrelį bent vieną kartą. Užsiėmimų būreliai buvo geri, bet nebuvo duota pakankamai laiko. Vakarinės programos buvo geros, nes stovyklautojų prisidėjimas ir nuotaika sustiprino kartais silpnas programas.

Vienas dalykas truputį kenkė programai: oras. Dvi ištisas dienas lijo, bet keliems tai patiko. Didesni įvykiai, kaip sporto diena ir žygis, smagiai praėjo. Sporto diena buvo gerai organizuota, ir visi prisidėjo prie programos. Žygis buvo įdomus, bet keliems žmonėms truputį per ilgas.

Bendrai stovykloje mačiau gerą nuotaiką, daug draugystės ir esu patenkintas, kad atvažiavau.

Stovyklos kritikas
Paulius Staniškis

Paulius Staniškis priklauso Clevelando moksleivių ateitininkų kuopai. Jo pasisakymas apie moksleivių ateitininkų stovyklą Dainavoje tilpo stovyklos laikraštėlyje „Nuotaikingiausias arbūzas“.

STOVYKLOS DIENOS

Jaunučių stovyklos Dainavoje dienoraštis

Sekmadienis, liepos 1 d.

Nors oras buvo blogas, lijo, visi atsivežė gerą nuotaiką. Užsiregistravom, sutvarkėm daiktus ir nuėjom

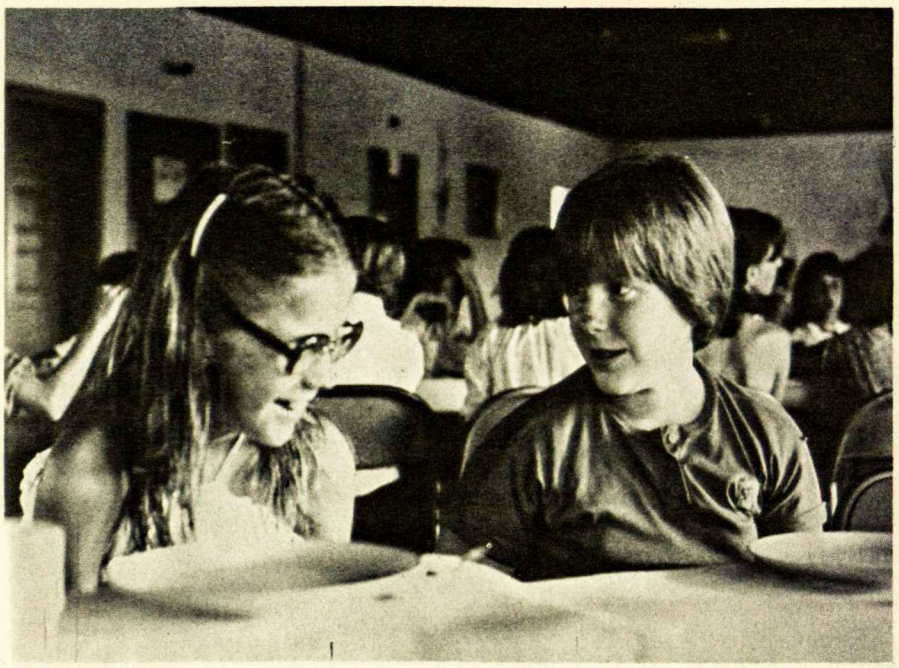

vakarienės. Po vakarienės turėjom padaryt plakatus su savo krašto vėliava. Visi būreliai pavadinti kokio nors krašto vardu, kuriame gyvena lietuviai. Po to buvo šv. Mišios, naktipiečiai ir — į lovą. Nors ir šviesos užgesintos, tas nereiškia, kad mūsų burnytės nustoja kalbėti... Ryt jau prasidės užsiėmimų būreliai. Aš žinau, kad visi stovyklautojai nori daug šokių, ir tikiu, kad p. Girniuvienė su ta mintim planuos vakarines programas.

Danutė Petrusevičiūtė

Pirmadienis, liepos 2 d.

Šiandien buvo šiltesnė diena, negu vakar, bet maudytis negalėjom, tai žaidėm visokius žaidimus ir sportavom kitoj pusėj ežero. Rytą ir po pietų buvo įvairūs užsiėmimų būreliai: rankdarbiai, laikraštėlis, menas, gamta, keramika, dainavimas... Man geriausiai patinka laikraštėlis ir rankdarbiai. Vakare buvo susipažinimo šokiai. Visi atėjo pasipuošę. Muzika garsiai grojo. Vyresnieji gavo truputį ilgiau pasišokti, bet 9.30 val. jau buvo dangiška tyla!

Eglė Liutkutė

Antradienis, liepos 3 d.

Šiandien buvo mano antra pilna diena Dainavoje. Labai gerai išmiegojau ir tvarkiau kambarį, nes bus švaros patikrinimas. Visi tvarkėsi, nes norėjo laimėti. Per pietus komendantas pranešė, kad mergaitės laimėjo. Po įvairių užsiėmimų, maudymosi ir vakarienės ruošėmės laužui. Visi šiltai apsirengėm. Prie laužo visi būreliai deklamavo eilėraščius. Tada dainavom, buvo šūkiai. Dainavos šūkis buvo toks garsus, kad galėjai girdėti aidą. Po laužo gėrėm pieną ir valgėm riestainius. Man smagiausia buvo prie laužo. Šie yra mano pirmi stovyklavimo metai Dainavoje, ir aš labai laukiu kito laužo ir iškylų.

Saulius Bankaitis

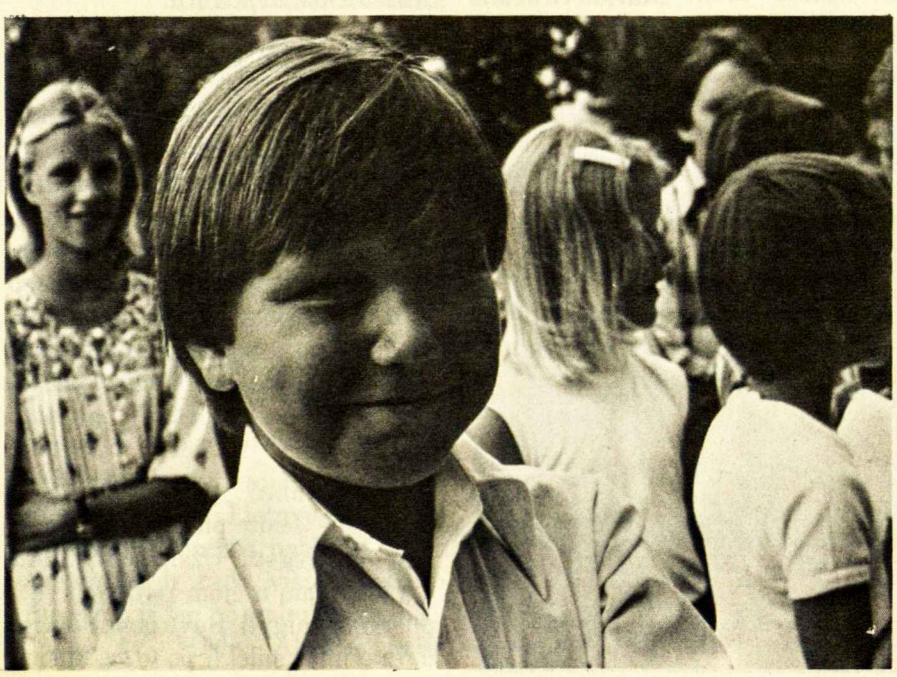

Trečiadienis, liepos 4 d.

Po rytinės mankštos ėjom vėliavų kelti ir pusryčių. Susitvarkę ėjom į užsiėmimų būrelius. Maudytis buvo

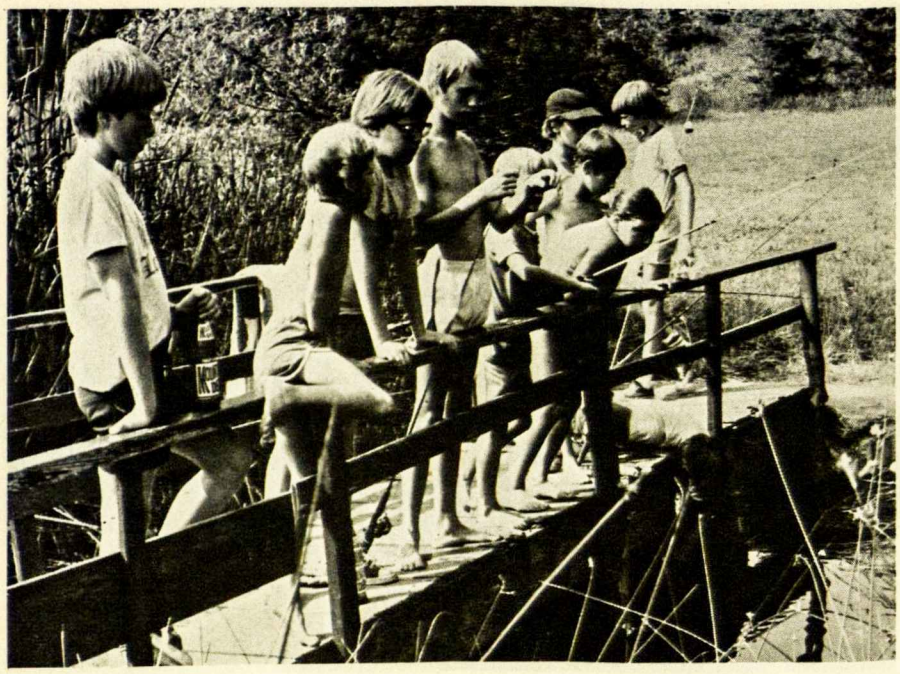

labai smagu. Vakare buvo žodiniai žaidimai. Visokius sunkius klausimus reikėjo atsakyti, daug lietuviškų žodžių žinoti. Vyresniųjų grupėj pirmą vietą laimėjo Brazilijos berniukų būrelis. Jaunesniųjų grupėj laimėjo Argentinos mergaičių būrelis. Šie būreliai už laimėjimą galės vieną naktį miegot palapinėse. Minint JAV nepriklausomybės šventę, prie vėiavų sugiedojom Amerikos himną.

Gytis Liulevičius

Šios šventės proga vaikai laikraštėlio būrelio metu rašė, ką jiems reiškia laisvė. Laisvė yra...

... kai gali daryti, ką tu nori ir kiti kraštai tavo krašto nevaldo.

Vytas Šuopys

... kai svetima valdžia nesikiša ir nesako ką daryti.

Linas Maleška

... kai gali galvoti, kaip nori, ir daryti, ką nori.

Vydas Rekašius

... kai gali balsuoti už savo kandidatus.

Maria Kampe

... Lietuvoje žmonės neturi laisvės. Amerikoje nereikia bijoti, kad tave kas išgirs ir uždarys kur nors.

Tomas Paulius

... kai gali kalbėt, dainuot, rašyt. Be laisvės negali gyventi. Daug žmonių mirė kovodami dėl Lietuvos laisvės.

Marius Gražulis

Ketvirtadienis, liepos 5 d.

Mes atsikėlėm ir beveik užsimušėm bedarydami mankštą! Po susitvarkymo buvo bendros šv. Mišios visiems (kitom dienom būna atskiriems būreliams). Mūsų būrelis šiandien žaidė vėliavėlėmis ir išmoko sekti ženklus. Vakare buvo laužas, kurio metu būreliai pasirodė su lietuviškom pasakom. Kai jau turėjo būti tyla, tai vadovai labai triukšmavo mus bemigdydami, ir mes negalėjome miegoti!

Marius Katilius-Boydstun

Penktadienis, liepos 6 d.

Šiandien mūsų ir dar keli būreliai pirmiausia turėjom dainavimo pamoką. Mokomės giedot himnus, giesmes ir dainuoti daug liūdnų ir linksmų dainų. Bet sportas yra beveik visų mėgiamiausias užsiėmimas. Žaidžiam kvadratą, tinklinį, krepšinį ir tenisą. Taip pat įdomu keramika ir darbeliai. Šiandien buvo karšta ir saulėta diena. Plaukėm ir svetainėj prie ežero nusipirkom ledų ir gėrimų. Po pavakarių — dar vienas užsiėmimas, o vakare buvo kaukių balius. Kiekvienas būrelis turėjo apsirengti kokios nors lietuviškos pasakos veikėjais. Pirmą vietą laimėjo Anglijos mergaičių būrelis, pavaizdavęs Sigutę. Taip praėjo ši smagi diena.

Auksė Bankaitytė

Šeštadienis, liepos 7 d.

Šiandien buvo gražiausia (man taip atrodo) šios savaitės diena! Programa buvo kaip kasdien — užsiėmimų būreliai, o maudėmės nuo 2 iki 4 val. Vakare — subatvakaris. Šokom visokius ratelius ir lietuviškus šokius, kaip per tikrą lietuvišką subatvakarį, dainavom, o vėliau vėl šokom. Buvo smagu!

Rimas Janušonis

Sekmadienis, liepos 8 d.

Buvo labai graži diena ir vadovybė leido pusę valandos ilgiau pamiegoti. Užsidėjom jaunučių uniformą ir ėjom kelti vėliavų ir pusryčių valgyti. Buvo bendras visų dainavimas salėj ir po to šv. Mišios.

Jas laikė svečias amerikietis kunigas, nes mūsų kapelionas turėjo grįžt tą dieną į savo parapiją Kanadoje. Buvo labai gražios Mišios. Kunigas meldėsi angliškai, o mes atsakinėjom ir giedojom lietuviškai. Komendantas pagyrė, kad visi gražiai ir tvarkingai dalyvavom. Po to visą popietę praleidom prie ežero. Vakare gavom „pizza" ir ledų. Po to, buvo vadovų prieš stovyklautojus rungtynės sporto aikštėje. Spėkit, kas laimėjo?! Vakarinė programa buvo seklių žaidimas arba šiurpios pasakos prie židinio. Vaikai galėjo pasirinkti kur eiti.

Linas Biliūnas

Aš dalyvavau seklių vakare. Susirinkom prie vėliavų, ir komendantas paaiškino, ką darysim. Buvom suskirstyti į grupes. Mes buvom penki vaikai ir viena vadovė, Ginta. Turėjom pirma atspėt mįsles — ko ieškot ir kur ieškot, o tada bėgom ieškot. Nubėgom ant tilto, ir aš suradau raudoną kepurę. Buvo labai sunku atspėt, bet man patiko.

Vilija Kriščiūnaitė

Man patiko pirma pasaka apie dainininką ir jo žmoną, bet aš anais metais jau ją girdėjau. Ponia Mirga pasakojo apie burtininką. Ta pasaka labai mane išgąsdino. Dar buvo pasaka apie Joną ir tokią miglą ir paskutinė apie vyrą ir jo laivą. Taip pasibaigė pasakų vakaras.

Daiva Dambrauskaitė

Pirmadienis, liepos 9 d.

Buvo labai smagi diena. Mano būrelis ėjo į meno pamoką, kur darėm paveikslus su taškais, paskui į dainavimo pamoką kur dainavom daug įvairių dainų (visi nori kaip galima daugiau dainų išmokti, kad laimėtų dainų mokėjimo konkursą). Religinių ir ideologinių pašnekesių būrelyje kalbėjom apie ateitininkų įstoriją. Vakare buvo gražus susikaupimo vakaras. Salėje ir prie kryžiaus stovyklautojai klausė skaitomų ištraukų iš Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos, pasiruošė ir ėjo išpažinties ir tada visi nukeliavo prie ežero ir ten po stogu paežerėj išklausė šv. Mišių. Abejose kelio

pusėse buvo pastatytos žvakės. Grįžom tyliai, susikaupę. Taip praleidom pirmadienį.

Monika Palūnaitė

Antradienis, liepos 10 d.

Be kitų užsiėmimų, šiandien mūsų būreliui buvo religinis pašnekesys su kapelionu. Mes kalbėjome apie šviesą, apie Dievo signalus. Kai kuriems būreliams buvo šv. Mišios. Aš tą dieną daug išmokau. Po pietų mes ėjom smagiai pasimaudyti. Vakare visi labai laukė vadovų laužo, nes jie tikrai jam ruošėsi. Ten mes daug dainavom ir buvo daug pasirodymų. Man labiausiai patiko vienas mažas vaikas, kuris norėjo, kad mama vis naują pasaką papasakotų. Buvo labai smagu tą vakarą.

Vija Bublytė

Trečiadienis, liepos 11 d. Pirma sporto šventės diena.

Atsikėlėm, pakėlėm vėliavas. Buvo labai graži diena. Per pusryčius sužinojom, kokiai grupei priklausysime. Per atidarymą ir ugnies įnešimą visos komandos susirinko prie Baltųjų rūmų, apsirengę savo spalvomis. Tuoj prasidėjo įvairūs žaidimai: tinklinis, krepšinis ir kvadratas. Po pietų ir poilsio buvo plaukimo varžybos. Tada futbolo žaidimas („soccer"). Po vakarienės ir vėliavų nuleidimo žaidėm vėliavėlių pagrobimo žaidimą, kol sutemo. Naktipiečiai ir vakarinė

Moksleivių ir jaunučių stovyklų dienoraščiai iliustruoti jaunučių stovyklos Dainavoje nuotraukomis.

malda — ir ėjom miego.

Darius Šilas

Ketvirtadienis, liepos 12 d. Antra sporto šventės diena.

Po pusryčių ir susitvarkymo buvo bėgimo rungtynės. Visos komandos gerai bėgo, tik ne Raudona! Po pietų ir poilsio ėjom maudytis. Prie ežero žaidėm visokius žaidimus su balionais ir kitus. Po pavakarių vėl ėjom žaist europietišką futbolą. Geltona komanda laimėjo prieš Raudonąją ir Šviesiai mėlyna prieš Baltą. Finaluose laimėjo Geltona. Po vakarienės ėjom pasiruošt vakarinei programai. Komandos pasirodė su šūkiais ir dainom. Visi pasirodymai buvo geri. Pirmą vietą laimėjo Žali, antrą — Balti ir Tamsiai mėlyni, trečią — Geltoni, ketvirtą — Šviesiai mėlyni, o paskutinę vietą geriausia komanda — Raudoni! (Aš buvau Raudonojoj komandoj). Taip baigėsi mūsų sporto šventė.

Kovas Palubinskas

Penktadienis, liepos 13 d.

Šiandien mano būrelis ieškojo ženklų po visą Dainavą! Visą dieną vyko dainų mokėjimo patikrinimas. Visi būreliai atskirai tikrintojams išdainavo visas dainas, kurias jie moka. Reikėjo mokėti atmintinai ir išdainuoti bent du posmelius kiekvienos dainos. Visi būreliai mokėjo daug dainų. Bet daugiausia mokėjo ir laimėjo vyresniųjų Anglijos būrelis, išdainavęs 97 dainas! Jaunesniųjų pirma vieta — Argentinos būrelis. Antrą vietą vyresniųjų grupėj laimėjo Kanados lietuvaitės, trečią Italijos. Jaunesniųjų grupėj — antrą vietą Naujosios Zelandijos lietuvaitės, trečią — Austrijos lietuvaitės. Pagyrimą gavo berniukų Vokietijos būrelis.

Vakare buvo talentų vakaras, kuriame pasirodė daug stovyklautojų. Po to, dar pašokom.

Man smagiau stovyklauti Dainavoj, negu ateitininkų stovykloj Kalifornijoj, nes čia susitinki daug naujų žmonių ir susidraugauji. Ten stovyklauja tik iš mūsų lietuviškos mokyklos ir beveik niekad nėra naujų žmonių. Dainavoj mūsų užsiėmimų būreliai beveik visą laiką yra smagūs. Man ypatingai patinka plaukimas, nes Kalifornijoj stovyklaujant nėra ežero. Aš žadu ir kitais metais atskristi į Dainavą!

Vilija Kontrimaitė

Šeštadienis, liepos 14 d.

Paskutinė pilna stovyklos diena, kuri greit prabėga. Vakare — dramos būrelio paruošti vaidinimai ir paskutiniai šokiai...

Liūdesys kyla:

... kai atvažiuoji į stovyklą ir lyja,

... kai nori daug ilgiau šokti, bet komendantas siunčia į lovą,

... kai prarandi draugą,

... kai sužinai, kad berniukas, kurį tu mėgsti, jau turi gerą draugę,

... kai tavo komanda gauna paskutinę vietą sporto šventėje,

... kai per karšta ilgom kelnėm, bet per šalta trumpom,

... kai susergi pirmą stovyklos dieną,

... kai turi eiti į laužą, kol dar šviesu,

... kai turi plauti indus tą dieną, kai bus šokiai,

... kai meno mokytoja pameta tavo projektą,

... kai laikas atsiskirti nuo draugų iki kitų metų.

Danutė Petrusevičiūtė

Džiaugsmas ima:

... kai komendantas leidžia šokti vyresniesiems daug ilgiau,

... kai gali eit maudytis saulei leidžiantis,

... kai gauni privilegiją ilgiau miegoti,

... kai laimi sporto šventėj,

... kai atsiskiri su draugais tik dėl to, kad vėl susitiktumėt kitais metais.

Gailė Černiauskaitė

Sekmadienis, liepos 15 d.

Ačiū, Dieve, už šią gražią dieną ir už šią stovyklą, kurioj mes galėjom dainuot, draugaut, mokytis ir žaist su kitais vaikais. Ačiū taip pat už ežerą, kur galėjom maudytis ir džiaugtis Tavo sukurta gamta. Ir už gyvenimą. Jei mes neturėtumėm Tavęs, Dieve, mes neturėtumėm šitų gražių dienų, kurių mes neužmiršim. Amen.

Marius Gražulis

Jaunučių stovyklos dienoraštis paimtas iš stovyklos laikraštėlio „Keliaujam su daina". Tai gražus 43 puslapių leidinys, pačių stovyklautojų prirašytas kasdieniniam laikraštėlio būrelyje, kurį globojo Dalia Staniškienė.

Atvirai

Prieš kiek laiko iškelta mintis leisti seriją pasaulėžiūrinių leidinių rado naują akstiną šiame dr. Ant. Maceinos laiške Ateitininkų Federacijos Tarybos pirmininkui dr. Adolfui Damušiui. Leidinių serija jau planuojama, rašoma ir ruošiama.

PASAULĖŽIŪRINIŲ LEIDINIŲ SERIJOS REIKALU

Munsteris, 1978 m., gegužės 16 d.

Mielasis Adolfai,

'Neatsiliepiau į Tavo man atsiųstąją medžiagą At-kų Federacijos Tarybos nariams, kurie turėjo būti suvažiavę Sekminių dienomis šiai medžiagai apsvarstyti; neatsiliepiau todėl, kad, programas ruošiant bei jas nagrinėjant, reikia pažinti tuos, kuriems jos skiriamos ir kurių gyvenime jos bus vykdomos. Tuo tarpu man Amerikos ateitininkai — jų nuotaika, jų veikla, šios veiklos trūkumai — yra beveik visiškai nepažįstami. Tad ir mano pastabos nebūtų pralaužusios bendrinių rėmų ir nieko naujo neįnešusios į anų programų svarstybas. Užtat ir tylėjau.

Kas kita yra Tavo laiškas (š. m. bal. 11 d.), kuriame kalbi apie kadaise mano keltą mintį ‚perrašyti' at-kų ideologiją ir kvieti mane „imtis to sunkaus, bet labai reikalingo darbo". Kaip tiek savo laiške Federacijos Vadui dr. P. Kisieliui („Drauge") tiek vėliau kilusiuose ginčuose („Ateityje") teigiau, jog toksai ‚perrašymas' mums šiuo metu yra labai reikalingas. Žodį ‚perrašyti'supraskime truputį prasmeniškai: persvarstyti, pasiaiškinti, iš naujo nusakyti, atliepti į tai, kas yra naujai kilę arba bent pakitę. O tokių klausimų esama gana daug. Savame laiške ir Pats jų mini net keletą: evangelija ir kultūra, žmogaus istoriškumas, lietuvių kalbos klausimas, asmenybės ugdymas, hedonistinė dvasia ir k. Vadinasi, medžiagos ateitininkų ideologijai esama ik valios, ir šios medžiagos persvarstymas at-kijos principų šviesoje yra būtinas, kad būtume tikri ‚ateitininkai', o ne „praeitininkai'. Manau, kad su tuo visi sutinka.

Tačiau kokia lytimi visa tai vykdyti? Tavo laiškas, atrodo, siekia dviejų dalykų: 1. kad anie at-kams svarbūs klausimai būtų susisteminti ir 2. kad tai padaryčiau ašen. Šie tad du dalykai ir reiktų panagrinėti.

Kalbėdamas seniau apie at-kų ideologijos ‚perrašymą', neturėjau galvoje kokio nors sisteminio veikalo, tarsi vadovėlio: tokį vadovėlį turime kun. St. Ylos „Ateitininkų vadovo" pavidalu. Jį reiktų tik naujai išleisti ir prašyti autorių, kad jis jį papildytų naujais duomenimis, kurie yra iškilę bei susidėstę at-kų gyvenime pastaraisiais **dviem** dešimtmečiais (knyga yra išėjusi 1960 m.). Tai būtų **pirmasis** mano pasiūlymas. Ruošti naują sisteminį veikalą nebūtų prasminga. Tai, manau, turi galvoje ir dr. Juozas Girnius, man rašydamas: „Daugeliui jaunesniųjų gal būt ateitininkų dvasia daugiau išryškėtų iš Dovydaičio asmens, negu iš formalių vadovėlių. Kiek galėjau, stengiausi net ir „Idealo ir laiko" nepaversti tik vadovėliu, „nauja ideologija" (laiškas 1978.V.3). Vadovėlis yra reikalingas, tačiau jis visados yra daugiau ar mažiau sausas: tai griaučiai, reikalingi, tačiau nuolatos pripildytini naujų, aktualių klausimų dvasia. Kun. St. Ylos susisteminimas yra labai vykęs, o jei jis būtų papildytas bei kiek atnaujintas, turėtume susistemintą ideologiją visiškai priimtina lytimi.

Tai betgi, ko mums būtinai reikia, ko tačiau neturime, yra *atoliepis* į klausimus, kilusius ir tebekylančius naujojoje mūsų padėtyje, būtent: tremties gyvenime. Šį atoliepį aš ir turėjau galvoje, siūlydamas ‚perrašyti' mūsų ideologiją. Bet kaip klausimai yra nuolatos gyvi bei kintą, taip ir atoliepis į juos turi būti nuolatos gyvas. Bendrinė mūsų ideologija teikia principų, kurių šviesoje anie aktualūs klausimai gali bei turi būti sklaidomi bei sprendžiami. Tačiau pats sklaidymas bei sprendimas turi būti nesustingęs ir nenutrūkstantis, kas sisteminiame veikale yra neįmanoma. Štai kodėl savo metu aš ir siūliau, kad *Ateitities leidykla suorganizuotų ideologinio pobūdžio brošiūrų seriją.* Šio pasiūlymo laikausi ir šiandien. Visi Tavo, mielas Adolfai, pasiūlyti klausimai būtų svarstomi bei leidžiami atskiromis brošiūromis, o ne įimti į vieną sisteminį veikalą. Šios brošiūros būtų žymiai lengviau at-kams ir įsigyti, ir perskaityti, ir svarstyti sueigose, negu didelis sisteminis ‚kūrinys'. Svarbiausia betgi, kad tokios serijos leidiniai *čia pat* atlieptų į kilusius, dar tebegyvus ir tebedegančius klausimus. Pavyzdys: dėl I. Mero romano „Striptizas" yra kilę nemaža (net ne-

gražių) ginčų dorovės ir meno klausimu. Kaip būtų gera, jei siūlomoje serijoje netrukus išeitų brošiūra „Menas ir dorovė" — nebūtinai vieno autoriaus: joje galėtų pasisakyti ir du trys, nes tai neišspręstas ir net kiek giliau nespręstas klausimas. Tokių klausimų esama aibės. Šie klausimai tuomet būtų ateitininkų sueigose svarstomi, tuo būdu gilinant ideologinius pagrindus ir juos pritaikant konkrečiam gyvenimui.

Šitaip klausimą keliant, atkrinta antrasis Tavo laiško siekis, kad tokį ‚sisteminį veikalą' rašyčiau ašen. Net jeigu toks veikalas ir būtų prasmingas, aš jo jau nebepajėgčiau — tiek dėl jo turinio platumo, tiek dėl jam reikalingo ilgesnio laiko, tiek dėl įsipareigotų parašyti kitų dalykų (pirmoje eilėje „Religijos filosofija" II dalį), kuriuos visų pirma reikia įvykdyti, jei dar Viešpats man duos reikalingą metų kiekį. Jeigu betgi mano siūlomoji serija būtų suorganizuota, dalyvaučiau joje mažesniais darbeliais tokiu uolumu, kokiu tik pajėgčiau. Visų pirma pateikčiau jai brošiūrą „Asmuo ir istorija": tai problema, kaip ir Pats rašai, esanti „lyg kertinis akmuo tremties jaunuomenėje lietuviškajam sąmoningumui ugdyti". Jai esu pasirinkęs nemaža medžiagos, nes paversti ją brošiūra žadėjau LKM Akademijos „Suvažiavimo darbams". Tačiau šiame leidinyje ji dings, nes nežinia kada jis išeis; antra, jo dydis bus prieinamas tik akademijos nariams. Jaunimas jo iš viso nė neregės. Kas kita, jei „Asmuo ir visuomenė" išeitų tokia serija, apie kurią kalbamės. — Ir Tavo minimą klausimą „Evangelija ir kultūra" (ištrauka jau spausdinama šiame nr. — Red.) galėčiau tokiai serijai nesunkiai paruošti. O apie lietuvių kalbą pafilosofuoti rengiuos irgi jau senokai. Manau, kad ir kiti ateitininkai, visų pirma kun. Paškus, prel. Balčiūnas, kun. Yla, dr. J. Girnius, dr. K. Girnius, būtų pasiryžę pateikti po brošiūrą tuo ar kitu degančiu klausimu. — Tokių brošiūrų nauda būtų dar ir ta, kad jos, svarstydamos gyvus klausimus, krikščioniškai — tautine plotme, būtų naudingos ir Lietuvai, o, būdamos nedidelio formato, galėtų lengviau į ten ir patekti. Tuo būdu dirbtume ne tik sau, bet ir tėvynei.

Mielas Adolfai, serija brošiūrų ideologiniais klausimais yra senas dalykas, keltas jau prieš kokius trejus metus. Ir man net keista, kodėl šis, toks beveik savaime aiškus reikalas, nėra nė kiek pajudėjęs. Man net yra atėjęs į galvą tokios serijos pavadinimas: „Mūsų idėjos dabarties šviesoje". Tai būtų lyg ir tęsinys „Mūsų idėjų", pradėtų Lietuvoje, bet irgi neištesėtų. Na, ten bent pradėjome. Tuo tarpu čia dar net nė nepajudėjome. Savotiškai skamba tarsi koks paradoksas ar net gyvenimo ironija, kad „Ateities" leidykla įstengia išleisti „Literatūros serijoje" vieną knygą po kitos — net tokią stambią, kaip I. Mero „Striptizas" (jau net 11 nr.), o nė nepajuda pasaulėžiūrinėje srityje. Negi ateitininkai yra gyvi tik literatūra? Jos anaiptol neneigiu, nes ir mano paties knygelė yra ten išėjusi. Tačiau šalia dailiosios literatūros reikia mums ir pasaulėžiūrinio žvilgio bei pasaulėžiūrinio gylio, kurių dailioji literatūra ne visados reikiamai teikia. Aš nekaltinu „Ateities" leidyklos vadovų: jie eina dailiosios literatūros keliu ir tegu eina. Tačiau reikia šią jų iniciatyvą praplėsti ir pasaulėžiūrine kryptimi. Reikia „Mūsų idėjų dabarties šviesoje". Tik tada, kai turėsime ir antrą seriją, galėsime tarti, kad vykdome pilnutinį išsilavinimą bei kuriame pilnutinį gyvenimą, kaip to iš mūsų reikalauja mūsoji ideologija.

Toks tad, mielasis Adolfai, yra mano atsakymas į Tavo laišką bei prašymą. Esu pasiryžęs jį patenkinti, bet kita forma, negu Tu ar jūs ten visi esate sumanę. Man atrodo, kad jūs ten per daug teikiate reikšmės visokioms iš anksto susidarytoms programoms ir apskritai organizacijai. Ar kartais at-kija nėra virtusi per daug organizacija? Ar nereiktų jai pasukti *sąjūdžio kryptimi;* sąjūdžio be didelių programų, be tikslių protokolų ir aiškių susirinkimų, bet telkiantis aplink asmenis bei klausimus, gyvenant jų šilima bei įtampa, turint daugybę centrelių be jokio ypatingo vieno centro. Taip yra buvę pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje (1930—40 m.), ir, kaip Pats žinai, tai yra davę labai gerų vaisių. Ir Lietuvoje at-kija laikėsi sąjūdine dvasia, o ne stipria organizacine sąranga. Kur gyvena sendraugis at-kas, ten turi *aplinkui jį* ir *jo* iniciatyva telktis jaunesnieji: moksleiviai ir studentai; telktis laisvai; kavos išgerti, pasišnekučiuoti, pasiginčyti, brošiūrų pasiimti ar anksčiau pasiimtas pareferuoti. Skundžiamės, kad sendraugiai neveiklūs. Organizaciškai jie buvo neveiklūs nė Lietuvoje. Tačiau ne čia — ne organizacijoje — slypi sendraugio veikla. Sendraugis jau yra išėjęs į gyvenimą ir turi ten veikti *vienas* — sava asmenybe ir sava trauka, kad burtų aplink save kitus ir kvėptų jiems ateitininkiškosios dvasios. Ten yra sendraugio veiklos prasmė bei šios veiklos kryptis. O sendraugių organizacija yra tik formalinio pobūdžio. Nežinau, gal apie tai esate kalbėję ir šia linkme sendraugių veiklą kreipę. Gal aš braunuos į atviras duris. Tačiau rašau tai, ką galvoju ir kas Lietuvoje yra buvę labai sėkmingai išmėginta. Kodėl tai nebūtų galima Amerikoje ar kur kitur?

Tavo

A. Maceina

Knygos

KETURIOS KNYGOS APIE VILNIAUS UNIVERSITETĄ

1579 m. liepos 26 d. Vilniaus vyskupas Valerijonas Protasevičius rašo popiežiui Grigaliui XIII prašydamas, kad 1570 metais jo pakviestų jėzuitų įkurtai kolegijai būtų suteiktas universiteto vardas ir privilegijos. Metų gale 1579.X.30 popiežius išleidžia bulę, kurioje kolegijai suteikiamos prašytos privilegijos ir vardas „Alma academia et universitas Vilnensis Societatis Jesu". Prasideda keturių šimtų metų universiteto kelias, kurio etapus ženklina besikeičiantys universiteto vardai: „Schola Princeps Magni Ducatus Lithuaniae", „Imperatoria Universitas Vilnensis", „Vexillo Rubro insignita ac nomine Vincentii Kapsuki predita Universitas Vilnensis".

Minėdami universiteto sukaktį, pirmiausia pasivaikščiokime po universiteto pastatus:

Vilniaus universiteto rūmai. *Vaga, Vilnius 1979, tiražas 20,000 egz.*

Knygos teksto autorė — Audronė Mačiulytė-Kasperavičienė, sudarytojai — M. Sakalauskas ir A. Stravinskas. Tekstas lietuvių, rusų, anglų ir vokiečių kalbomis. Leidinys gausiai iliustruotas. Dauguma fotografijų M. Sakalausko. Skaitytojas pirmiausia supažindinamas su senaisiais universiteto rūmais, kuriuose kaip tik ir įsikūrė jėzuitų kolegija. Šimtmečius vykusi statyba sudarė didžiulį pastatų kompleksą, kuris būdingas savo labai įdomia kiemų sistema. Knygos iliustracijų didesnė dalis ir yra skirta šiems seniesiems rūmams. Versdami puslapius vaikščiojame universiteto salėse ir stebime jų dekoracijų detales, einame iš vieno tylaus kiemo į kitą. Koridoriai ir kiemai tušti — nors neretu atveju žmogaus figūra padėtų akiai pajusti architektūrinę skalę. Spausdinimo technika juoda-balta iliustracijoms gana gera. Bėda su spalvotom iliustracijom, pavyzdžiui, 225 ir 226 spalvų registracija netiksli (atrodo, kad į vaizdą žiūrim per nelygų stiklą). Iš spalvotų iliustracijų nuostabiai gerai pavykusi 61. — Universiteto astronomijos observatorijos langai. Gaila, kad pati pirmoji iliustracinės dalies nuotrauka yra J. Banaičio mozaikinis V. Mickevičiaus-Kapsuko portretas tradicinėje Lenino pozoje (atlapas paltas, šalikas, pakelta barzdelė). Jei jį būtinai reikėjo dėti, jam būtų geriau tikusi vieta prie pastato, kurį mozaika dabina. Ir kitoj vietoj prasiveržia tarybinis turizmas: „Pro metalinius vartus išėję į B. Sruogos gatvę, varpinės pirmame aukšte matome paminklinę lentą, skelbiančią, kad šiuose rūmuose buvusioje Vilniaus pirmojoje gimnazijoje 1887—1896 m. mokėsi žymus Komunistų partijos ir Tarybų valstybės veikėjas Feliksas Dzeržinskis" (62 p.) ir 61 p. įdėta pačios lentos nuotrauka. Ką budelis turi bendro su universitetu? Šiaip nuotraukos racionaliai išdėstytos — pamatę pastatą apžiūrime jo detales. Truputį skaitytojo orientacijai trukdo parašai, kurie dažnai apibūdina ne atsiversto puslapio, bet sekančiojo iliustraciją (pvz. 130—131. Universiteto Mokslinės bibliotekos knygų saugykla ir jubiliejinė lenta). Truputį gaila ir vertimų netobulumų. Pavyzdžiui, po 223 nuotrauka „jungiamasis korpusas" verčiamas „adjoining building", po 226 nuotrauka „Studentų bendrabučiai Saulėtekio alėjoje" išversta „Students' hostels in Saulėtekis Alley".

Pavaikščioję po universiteto rūmus, susipažinkime su universiteto istorija:

Vilniaus Universiteto istorija 1579—1803. *Leidykla „Mokslas", Vinius, 1976, 316 psl., tiražas 20,000 egz.*

Vilniaus universiteto istorija 1803—1940. *Leidykla „Mokslas", Vilnius, 1977, 342 psl., tiražas 20,000 egz.*

Abiejų leidinių redakcinė kolegija: A. Bendžius, J. Grigonis, J. Kubilius (pirmininkas), V. Merkys (atsakingas redaktorius), A. Piročkinas, A. Šidlauskas, J. Tornau, L. Vladimirovas. Knygos labai dailiai išleistos, ypač akį maloniai nuteikia aplankai — senų medžio raižinių detalės. Pirmasis tomas štai kaip apibūdinamas paskutiniajame puslapyje: „Penkiolika autorių, pasinaudodami savo bei ankstesnių istorikų medžiaga, stengiasi nuosekliai išaiškinti senojo universiteto, vadinto akademija bei vyriausiąja mokykla, raidą (nuo pat įkūrimo 1579 m. iki 1803 m.), jo vidinį prieštaringumą, svarbiausių profesorių pažangumą, ribotumą ar tiesiog atsilikimą. Universiteto genezė, jo veikla siejama su išaugusiais krašto kultūriniais poreikiais, kontrreformacijos jėgų kova prieš reformacijos šalininkus, pasaulinio mokslo pažangos, švietimo epochos įtaka". Rektoriaus Jono Kubiliaus žodyje skaitytojui randame: „Šiame, jubiliejiniame, leidinyje, remiantis marksistine-leninine metodologija, plačiau bei giliau, nei anksčiau, apibendrinamas įvairių tyrinėtojų darbas, atskleidžiami nauji universiteto istorijos aspektai". Iš šių dviejų citatų skaitytojas gali pajusti ir veikalų stiprybę iš jų Achilo kulno. Tikrai surinkta daug įdomios istorinės medžiagos, bet ji įvilkta į baisiai siaurus naujosios scholastikos — marksizmo-leninizmo rūbus. Jei anksčiau reikėjo cituoti Aristotelį ir Šventąjį Raštą, tai dabar reikia cituoti komunistinį šventraštį. Pirmajame tome Engelsas cituojamas penkis kartus, Leninas — keturis (antrajame net dešimt kartų), Marksas — penkis kartus. Štai vienas linksmesnis pavyzdys 180 psl. pirmajame tome: „Laikydamasis R. Dekarto pažiūros į kontinuumą, Ž. Šovaljė sakė, kad kūnai neturi dalijimosi ribos: ‚Kontinuumas, arba materija, dalomi iki neapibrėžtumo'. ... Idėja, kad kūnai neturi dalijimosi ribos, buvo itin pažangi XVIII a. mechanistinio pasaulėvaizdžio sąlygomis. Atsiradusi dar antikiniame pasaulyje, ši

dialektinė idėja buvo puikiausiai patvirtinta mūsų laikais. V. Leninas ją suformulavo kaip materijos neišsemiamumo idėją". Šiuo atveju gal geriau verkti, negu juoktis.

Labai daug įdomios medžiagos apie atskirus universiteto dėstytojus ar auklėtinius. Pavyzdžiui, sužinome apie Kazimierą Semenavičių, Didžiosios Kunigaikštystės karo specialistą, 1650 m. Amsterdame išleidusį knygą „Didysis artilerijos menas" (Artilleriae ars magna), kuri greitai išversta į prancūzų, vokiečių ir anglų kalbas. „Knygoje yra skyrius apie raketas, kuriame K. Semenavičius dėsto keliapakopes raketas su trikampiais stabilizatoriais, primenančias dabartines kosmines raketas" I t. 131 p. Plačiai aprašytas ir „Vienas žymiausių to meto poetų, popiežiaus Urbono VIII premijos laureatas, poezijos teoretikas buvo akademijos auklėtinis, o vėliau profesorius mozūras Motiejus Kazimieras Sarbievijus (1595—1640)". I t. 82 p. Ypač įdomu sekti universiteto observatorijos įkūrėjo Tomo Žebrausko ir jo įpėdinio Martyno Počobuto gyvenimus. Žebrauskas buvo Vilniaus universiteto auklėtinis, savo studijas tęsęs Pragos ir Vienos universitetuose. Įspūdingi ir Martyno Počobuto ryšiai su Vakarų Europos mokslininkais — 1761 m. gavęs M. Čartoriskio stipendiją, tobulinasi matematikos moksluose Marseilles ir Avignon, po to studijuoja Italijoje (nes kaip tik tuo metu jėzuitai buvo ištremti iš Prancūzijos). „Sugrįžęs į Vilnių, M. Počobutas tuoj ėmėsi tvarkyti observatoriją. ... Netrukus, 1768 m. vasarą M. Počobutas išvyko į didelę mokslinę kelionę po Vakarų Europos observatorijas, lankydamasis taip pat pas žymius astronomijos prietaisų meistrus. Jis buvo Kopenhagoje, Hamburge, Bremene, Amsterdame, Londone, Paryžiuje, aplankė Grinvičo ir Paryžiaus observatorijas, susipažino tiek su observatorijų darbuotojais, tiek su kitais mokslininkais — iš pastarųjų su Lalandu. Mokėdamas laisvai prancūziškai, kiek silpniau angliškai, turėdamas nemažą diplomatinį taktą, M. Počobutas sugebėjo užmegzti mokslo ryšius, tapo anglų Karališkosios draugijos narių, parūpino observatorijai neblogų prietaisų". I t. 188 p. Skaitant universiteto istoriją tikrai akin krinta tarptautinė fakulteto sudėtis. Štai paimkim J. G. Forsterį — gimė išeivio škoto šeimoje, gamtos mokslo žinias ir bendrąjį išsilavinimą gavo iš tėvo, 1772—75 dalyvavo J. Cook ekspedicijoje aplink pasaulį. Dvidešimt ketverių metų jis kviečiamas profesoriumi į Kasselį, o po šešerių metų — į Vilnių.

Iš šių kelių pavyzdžių skaitytojas gali pajusti, kiek įdomios medžiagos šiose istorijos knygose sukaupta. Aišku, dažnai už įdomias vietas reikia užmokėti, skaitant tokius deimančiukus, kaip: „Bene geriausiai astronomijos padėtį liudija Alberto Diblinskio disertacija ‚Astronominė šimtinė' (Centuria Astronomica) — pirmasis Tarybų Sąjungoje (sic!) spausdintas astronomijos traktatas (Vilnius, 1639)". I t. 128—9 p. Arba štai koks istorijos pajutimas tokioj citatoj: „Profesorių darbai, išleisti iki ordino panaikinimo, rodo, jog jiems istorija buvo tartum katalikiškosios teologijos dalis, o žmogus — beveik bevalis įrankis, kurio veiklą lėmė antgamtinės jėgos, Dievas". I t. 200 p. Daugelyje straipsnių informacija pateikiama po didelės atrankos — skaitytojas gali, pavyzdžiui, žaisti įdomų žaidimą: kurie iš minimų profesorių pirmajame tome buvo jėzuitai, kurie ne?

Gerai, kad šie du istorijos tomai išleisti (ir gražiai išleisti), bet tik gaila, kad buvo reikalingi tie visi priedai, ir gaila, kad buvo dalykų, kuriuos nuo skaitytojo reikėjo slėpti. Šiuo atžvilgiu malonus kontrastas yra Australijoje išleista maža knygutė:

Mokslo keliais. Vilniaus universitetui 400 metų. *Paruošė Albertas Zubras. Australijos Lietuvių Fondo leidinys. Spausdino Tėviškės Aidų spaustuvė Melbourne, 1979, 82 p., tiražas 1000 egz.*

Knygutė padalinta į keturis skyrius: Universitetas šių dienų gyvenime, Vilniaus akademija — universitetas, Suvalstybintas universitetas, Vilniaus universiteto atkūrimas. Parašyta labai gyvai, su gausybe istorinių anekdotų, kurie temą iliustruoja ar ją praplečia (pavyzdžiui apie Kantą, apie Paryžiaus ir Pragos universitetus, studentų prisiminimus). Ypač įdomi pati naujausioji universiteto istorija. Pavyzdžiui, įdomu sužinoti, kad raudonajai armijai užėmus Lietuvą 1940 m. buvo uždarytas ne tik teologijos-filosofijos fakultetas, bet ir hebrajų kalbos katedra, nes ją naujieji šeimininkai laikė žydų sionizmo lizdu (61 p.). Vokiečiai, okupavę Lietuvą, uždarė žydus studentus į getus ir uždraudė į universitetą priimti lenkų tautybės žmones. „Lietuvių tautai suboikotavus ‚savanoriško' SS legiono organizavimą, visos Lietuvos aukštosios mokyklos, taigi ir Vilniaus universitetas, 1943.II.17 buvo uždarytos". 63 p. Į Stutthofo koncentracijos lagerį išvežtas prof. B. Sruoga ir prof. V. Jurgutis. Vilniaus universitetas išgyveno pogrindinio mokymo metą — studijuota ir egzaminai laikyta slapta.

Šią apžvalgą gal geriausiai baigti paskutiniais dviem A. Zubro knygutės skyreliais (81—2 p.).

„Ypatingas mūsų dėmesys krypsta į šių dienų Vilniaus universitetą. Džiugina mus impozantiškas skaičius studentų, nemokamas ir visiems prieinamas mokslas, dėstytojų gausybė, jų mokslo darbai ypač lituanistikos srities, neįkainuojama bibliotekos vertė. Jam šiuo labai sunkiu tautai periodu tenka ypatingas uždavinys — padėti išlikti tautai ir jos identitetui, išlaikyti taip reikšmingas kalbotyrai baltų kalbas, indoeuropiečių šeimos muziejinę retenybę.

„Tiesiog nustebina jubiliejaus proga išleista Vilniaus universiteto istorija, redaguota kolektyvo, kurios dviem pirmaisiais tomais teko pasinaudoti ir šios apžvalgos autoriui. Trečiojo tomo neteko matyti. Tik su mažais labai rezervais džiaugiesi dėl turinio, o išvaizda taip pat puiki. Didžiuojamės universiteto pasiektu tarptautiniu prestižu, bet negalim vis dėlto nuslėpti būkštavimo dėl nustelbimo Lietuvos istorijos studijų, dėl faktų iškraipymo bei tendencingos interpretacijos. Tikėkim ateisiant laiką, kada universitetai bei profesoriai neturės tarnauti partijai, bet tik mokslui ir tiesai, kad mažajam nereikės baimintis didžiojo ‚brolio', kad profesoriai be Maskvos galės patys išsirinkti rektorių bei senatą".

Jokūbas K.

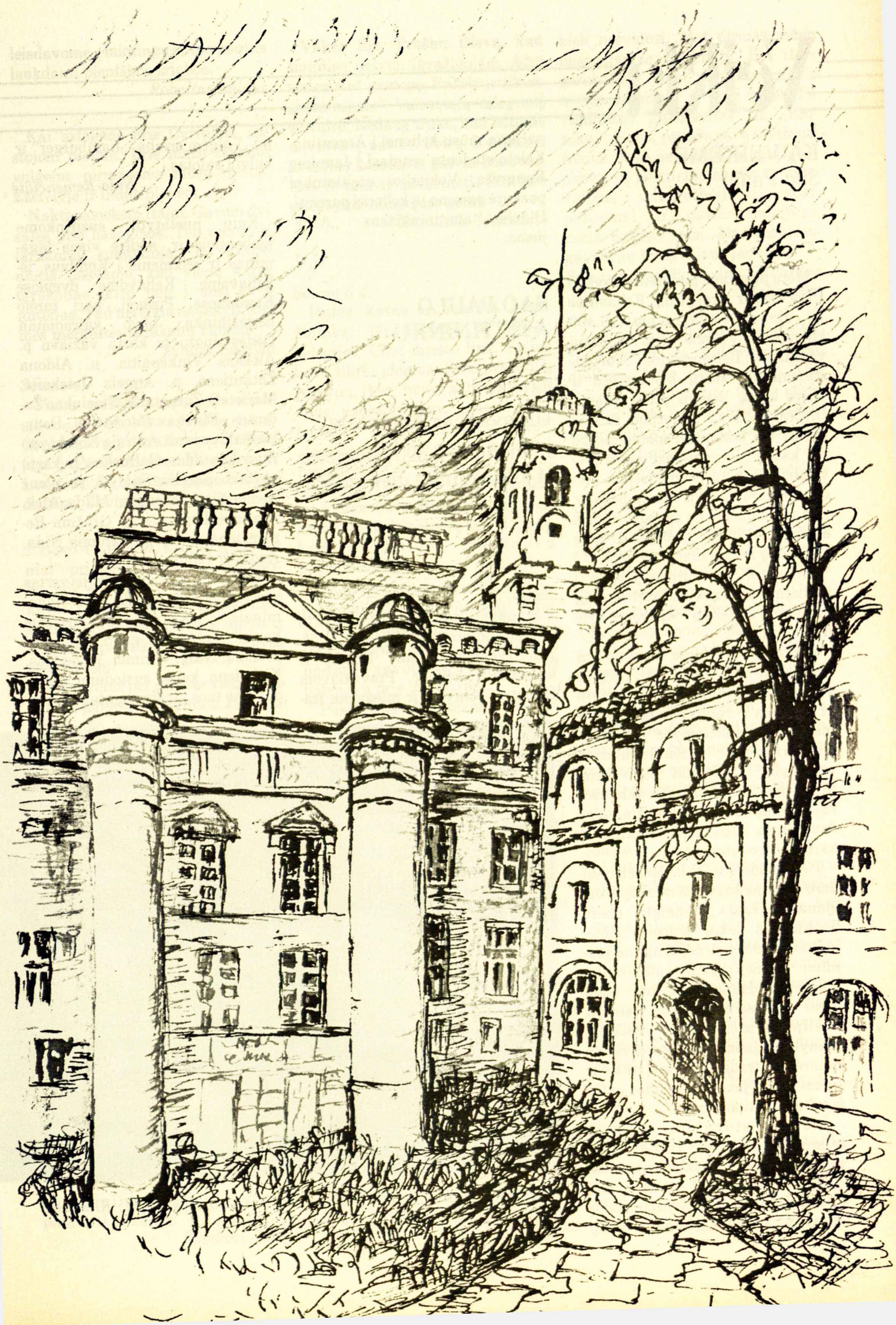

Veikla

KĄ VEIKĖME
Sao Paulo

Metų pradžioje padarėme išvyką į Urugvajų ir Argentiną. Keliavome 18 dienų, nuvažiavome 6,400 kilometrų. Vežėme trijų veiksmų vaidinimą „Ilgesio pasaka“, kurį pastatėme du kartu Montevideo ir vieną kartą Buenos Aires mieste. Girdėjome daug pagyrimo žodžių, bet už vis labiausiai mums patiko tai, kad vaidinimui pasibaigus prie vieno iš artistų priėjo vienas studentas vardu Jurgis ir taip pasakė: „Aš jau kalbėjau su draugu, — mes eisime pas mūsų kleboną. Ir mes turime ką nors panašaus daryti“.

Studentai ateitininkai išvertė į portugalų kalbą trisdešimt trečiąjį „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ numerį.

Baigiantis vasaros atostogoms surengėme savaitgalio stovyklą. Ji vyko lietuviškoje sodyboje „Lituanika“. Nagrinėjome tris temas: „Mūsų atsakomybė“, „Kristus ir Bažnyčia“, „Kaip ugdyti asmenybę“. Stovykla buvo skirtinga nuo kitų mūsų stovyklų tuo, kad paprastai mūsų stovyklautojai daugiausia būna moksleiviai, o šį kartą vyravo studentai.

Tiek studentai tiek moksleiviai daro susirinkimus kas mėnesį. Dauguma dalyvauja „Volungės“ chore ar tautinių šokių grupėje „Rūtelėje“. Gegužės mėnesį rengiam jaunimo šventę. Seniau ateitininkų rengiamos jaunimo šventės buvo labai išgarsėjusios Sao Paulyje. Susilpus ateitininkų veiklai, pranyko ir jaunimo šventės. Šįmet nutarėme tradiciją atgaivinti ir tikimės, kad jaunimo šventės galės ir toliau vykti kas metai.

Žiemos stovyklai tikimės talkininkų iš JAV. Pernai Ateitininkų Federacija talkininkus atsiuntė. Tikimės, kad atsiųs ir šiemet. Norime padėkoti Ateitininkų Federacijos Valdybai už materialinę paramą mūsų kelionei į Argentiną. Keletą studentų rengiasi į Jaunimo Kongresą. Vokietijos ateitininkai paskyrė paramą jų kelionei paremti. Didelis ateitininkiškas „Ačiū“ jiems.

J. J.

SAO PAULO ATEITININKŲ

Išvyka į Urugvajų ir Argentiną

18 dienų — 6,400 kilometrų
Iš keliauninkų dienoraščio

Sausio 3

Šiandien aš atbudau ketvirtą valandą ir važiavom į Zelina. Sudėjom čemodanus ant Kombi ir leidomės į kelionę. Pravažiavom Registro, Joinville ir miegojom Itajai. Valgėm sriubą, „hamburger“ ir bulvių salotas.

Nida Remenčiūtė

Kaip nustatyta, susirinkome klebonijoje ir, sudėję visus lagaminus ir reikmenis į Kombius, iškeliavome. Keliavome dvejuose Kombiuose. Pirmoji, kuri turėjo bagažininką, buvo vairuojama Dėdės Juozo ir kartu važiavo p. Aleksas Vinkšnaitis, p. Aldona Žutautienė, p. Angela Jotekaitė, Maristela Žutautaitė, Stasiukas Žutautas, Flavijus Bacevičius, Douglas Saldys ir aš. Antrąją Kombi vairavo Osvaldas Galinskas ir kartu važiavo Sandra Saldytė, p. Ivonė Remenčienė, jos vaikai Milda, Aleksandras, Regina ir p. Gražina Remenčienė su savo dukromis Nida, Audra ir Laima.

Kalbant apie valgį — tai jis vertas specialaus straipsnio. Su lagaminais ir vaidinimo reikmenimis kartu vežėmės gazo, virimui pečiuką, valgį virimui ir puodus. Kiekvieną kartą sustodami nuimdavome tuos „instrumentus“ ir pra-

Braziliška Nida — smėlio kopos pietų Brazilijoje. Iš k. į d.: Kristina Valavičiūtė, Angela Joteikaitė, Sandra Saldytė.

leisdavome laimingus momentus laukdami pieniškos sriubos.

Robertas Saldys

Kai artėjome prie Curitibos, sustojom pietum. Prie mažo ežerėlio valgėme pirmuosius mūsų pietus. Ežerėlyje ir indus plovėm.

Naktį pasiekėm Itajai. Gavom dvi sales prie bažnyčios. Ten radom ir tarakonų kompaniją. P. Vinkšnaitis pasakojo, kad vieną kartą tarakonas įkišo jam į nosį savo antenas. Tad nereikia nė sakyti, kad mes mergaitės tarakonų bijojom.

Sandra Saldytė

Sausio 4

Mane prikėlė varpai. Osvaldas atbudo 3 val. Visi kėlėmės 4 val. Gėrėm kavą ir išvažiavom. Važiuojam į Porto Alegre. Miegojom S. Lourenco do Sul, kolegijoje Estrela do Mar. Buvo kur maudytis.

Audra Remenčiūtė

Buvo 4 val. ryto, kai mane „maloniai" prikėlė Osvaldas ir Douglas. Su jais ėjau pirkti pieno pusryčių kavai. Grįžę turėjome malonų užsiėmimą kraut bagažininką, aprišt ir užtraukt plastika. Atsigėrę kavos išvažiavom.

Važiavome per gražias vietas, keičiantis pajūriais ir kalnais. Prie Florianapolio miesto įvažiavimo sustojome apsipirkt maisto produktų ir paskui važiavome Porto Alegre miesto link. Pravažiuojant gražias smėlio kopas, Dėdė Juozas nesustojo pasidžiaugt jomis ir, kadangi važiavo priekyje, kiti turėjo jį sekti. Sustojo tiktai už kelių kilometrų, kada prireikė benzino mašinai. Man ir Flavijui išlipus atsigerti vandens, nes buvo labai karšta, grįžę radome keturias mergaites, kurios barėsi ant mūsų, kad nesustojom prie smėlio kopų (tai buvo Milda, Audra, Regina ir kas įdomiausia, Laima). Visos keturios kalbėjo vienu kartu, kaip išsimokinusios. Tai buvo labai juokingas įvykis. Bet paskui jos buvo laimingos, kai toliau važiuojant sustojome prie pirmųjų smėlio kopų ir jos galėjo jomis pasidžiaugti.

Už kelių šimtų kilometrų vėl atsitinka nemalonus dalykas — sulūžta bagažininkas. Sustojome jį pataisyti pakelyje.

Robertas Saldys

Vakar lijo. Prašau Dievą, kad šiandien nelytų. Išvažiuojam. Ačiū visiems už pastogę. Pakely sutikom „kaminijono" vairuotoją miegantį už vairo. Nedaug trūko, kad būtume nuvažiavę pas šv. Petrą. Kai pasiekėm Sao Lourenco, gatvės buvo tuščios ir namai uždarinėti. Čia mes miegojom. Miegojom gerai.

Maristela Žutautaitė

Sausio 5 d.

Išgėrę kavos ir sukrovę bagažininką, išvažiavome iš seselių kolegijos, Chui miesto link. Kelias buvo tikrai įdomus. Eina per didelį pelkyną, kur buvo galima matyt daug paukščių, pav. „garca", „jaburus", „marrecos", „gavioes", „joas-de-barro" ir kitų, kurių aš nepažįstu. Tai viskas per šimtus kilometrų. Jei buvo graži aplinka, tai kelias buvo labai blogas. Kaskart vis daugiau skylių kelyje ir kaskart dažniau sulūždavo bagažininkas.

Atvažiavę į Chui miestą, perėjome per muitinę be jokių sunkumų. Urugvajuje visi jau kalba ispaniškai, ir toks staigus kalbos pasikeitimas padaro savotišką įspūdį, bet palengva prie to pripranti.

Pasiekėme Montevideo ir suradome lietuvių parapiją. Ten nuvykus kun. Giedrys mus išskirstė po lietuviškas šeimas, kurios mus maloniai priėmė. Aš ir mano brolis buvome paskirti pas p. Baliukonius. Ten nuvykę buvome taip gerai priimti, su tokia skania vakariene, kad net atrodė banketas. Ponai Balukoniai turi tris sūnus, Aldo, Sergio ir Andre, kurie su džiaugsmu mus priėmė. Ypatingai Andriukas, kuris tik šešių metų. Išsimaudę nuėjome miegot.

Robertas Saldys

Sausio 6

Gerai pasilsėjome ir papietavome, nes jau keletą dienų, kaip valgėm pakely. Šiandien buvo pirmas mūsų pasirodymas. Buvo įdomu matyti draugus scenos rūbais, vienus staiga pasenusius, kitus pavirtusius karaliais ir karalaičiais. Prieš vaidinimą jauni artistai kiek nervinosi. Mat pirmas mūsų pasirodymas užsienyje. Bet išėjo gerai. Salė buvo pilna žmonių ir mums smarkiai ir ilgai plojo. Po vaidinimo „Ąžuolynas" ir „Rintukai" mums parodė savo tautinius šokius. Šoka jie puikiai. Mums labai patiko jų pasirodymas. Po to buvo vaišės, pasikalbėjimai, susipažinimai ir pasilinksminimas, kuris baigėsi vėlai. Mes susidraugavom su Urugvajaus jaunimu.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas.

Iš ryto susitikom parapijoje. Darėm repeticiją. Vakare buvo vaidinimas. Atėjo daug žmonių. Ačiū Dievui, vaidinimas išėjo gerai. Paskui buvo šokiai. Mes išmokom urugvajišką „rock" ir susipažinom su daug draugų.

Nida ir Audra Remenčiūtės

Sausio 7

Popiet visi dalyvavom šv. Mišiose. Po Mišių antrasis mūsų pasirodymas. Šį kartą parapijos salėje (vakar buvo Lietuvių Kultūros Draugijos klube). Šiandien pasirodymas atrodė silpnesnis. Gal dėl to, kad pasikeitė scena ir kur buvo dešinė, dabar buvo kairė, o gal į artistus atsiliepė vakarykščiai šokiai. Abudu kartu „Rintukai" vaidinime pašoko reikalingą šokį ir padėjo vaidinti minią. Ačiū jiems už tai. Šventė baigėsi prie apkrautų stalų.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas

Sausio 8

Atsikėlę visi rinkomės parapijoj ir ten susitikę su draugais urugvajiečiais važiavome į pajūrį, kur vietiniai lietuviai turi savo vasarnamį vietovėje vadinamoj Shangrila. Žaidėm futbolą, pietums valgėm žuvį ir paskui ilsėjomės. Temstant grįžome į Montevideo dainuodami lietuviškas ir braziliškas dainas. Grįžome pavargę ir ėjome tuojau miegot.

Robertas Saldys

Sausio 9

Dauguma važiavo į miestą ką nors pirkti. Nors kiekvienas važiavo atskirai, bet beveik visi susitikom miesto centre, kas sunkiai atsitiktų Sao Paulyje. Pavakary nuo

pilies kalno pažiūrėjom į miestą ir jūrą. Montevideo, lyginant su Sao Paulo, turi labai daug medžių. Vakare kartu su urugvajiečiais vos vos išsiprašėm iš Dėdės Juozo važiuoti į žaidimų parką. Ten visi žaidėm, kol pasibaigė pinigai. Taip visiems buvo linksma, kad buvo sunku surinkti grįžti atgal.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas

Sausio 10

Išvažiavome Punta del Este. Kelionė labai graži — ir gamta ir pastatai gražūs. Pravažiavę miestą sustojome papietauti. Kol valgis buvo ruošiamas, ėjome į pajūrį ir į jūrą. Ten radome labai daug medūzų — „agua-viva". Ponia Gražina mums paaiškino, kaip veikia meduzos organizmas. Radom vieną meduzą išmestą ant kranto — ji paaiškino, kad šita jau negyva. Tada Laima paklausė: „Agua-viva ou aguamorta?" Nors ir buvo daug meduzų jūros vandenyje, keli drąsuoliai išsimaudė šaltame Punta del Este vandenyje.

Po pietų grįžome namo, o vakare turėjome jautrų atsisveikinimą, kur šokome tradicinį „Dar tiktai dar". Tą naktį nėjome miegot, nes 4 val. ryto turėjome išvažiuot.

Robertas Saldys

Sausio 11

Kėlėme labai anksti — 3 val. ryto, kad anksti galėtume išvažiuoti. Sunku buvo atsisveikinti su susirinkusiais naujais draugais. Jautėme, kad nemokame gerai padėkoti. Po keletos valandų kelionės, pervažiavome į Argentiną. Sunku buvo įsivaizduoti, kad tai bus pats sunkiausias mūsų kelionės gabalas. Įvažiavom į labai blogą kelią. Automobilių stiklus uždengėm čia pat nupirktais tinklais, kad nuo kelio belekiantys akmenys jų neišmuštų. Kelias išvestas per pelkę. Kadaise buvęs asfaltuotas, dabar belikę tik duobės. Daugelyje vietų taisomas, bet dar nebaigtas. Gyventojų beveik nėra pakelėse. Gazolino stočių maža. Kartis virš 40 laipsnių Celsijaus. Dulkių debesys. Susprogo padanga. Taip nesinorėjo išeiti iš mašinos į tą didelį karštį. Nuo nuolatinių duobių pradėjo kristi viršum mašinos pritaisyta bagažinė. Po aštuoniolikos valandų kelionės, purvini, ištroškę ir pavargę pasiekėme Buenos Aires. Parapijoje mūsų jau laukė visas būrys lietuvių. Po poros valandų visi jau miegojom svetinguose lietuviškuose namuose, minkštose lovose.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas

Važiuojant susipažinom su dideliu priešu — keliu. Jis padarytas iš žemės ir pilnas duobių — buvo kaltas už Dėdės Juozo valdomos mašinos padangoje pradurtas skyles ir be skaičiaus bagažininko sulūžimų. Kelio bėgyje radome tiktai tris benzino pardavimo stotis. Tikrai išvargome ir nustebome brangiomis kainomis. Labai brangios buvo „Coca-Cola" kainos pakelyje.

Robertas Saldys

Sausio 12

Aš ir Douglas apsistojome pas ponus Urbonus, kurie gyvena maždaug 45 min. kelio nuo parapijos. Šiandien susipažinome su mergaite Alexandra, ponų Urbonų sūnum Jorge ir Daniel seserim. Ji turi apie šešis metus amžiaus. Kalbėjo su mumis visą rytą ispaniškai. Mums atsakant portugališkai, ji atsakydavo: „Yo no hablo lituano".

Popiet visi ėjo daryt repeticijos, bet aš, kadangi turėjau anksčiau grįžt į S. Paulo, išėjau ieškoti bilieto (ir jo negavau). Grįžęs dar spėjau kartu repetuoti.

Vakare ponų Urbonų namuose žiūrėjom skaidres apie mašinų lenktynes, kuriose rungėsi Jorge ir Daniel su savo „La maquina".

Robertas Saldys

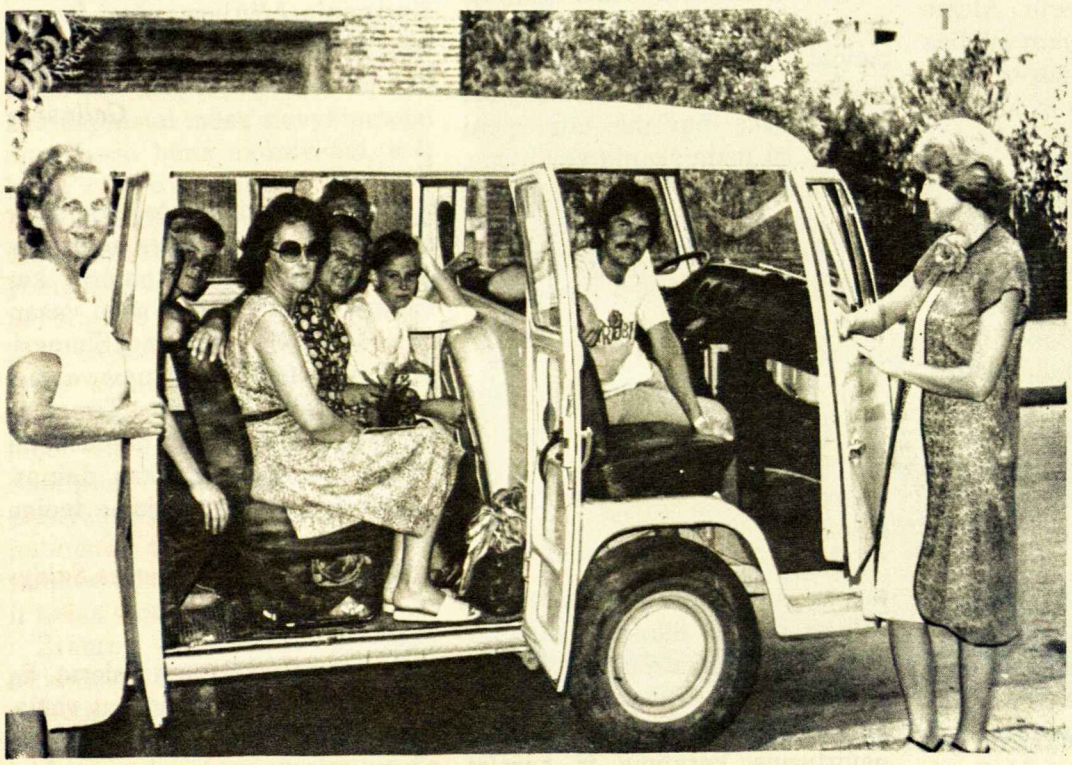

Argentinoje atsidaro durys prie Lietuvių Centro.

Gražūs kriokliai ir gražios mergaitės: S. Saldytė, N. Remenčiūtė ir M. Žutautaitė.

Sausio 13

Išėjome apsipirkt, bet viskas brangiau negu Brazilijoje. Pietavome ir vakarieniavome mieste su lietuviais argentiniečiais, kurie taip pat mus supažindino su miesto centru.

Robertas Saldys

Važiavom į miestą daryti pirkinių. Vakare aš, Milda ir Silvija važiavom į šokius.

Nida Remenčiūtė

Sausio 14

Atsikėlę rengėmės vážiuot į šv. Mišias, bet kelias buvo taip užsikimšęs, kad pusę kelio nuvažiavę turėjome grįžti atgal į namus. Namuose mūsų laukė paruoštas „Asado" — tai tipiškas argentiniečių valgis. Tikrai sočiai prisivalgėme. Popiet važiavome į Susivienijimo salę, kur vaidinome. Po pasirodymo turėjome „Cocktail".

Robertas Saldys

Susitikome šv. Mišiose. Mūsų vaidinimas buvo 8 val. vakaro. Nežiūrint techniškų kliūčių (sugedo muziką perduodantis aparatas), vaidinimas išėjo labai gerai. Po kiekvieno veiksmo publika negailėjo katučių. Po vaidinimo buvo priėmimas prie vaišių stalo. Jautėme, kad argentiniečiai mus priėmė labai nuoširdžiai. Lauksim jų atvažiuojant į Sao Paulį, ir stengsimės atsilyginti tuo pačiu.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas

Sausio 15

Numatėme išvažiuot 10 val. ryto, nes viena mūsų Kombi pagedo ir reikėjo ją pataisyt. Besikalbant su Jorge jis man sakė, kad kalbėjęs su jų klebonu ir kad nusprendė labiau sujudint Argentinos jaunimą lietuvybės veiklos atžvilgiu. Atrodo, kad mūsų pasirodymas jiems suteikė daug vilčių ir kad jie nebandė tokių veikalų daryti. Pataisyta Kombi — apie 11:30 išvažiavome. Pakelyje sustojome papietauti ir paskui važiavome iki Rosario miesto. Ten taip pat sustojome lietuvių parapijoje. Kol viską tvarkėme, Osvaldas, Sandra, ponia Ivonė ir ponia Gražina išėjo pirkti pieno. Užtruko tiktai tris valandas.

Po vakarienės atšventėme Aleksandro Remenčiaus gimtadienį. Naktį negalėjome miegoti, nes buvo labai daug uodų ir nežmoniškai karšta. Norėjau išsimaudyt, bet vandens trūko ir reikėjo pasitenkint tik bliūduku nusiplaut. Paskui išėjau miegoti lauke. Netrūko pamėgdžiotojų.

Robertas Saldys

Išvažiuojam iš Buenos Aires atgal. Miegojom Rosario lietuviškoje parapijoje. Aš miegojau ant scenos. Esame artistai taip pat naktį.

Maristela Žutautaitė

Susitaisę pagedusią mašiną leidžiamės į kelionę atgal. Pirmą dieną pasiekėm Rosario miestą. Sustojom lietuviškoje parapijoje. Tėvas Švedas mus mielai priėmė, net vyno užfundijo. Tos parapijos kleboną kun. Margį buvom sutikę Buenos Aires. Šventėm Alekso Remenčiaus gimtadienį su tradiciniu pyragu. Pyragą nelengva buvo surasti ir nupirkti, nes Argentinoje kepyklos pirmadieniais nedirba. Naktį mažai miegojom. Ramybės nedavė uodai. Rozarijus yra vienas iš gražiausių Argentinos miestų. Jis turi gražų ir labai didelį parką. Gaila, mes jį tik pravažiavom.

Sandra Saldytė ir Osvaldas Galinskas

Sausio 16

Mūsų kelias eina per lygumas. Mes važiuojam pilnu greičiu tolyn. Tiek Argentinoje tiek Urugvajuje

keliuose daug mažiau mašinų. Retai kada tenka ką nors pralenkti ar sutikti. Be to čia niekas nepaiso greičio ribos. Retkarčiais ir mes laikomės šio papročio. Pakelėse matome didelius laukus apsėtus saulėgrąžomis. Siūbuoja saulėgrąžos lyg geltona marių banga. Sustojome tik vandens ir gazolino pasiimti. Pietaujam po gražiais medžiais. Pro mus pravažiuoja malkomis kūrenamas traukinys „Maria Fumaca". Tik devintą valandą vakare pasiekėm Rezistencijos miestą. Čia visa eilė miestų turi vardus iš karo su Paragvajum. Rezistencija — Pasipriešinimas, Reconquista — Atsiėmimas. Tada Brazilija, Argentina ir Urugvajus kariavo prieš Paragvajų. Pasiekę Resistenciją nakvynę gavom tėvų saleziečių mokykloje. Visi buvo gerokai pavargę. Nusimaudę visai nuleipo. Kiti nė vakarienės nelaukę nuėjo miegoti.

Sandra Saldytė ir
Osvaldas Galinskas

Sausio 17

Šiandien turime pasiekti Paragvajų. Diena karšta. Mes kartas nuo karto sustojam atsigerti. Pietų sustojam specialiai turistams padarytam parke. Ar ne tik pirmą tokį pakeliui radome. Parke buvo prietaisai „asadui" kepti, o aplink vaikščiojo gražūs paršiukai. Gaila, mums „nepasisekė" nė vieno iš jų pagauti ir teko pasitenkinti kuklesniais pietumis.

Privažiavę Paragvajų turėjome ilgai laukti keltuvo, kuris turėjo mus perkelti per to paties vardo upę. Čia matėme daugybę paragvajiečių, kurie Argentinoje prisipirkę visokių prekių, daugiausia maisto produktų, vežėsi juos parduoti į Assuncion. Įvažiavus į Paragvajų, tuoj paragvajiečiai pristojo prie mūsų. Pardavinėjo cigaretes, gumą, keitė pinigus. Buvo matyti, kad tai biznierių kraštas. Miegojom mokykloje. Mokykla buvo graži, turėjo net baseiną, bet mes negavom leidimo juo naudotis. Kas norėjo maudytis, maudėsi iš kibiro. Tik vėliau sužinojom, kad tą dieną buvo 45 laipsniai Celsijaus.

Sandra Saldytė ir
Osvaldas Galinskas

Sausio 18

Važiavom į miestą. Prekės čia pigesnės, negu kituose pervažiuotuose kraštuose. Prekyboje matėme daug orientalų — kiniečių, korėjiečių. Pietavom 4 val. po pietų. Jau buvo kiek vėsiau. Vieta buvo graži. Daug didelių medžių. Kvepėjo bedžiūstanti žolė — šienas. Naktį jau įvažiavom į Braziliją. Visi džiaugėmės ir jautėmės, kaip namie. Čia viskas sava. Lengvai galėjai susikalbėti sava kalba. Kun. J. Šeškevičius Foz Iguacu turi draugą vyskupą. Jo dėka mes miegojom vyskupijos svečių namuose nemokamai. Tai buvo pati geriausia nakvynė iš visos kelionės.

Sandra Saldytė ir
Osvaldas Galinskas

Sausio 19

Aplankėme kataraktus. Kuo toliau ėjome, tuo vaizdai buvo gražesni. Verta pamatyti. Vėliau Dėdė Juozas su jaunesniaisiais važiavo pirkti naujų padangų, o vyresnieji dar kartą į Paragvajų kitokių pirkinių. Iki nakties pasiekėme Gurapuava. Čia buvo šalta, reikėjo net megztinių. Sustoję parapijos salėje

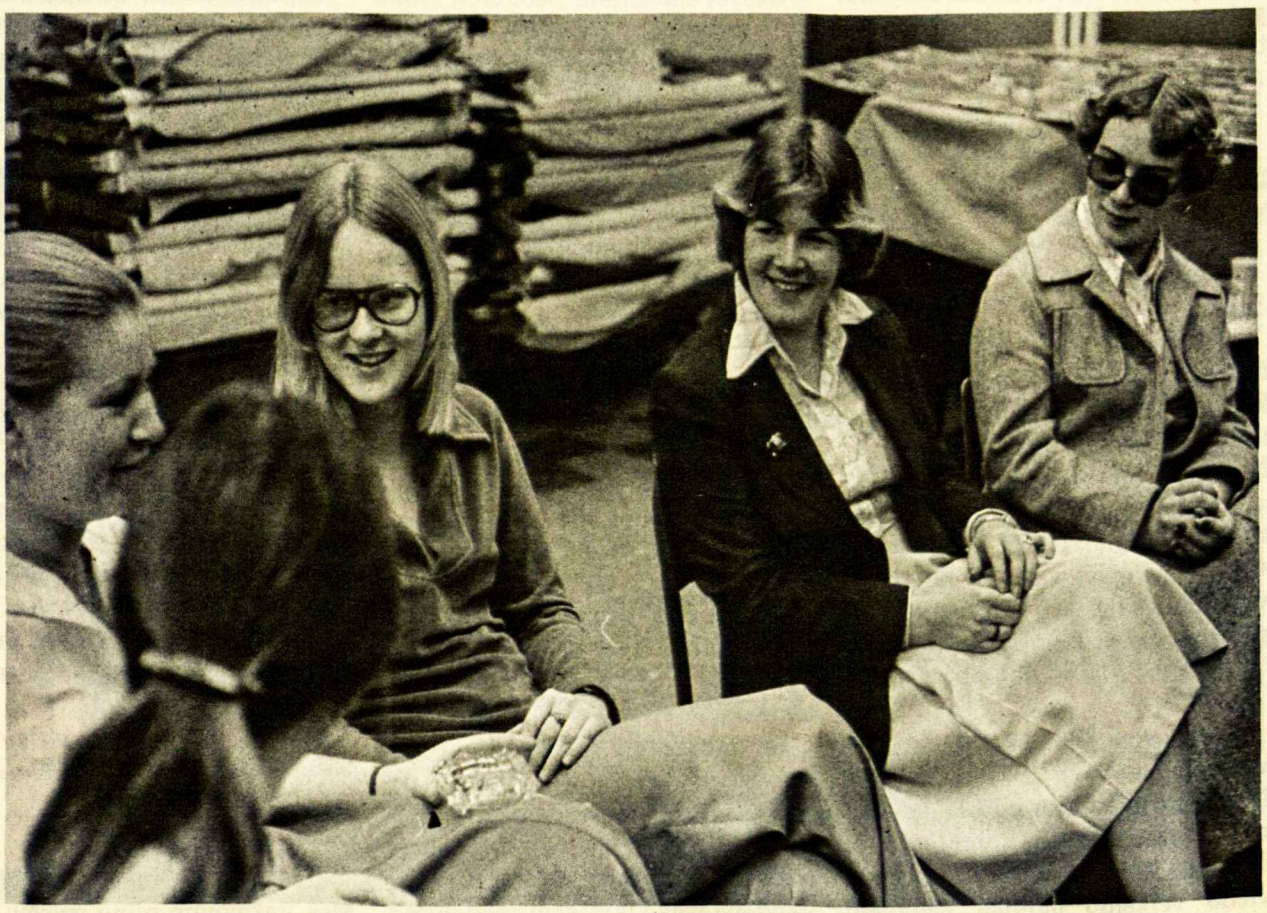

Dalis studentų pokalbio su kun. K. Trimaku Toronte dalyvių.

kepėm „pasteis“, kuriuos Dėdė Juozas nup[illegible] galvodamas, kad sūris.

Sandra Saldytė ir
Osvaldas Galinskas

Sausio 20

Šiandien norime pasiekti Sao Paulį. Reikia skubėti. Todėl ir Vila Velilha pamatėm tik pravažiuodami iš tolo. Pravažiavę Curitiba, paskutinius pietus valgėm restorane. Tai buvo vieninteliai pietūs restorane iš visos kelionės. Kai laikrodis rodė 21 val., pasiekėm Sao Paulį. Džiaugėmės, kad esame namuos. Bet buvo gaila atsiskirti. Kelionėje susidraugavome. Pažinome tris naujus kraštus ir žmones. Pažinome Urugvajaus ir Argentinos lietuvius. Visiems, kurie vienokiu ar kitokiu būdu mums padėjo keliauti, didelis ir nuoširdus „Ačiū“. Dėdei Juozui, kuris visa organizavo ir viskuo rūpinosi, taip pat labai ačiū.

Sandra Saldytė ir
Osvaldas Galinskas

Kelionės tikslas ar buvo pasiektas? Atrodo, kad vaidinimas „Ilgesio pasaka“ pateisino kelionės tikslą. Urugvajuje pastatėme du kartus. Abiejose salėse buvo geras skaičius žmonių. Buenos Aires statėme sekmadienį sausio 14 Susivienijimo salėje.

Buvo tokių pasisakymų: „Vaikai taip gražiai ištaria lietuviškai“. Urugvajuje kas nors taip pasakė: „Skaitytoja skaito ir atrodo, kad jinai viską supranta ką skaito“. Kitiems sunkiai buvo suprantama vaidinimo reikšmė. Žmonės, įpratę viską konkrečiai matyti ir jausti, vargiai suvokia simboliškus aktus. Bet vistiek galvojame, kad pavyko. Parodėme, kad Brazilijos lietuviai ir jų vaikai dar gali išmokti kalbėti ir ištarti gražiai ir aiškiai tėvų kalba. O vaidinimo mintis, kuria Dėdė Juozas labiausiai rūpinosi, jaudino kiekvieną galvojantį žmogų ir kėlė Lietuvos laisvės viltį.

Angela Joteikaitė

Los Angeles ateitininkai organizuojasi eisenai į bažnyčią.

GEGUŽĖS SUSIRINKIMAS pas Los Angeles moksleivius

Vytauto Mačernio moksleivių ateitininkų kuopos susirinkimas įvyko p. Polikaičių namuose gegužės 12 d. Susirinkome, kad galėtume padirbėti prie savo metinio laikraštėlio ir pradėti repetuoti savo vaidinimą šeimos šventei, kuris bus „Karštas katilas“.

Linas Polikaitis, vyriausias laikraštėlio redaktorius, vadovavo laikraštėlio medžiagos telkimui ir rašymui. Mes visi trumpai aprašėm, kas mums labiausiai patiko ir nepatiko šiuose veiklos metuose ir atsakėm į įvairius kitus laikraštėlio klausimus.

Arnoldas Kungys ir Gintaras Grušas vadovavo pirmojo vaidinimo repeticijai. Pradėjom pasiskirstydami roles. Linas Polikaitis — Kaldūnas, Arnoldas Kungys — Cepelinas, Gintaras Grušas — Kugelis, Vita Polikaitytė — Grietinėlė, Jūratė Raulinaitytė — Kristina ir Ramunė Ruzgytė — Cepelino mama. Lina Kontrimaitė, Siga Kazakevičiūtė, Ginta Palubinskaitė ir Ramunė Ruzgytė bus Cepelinų gauja. Rita Bureikaitė, Milda Tomkutė, Sigitas Raulinaitis ir Linas Palubinskas bus Kaldūnų gauja.

Visi smarkiai ir entuziastiškai rašė laikraštį ir repetavo operetę. Visi tikimės, kad mūsų operetės pastatymas gerai pavyks.

Ginta Palubinskaitė

ŠEIMOS ŠVENTĖ Los Angeles

Los Angeles ateitininkai savo metinę šventę atžymėjo birželio 9 d. vakare. Visi susirinkę prie parapijos salės su vėliavomis organizuotai nuėjome į bažnyčią. Pamaldas laikė ir pritaikytą šventei pamokslą pasakė kapelionas kun. dr. A. Olšauskas. Per pamaldas gražiai giedojome, akordeonu pritariant R. Polikaičiui.

Pasimeldę pakilia nuotaika grįžome į parapijos salę, kurioje buvo šventės oficialioji ir meninė dalis. Egzaminų komisijai nustačius ir rekomendavus, į jaunesniuosius moksleivius ateitininkus buvo priimti ir ženklelius gavo: Regina Banionytė, Andrytė Giedraitytė, Undinė Mulokaitė, Dalytė Navickaitė, Dalytė Vosyliūtė, Nida Ged-

Ateitininkus sveikina tėvas L. Andriekus. Prie vėliavų stovi iš k. į d. K. Palubinskas, V. Bandziulis ir G. Grušas.

gaudaitė, Tadas Vizgirda, Tauras Radvenis, Tolandas Petraitis. Į vyresniuosius moksleivius ateitininkus buvo pakelti, juosteles ir ženkleius gavo: Edmundas Brinkis, Nida Brinkytė, Sigutė Kazakevičiūtė, Lina Kontrimaitė, Dalytė Trotmanaitė. Įžodį priėmė ir visas kitas ceremonijas atliko kun. A. Olšauskas, padedant D. Polikaitienei.

Referatus apie ateitininkų ideologijos prasmę ir siekius skaitė E. Brinkis ir D. Trotmanaitė, o tėveliams ir ateitininkų moksleivių globėjoms, sudariusioms sąlygas įsijungti į šią gražią organizaciją, padėkojo D. Navickaitė.

Ateitininkus sveikino tuo metu viešėjęs Los Angeles mieste Tėvas L. Andriekus, Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkas, kuris čia buvo atvykęs įteikti premiją poetui S. Santvarui už jo eilėraščių rinkinį „Rubajatai". Taip pat sveikino generalinis garbės konsulas V. Čekanauskas. Žurnalisto J. Kojelio raštą lietuvių politinių kalinių gelbėjimo reikalu, jam negalint šventėje dalyvauti, perskaitė sendraugių skyr. pirm. I. Bandziulis.

Meninėje dalyje buvo suvaidintas daug geros nuotaikos sukėlęs scenos vaizdelis „Karštas katilas", kurio vyksmą aiškino M. Sandanavičiūtė. Šventėje skaitlingai dalyvavo ne tik ateitininkai, bet ir jų giminės ir draugai. Labai iškilmingai skambėjo „Kas gi ten aukso spindulius beria"... Pabaigoje buvo vaišės ir pasilinksminimas. Ateinančiai ateitininkų stovyklai surinkta aukų. Didžiausią sumą tam reikalui davė Tomas ir Teklė Sereikos. Taip pat stovyklos išlaidoms dengti buvo surengta ir loterija. Šventė puikiai pavyko ir visi gerai nusiteikę skirstėmės į namus.

Rita Bureikaitė

Paskutinė scena iš vaidinimo „Karštas katilas".

STUDENTŲ SUSIRINKIMAS
Clevelande

Balandžio 7 dieną įvyko Clevelando studentų ateitininkų draugovės susirinkimas Lietuvių Namų jaunimo kambaryje. Susirinkime dalyvavo maždaug dvylika asmenų. Dalis susirinkimo susidarė iš pokalbio su naujai išrinktu Lietuvių Namų valdybos nariu p. R. Bubliu. Jis pristatė Lietuvių Namų praeitį, šiek tiek ateities planų, tačiau daugiausia kalbėjome apie Lietuvių Namų rolę jaunimo gyvenime. Buvo nusiskundimų iš abiejų pusių. Pavyzdžiui, jaunimui neprieinamas jaunimo kambarys, o kai juo galime naudotis, tai reikia už jį mokėti; kad jaunimas neatitinkamiems asmenims pareiškia savo norus bei skundus. R. Bublys iškėlė nemažai naujų ir patrauklių minčių: pavyzdžiui, kaip mums ir kitoms lietuvių jaunimo organizacijoms užsidirbti pajamų. Būrys organizacijos narių kokiam nors parengimui padengtų stalus ar padavinėtų valgius porą valandų vieną vakarą per mėnesį. Už šį patarnavimą atitinkamai būtų užmokėta organizacijos iždui. Šitokiu būdu jaunimas ir Lietuvių Namų valdyba vieni kitiems padeda, viens kitą remia. R. Bublys

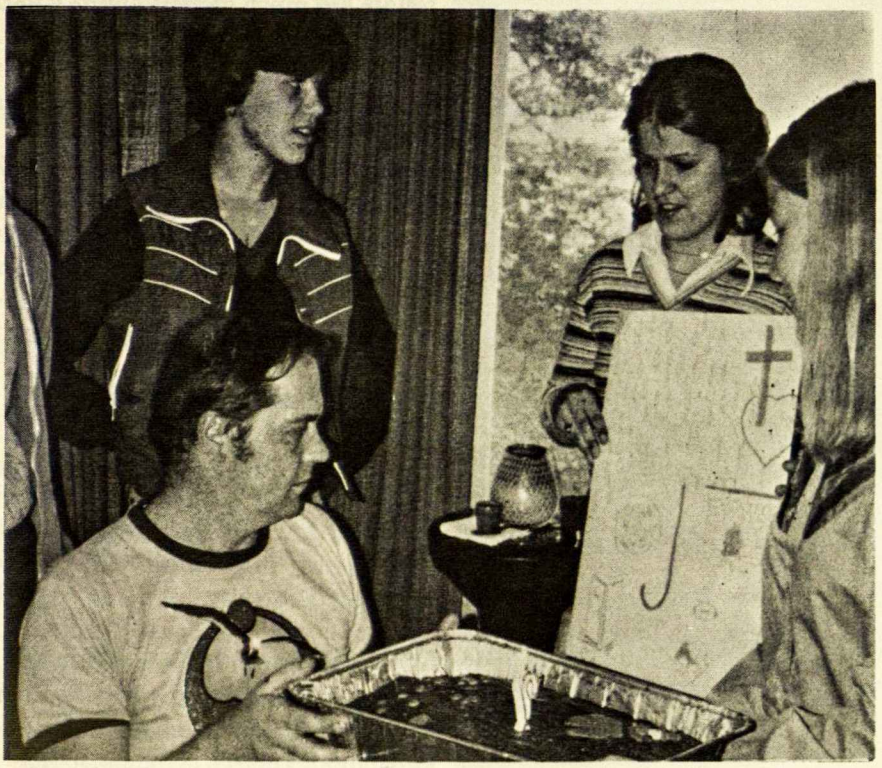

Švenčiame kun. A. Saulaičio, SJ gimtadienį rekolekcijų metu Jaunimo iškeptas pyragas su kortele.

paliko teigiamą pasitikėjimo įspūdį bei ateities vilčių. O konkrečiai susitarėm dėl jaunimo kambario: jaunimas gali naudotis jaunimo kambariu bei visomis žemutinėmis Lietuvių Namų patalpomis savo susibūrimams nemokamai, jeigu iš anksto apie tai susitariama.

Taip pat svarbią susirinkimo dalį atliko SAS CV pirmininkas Tadas Klimas, specialiai atvykęs iš Cicero. Tadas mums davė nemažai veiklos minčių. Draugovė kartu turėtų nuvykti pamatyti kriminalinį teismą, kalėjimą, didesnį fabriką arba akcijų biržą (stock exchange). Aplankius šitokią vietą, pasilieka nepaprastas ir vertingas įspūdis apie dalį mūsų amerikietiško gyvenimo. Taip pat skatino švenčių metu aplankyti senelių namus ir jiems padainuoti. Pasak Tado, mes geriau pasijusime, negu tie, kuriuos mes aplankysime. Tadas mums siūlė suruošti jaunimo teatrą.

CV pirmininkas šia proga kalbėjo mums apie mūsų ateitininkų šūkį „Visa atnaujinti Kristuje". Mes turėtume pasinaudoti Dievo duota vaizduote sukurti tokį pasaulį, kokį mes norėtume turėti. Tai yra vaizduotėje mintis suformuoti, nušlifuoti ir palengva pritaikyti realiam gyvenimui — tuo būdu vaizduotės pasaulį paverčiame konkrečiu, palankiu mūsų asmeniškiems norams. Kalbėjome ir apie dvi šios vasaros stovyklas. Pirmoji rugpiūčio 19—25 d. tautosakos savaitė įvyks Kanados miškuose. Ši bus eksperimentinė stovykla, kurioje, atsitraukę nuo miesto ir jame sukurto gyvenimo, galėsime priartėti prie gamtos, savo lietuviškos esmės, prie viens kito, tuo būdu sukurdami savąjį pasaulį. Antroji vasaros stovykla seks tuojau pat po pirmosios: rugpiūčio 26—rugsėjo 1 d. studentų stovykla. Įvyks netoli Rochesterio miesto. Stovyklos tema: protiniai žaidimai. Stovyklos metu bus išvyka į apylinkės didesnį miestą demonstruoti katalikų priespaudą Lietuvoje. Demonstracija planuojama panaši į praeitų metų studentų stovyklos metu įvykusią Lansing, Michigan.

Rimtesnei susirinkimo daliai užsibaigus, nutarėme pasilikti tą vakarą jaunimo kambaryje: atsivežėme žaidimų, kortų bei muzikos ir kartu praleidome likusias vakaro valandas.

Andrius Kazlauskas

Studijų dienų laukia iš k. į d.: A. Jasinevičius, R. Pleinytė, A. Giedrimaitė, J. Alšėnas, A. Petrulis, D. Skiotys.

1978—1979 M. VEIKLA
Clevelando moksleiviai

Pavasarį, 1978 m., kuopai vadovauti buvome perrinkti trys, ir išrinkta viena nauja. Sudėtis tokia: Jonas Alšėnas — pirmininkas, Paulius Staniškis — vicepirmininkas, iždininkas, Rita Kazlauskaitė — sekretorė, Sigutė Lenkauskaitė — socialiniams reikalams. Ką gali nuveikti per vasarą, kai esi laisvas nuo sėdėjimo mokykloje. Nereikia ruošti pamokų, vartyti knygų. Visa ilsisi. Ilsimės ir mes. Per Moksleivių Ateitininkų stovyklą porą savaičių esame vėl pavarinėjami, apibarami,

Rekolekcijų užbaigimas gegužės 28 d. Tėvų ir vaikų dieną — bendros diskusijos.

bet po to dar lieka laiko maloniam poilsiui.

Rugsėjo mėn. gražiai praėjo moksleivių ir studentų ruoštas literatūros vakaras, kuriame dalyvavo poetas Henrikas Nagys ir deklamatorė Izabelė Žmuidzinienė. Plačiau apie tai buvo parašyta „Ateityje", taip pat jaunimo skyriuje buvo mūsų kuopos darbai.

Gražiai pradėję, tęsėme veiklą tradicinių naujų narių priėmimu į savo tarpą. Pakliūti pas mus nėra taip lengva. Jei įdomu, galite paklausti Rimos Apanavičiūtės, Kristinos Biliūnaitės, Edo Čepulio, Rimo Puškoriaus, Vilijos Ramūnaitės ir Vitos Palūnaitės. Tada visa kuopa išvažiavo į Haunted House. Ką ten matėme ir kokie įspūdžiai — sunku atsakyti.

— Negalime tik linksmintis — tarė Povilas Palūnas, ir, panaudojęs dr. V. Vyganto straipsnį „Apaštalavimas ir Atsinaujinimas", gražiai supažindino su autoriaus mintimis.

Tą priešadventinę mintį tęsėme toliau, kai mūsų globėja Onytė Kliorytė su keliais nariais paruošė kalėdinį susirinkimą, vaidinimėlį, skaitymus iš Kronikos, švenčių maldas ir vaišes. Į Kalakutų kursus važiavo mažai. Kodėl taip? Manau, kad geriausiai į tai atsakys tėveliai. Valdyba gauna kasmet tą patį atsakymą: „Nėra kam nuvežti, nežinia, koks gali būti oras".

Norėjome palaikyti seną, jau bepradedančią nykti moksleivių-studentų tradiciją, — su kalėdinėm giesmėm aplankyti mielus geradarius lietuvius, gyvenančius naujosios parapijos rajone. Kasmet lankome tuos pačius, kurie neuždaro prieš nosį duris ir įmeta pyragėlį į kepurę. Žinoma, kaip minėjau, visos senos tradicijos nyksta, nyksta ir ši. Pasirodėme tik du ir studentas Saulius Čyvas.

Po tokio nepasisekimo kuopos kapelionas kun. G. Kijauskas, S.J., sekančiame susirinkime kreipėsi į mus su pašnekesiu „Žvilgsnis į save". Žvelgėme, žvelgėme, bet kad tas žvilgsnis krypo ir į kitus. Rašėme laiškus V. Petkui, kenčiančiam Lietuvoje dėl savo įsitikinimų. Dalis laiškų tikriausiai nepasiekė jo, norėjome parodyti, kad tas kalinys nėra užmirštas.

Gal ir ne visai pagal alfabetą, bet reikia paminėti, kad žiemos kursuose Dainavoje dalyvavome net penki, Mirga, Rita, Paulius, Povilas ir Jonas.

Sekančiam susirinkime, kad mes pasirinktume tik šitas profesijas, mus įtikinėjo studentai: Onytė Kliorytė, Edis Razma, Zita Kripavičiūtė, Andrius Razgaitis, Marius Laniauskas, Tomas Palubinskas, Rūta Čepaitytė-Rygelienė. Gal ir papildysim eiles gailestingųjų seserų, mikrobiologų, pedagogų, inžinierių, dantistų, psichologų ir menininkų.

Žinodami kuo būsim, nutarėm pertraukti visi į kalnelius ir kartu paslidinėti. Sušalus rankoms, kojoms ir paraudus nosims, drauge lekiant nuo kalnelių, buvo smagu susėsti prie beveik lietuviško medinio stalo ir užkandžiaujant pasidalinti įspūdžiais.

Ir taip priėjome prie prof. Prano Dovydaičio ir „Trijų Pamatinių" klausimų, kuriuos diskutavome susirinkime. Kitame susirinkime

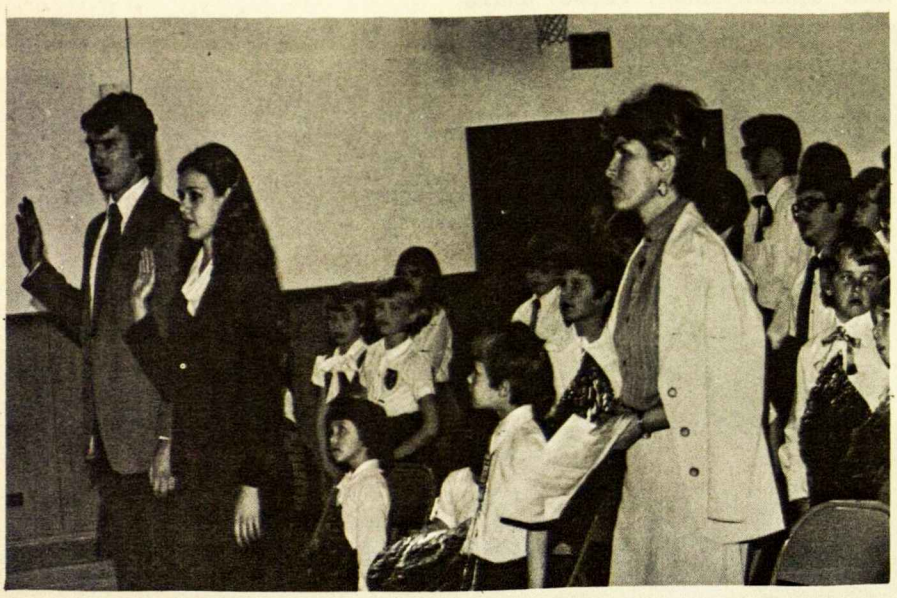

Studentų įžodis per Clevelando ateitininkų šventę. A. Sušinskas, R. Staniškytė — stebi R. Šilgalienė.

kun. G. Kijauskas, S.J., vėl statė klausimus: „Kur mes keliaujame, kaip žmonės, lietuviai ir krikščionys“.

Neužmiršome ir savo kuopos. Kėlėme klausimą, kas yra Maironis, ir skaitėme jo eilėraščius. Šnekėjome apie jį, kol išvargome. Tomui ir Pauliui paklausus, kas Maironis? — Iš visų pusių atėjo kitokie atsakymai, o tikslūs ir teisingi iš Povilo Palūno.

Pirmininko išleisti aplinkraščiai, kuriuose kelta klausimas būti ar nebūti? Žvilgsnį mečiau į Eric Fromm pasaulėžiūrą: tikrąją ateitininkiškąją dvasią, lygindamas su Nijolės Sadūnaitės poezijos posmu. Šis tas apie kursus Dainavoje, apie „the lost tools of learning“ iš „National Review“, apie Katalikų Bažnyčios ateitį ir komentarą apie Vasario 16-tąją.

Jungdamiesi prie šeimos šventės, moksleiviai ruošia studijų savaitgalį. Tema „Lietuva mus šaukia“. Dabartinis jų heroizmas, ir kaip mes į tai atsakome gyvendami čia.

Kun. A. Saulaitis, S.J., atvažiuoja vadovauti moksleivių rekolekcijoms gegužės gale dr. ir p. Lenkauskų vasarvietėje. Gražioje Dievo gamtoje stengsimės pažvelgti į Tave, Kūrėjau, į savo jaunystę, savo tėvelius, aplinką, Lietuvą ir savo ateitį.

Dar vienas pasimatymas kur nors gamtoje, ir šita valdyba ištars jums Sudiev.

Garbė Kristui
Jonas Alšėnas

Philadelphijos ateitininkų suruošto 1979 m. balandžio mėn. 21 d. Šv. Andriejaus parapijos salėje jaunųjų talentų koncerto programos metu momentas, dainuoja sol. Angelė Kiaušaitė.

PAVASARIO ŠVENTĖ
Clevelande

Šių metų Pavasario Šeimos šventė, gegužės 5—6 dienomis DMNP parapijos patalpose buvo ruošta sendraugių, studentų, moksleivių ir jaunučių bendromis jėgomis. Šventės išvakarėse sendraugiai suruošė Koncertą-Vakarą, kurio programą atliko smuikininkė Kristina M. Alkaitytė, buv. clevelandietė, ir rašytojas Aloyzas Baronas iš Chicagos. Su menininkais supažindino Paulius Alšėnas. Po programos pasišokta, Rimo Strimaičio kapelai grojant. Koncerte ir šokiuose dalyvavo daug jaunimo ir vyresniųjų iš Clevelando ir kitur. Oficialioji šventės dalis pradėta iškilmingomis pamaldomis, į kurias visų kuopų nariai ėjo rikiuotėj su savo vėliavomis. Vėliau didžioje parapijos salėje, stebint 200 dalyvių, dvasios vadas, kun. Gediminas Kijauskas, S.J., priėmė įžodį iš jaunučių: R. ir V. Bublyčių, D. Staniškytės, P. Stungio ir D. Steponavičiaus; iš moksleivių: R. Apanavičiūtės, V. Palūnaitės, V. Ramūnaitės, P. Ramūno ir E. Čepulio; ir studentų: R. Staniškytės ir A. Sušinsko. Pagrindinę šventės kalbą pasakė Gabija Juozapavičiūtė, PLJS pirm. Oficialiai daliai vadovavo Edis Razma.

Meninėje dalyje jaunučiai ir moksleiviai, Nijolės Balčiūnienės ir Giedrės Iešmantienės vadovaujami, atliko montažą „Poetai Sveikina Pavasarį“. Dievas davė gražiausią pavasario orą, pakėlęs mūsų šventės iškilmingai kultūringą nuotaiką į dvasinio atsinaujinimo viršūnes.

Kazė Vaičeliūnienė

Kun. Trimakas ir jaunimas diskutuoja.

Pasistiprinam kūnus.

ATEITININKŲ ŠVENTĖ Philadelphijoje

Paskutinius keleris metus, Philadelphijos Ateitininkai ruošė savo metinę šventę rudenį. Šiais metais, vėl grįžom į pavasarį, į gegužės 25—27 dienas. Po ilgesnio lietingo periodo nežinojome, ar tą ypatingą savaitgalį Philadelphijos ateitininkų 1978—1979 veiklos metuose turėsime gražų orą. Juk buvo tiek daug tą savaitgalį planuota: gegužinė lauke, metinė šventė, o svarbiausia — „Ateities" vyr. redaktoriaus kun. dr. K. Trimako atsilankymas pas mus.

Penktadienio vakarą, apylinkės jaunimas, dauguma moksleiviai, susirinko pas p. Volertus pokalbiui su mūsų svečiu, kun. Kęstučiu Trimaku. Šis pokalbis skyrėsi nuo kitų, kuriuose jaunimas buvo dalyvavęs, nes galėjome iškelti savo rūpesčius, problemas, klausimus bei idėjas. Klausėme, ar iš viso ateitininkai šiais laikais yra reikalingi. Gal jų laikai jau praėjo. Svečias atsakė, kad mus yra paveikusi gaminimo-skubėjimo galvosena ir sistema, kurios mus atbukina aukštesniems idealams; ateitininkai yra labai reikalingi, nes ateitininkų tarpe mes galime rūpintis tais aukštesniais žmogiškais idealais ir atitinkamai veikti. Visi buvo įtraukti, nes bent vieną kartą užkliuvom už idėjos, kuri kam nors pataikė į širdį. Pokalbiui pasibaigus, trumpai pabendravom ir išsiskirstėm, nes laukė šeštadienis su pilna programa.

Šeštadienį po pietų visi susirinkom pas p. Gasparėnus, kurie turi labai gražią sodybą ant ežerėlio kranto. Prie mūsų prisidėjo 7 niujorkiečiai svečiai. Programa prasidėjo dar vienu pokalbiu su kun. Trimaku. Šįkart, jis išdalino anketą, kurią kiekvienas jaunuolis užpildė. Klausimai buvo apie kasdienines ir religines mintis. Užpildžius anketas, kun. Trimakas padėjo mums save analizuoti pagal atsakymus. Iškilo daug naujų minčių apie kiekvieną jaunuolį. Pabaigę pokalbį, visi pasivaišinom Amerikos geriausiai žinomu Pulkininko Sanders viščiuku. Turė-

Klausosi vyresnieji.

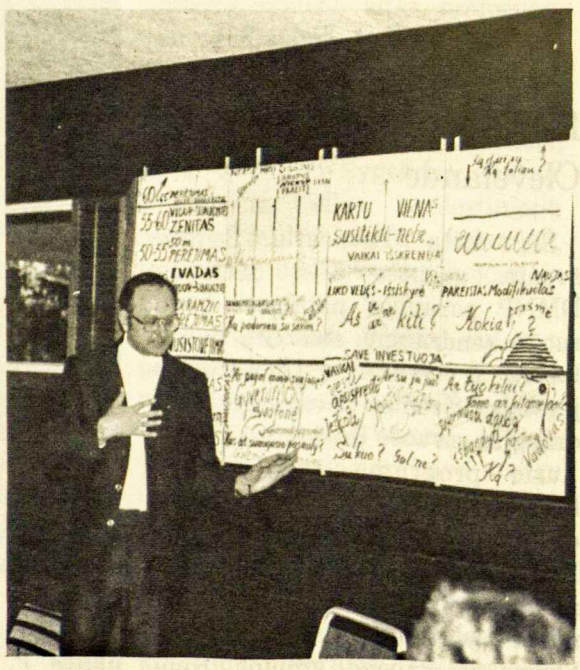

Kun. Trimakas per paskaitą.

Kun. dr. K. Trimako Toronte atsilankymo metu studentų pokalbio dalyviai. Pirmoj eilėj (iš kairės į dešinę): Alg. Rimkus, T. Ehlers, I. Stravinskytė (SAS c. valdybos narė iš Chicagos) ir G. Čepaitytė. Antroj eilėj: Pr. Pranckevičius (SAS c. valdybos vicepirm. iš Chicagos), R. Stravinskaitė, V. Petkevičiūtė, I. Poškutė, D. Petkevičiūtė, kun. K. Trimakas ir Toronto stud. ateitininkų draugovės pirm. R. Gustainytė.

dami daugiau kaip valandą laisvalaikio, žaidėm įvairius žaidimus — mėtėm skraidomas lėkštes, žaidėm krepšinį ir irklavome laiveliu.

Pavakary turėjo įvykti Mišios lauke. Tačiau grėsė juodi debesys ir smarkiai pūtė vėjas, tai perėjom į p. Gasparėnų namus. Mišiose jau dalyvavo sendraugiai, kurie iki šiol nebuvo įtraukti į programą. Mišias atnašavo svečias ir pasakė prasmingų minčių apie Kristų, jo reikšmę mums ir mūsų atsiliepimą į jo pasišventimą mums. Po jų pasivaišinome ir pabendravome.

Vakare kun. K. Trimakas kalbėjo vyresniesiems — bet klausėsi ir jaunimas — tema „Suaugusiųjų psichologinė odisėja per iliuzijas ir dūžius". Ši paskaita buvo labai įdomi ir susilaukė daug klausimų, diskusijų ir pasisakymų.

Dar daug vėliau, jau gerokai sutemus, prie ežero pakrantės susirinkome prie laužo kartu dainuoti, pasišildyti ir stebėti mūsų pačių pasirodymus. Laužą uždegė sendraugių pirmininkas Juozas Kananavičius. Prie laužo daugiausia žaidėm vaidybinius žaidimus ir dainavom. Tačiau mūsų berniukai labai įdomiai visus prajuokino. Apsirengę mergaičių sijonais ir skarelėm, jie „labai grakščiai" sušoko Blezdingėlę. Jie taip juokingai atrodė, kad visiems žiūrovams ašaros riedėjo. Laužą pabaigėm, su tradicine giesme „Kaip grįžtančius namo paukščius", vyresnieji išvažiavo, bet jaunimas dar pasėdėjo apie laužą, kol liepsnos visai užgeso.

Sekmadienį ryte uniformuoti susirinkome į Šv. Andriejaus bažnyčią. Mišių metu buvo įžodis. Jaunučių priesaiką davė R. Radikas, E. Sušinskas, G. Sušinskas ir T. Viesulas. Į moksleivius buvo pakelti J. Česonytė, R. Pliuškonytė, R. Radikaitė, D. Rukšytė, D. Surdėnaitė, J. Zerr, L. Zerr, V. Rygelytė ir R. Rygelytė. O į studentus perėjo V. Benžiūtė, G. Gečytė ir V. Rukšys. Įžodžio apeigoms vadovavo dvasios vadas kun. K. Sakalauskas. Mišias atnašavo ir pamokslą pasakė kun. Trimakas, skatindamas ne tik įžodį davusius, bet ir visus ateitininkus įgyvendinti savo duotą įžodį.

Po Mišių Šv. Jurgio parapijos salėje įvyko iškilmingas posėdis. Iškilmėms vadovavo Philadelphijos ateitininkų sendraugių pirm. J. Kananavičius, kuris šią šventę ir visą savaitgalį suorganizavo. Į iškilmes iš Cicero, Ill., atsilankė Ateitininkų Federacijos vadas dr. P. Kisielius, kuris pasakė ateitinin-

galime atsiliepti į jo pasiaukojimą mums. Po paskaitos sekė įdomios ir ilgos diskusijos.

Tą patį vakarą moksleiviai turėjo laužą High Parko laužavietėje.

Šeštadienį, balandžio 21 d., jaunučiai turėjo užkandžius ir bendrą susirinkimą. Po pietų kun. K. Trimakas vadovavo dviems pokalbiams: vienas buvo studentams, o kitas — moksleiviams. Užpildę anketas dalyvavusieji pasidalino idėjomis, rūpesčiais, pomėgiais, problemomis apie mokslą, tėvus, draugus, Dievą, Kristų ir savo pergyvenimus. Kun. Trimakas dažnai komentuodavo ir palygindavo. Per studentų diskusijas, be Toronto draugovės narių, dalyvavo SAS vicepirm. Pr. Pranckevičius ir SAS valdybos narė I. Stravinskytė, abu iš Chicagos, o taip pat pora atstovių iš Montrealio. Be to, bendrai moksleiviams ir studentams kun. Trimakas parodė multi-media skaidrių ir garsų montažą apie „Ateitį".

Sekmadienį prieš Mišias visas būrys kandidatų davė ateitininko įžodį. Mišias koncelebravo kun. K. Trimakas ir dvasios vadas kun. A. Prakapas. Po Mišių sekė bendra ateitininkų agapė.

AGK

MAS VASAROS STOVYKLA

Dainavoje

Dainavoje Moksleivių Stovykla, įvykusi nuo 1979 m. birželio mėn. 17 d. iki liepos mėn. 1 d. nebuvo labai panaši į ankstyvesnes stovyklas. Stovyklą pavadino a.a. kun. Garucko vardu. Stovyklos drausmė nebuvo griežta. Buvo tiktai keturios pagrindinės stovyklos taisyklės (rūkyti ir gerti draudžiama, nėra naktinių lankymų, visi kalba lietuviškai, nieks neišeina iš stovyklos ribų.). Buvo keleta papildomų taisyklių dėl pakrantės apsaugos.

Dienotvarkė irgi buvo savaip laisva: daug laiko apsitvarkyti, pakankamai laisvalaikio, plaukimui laiko ir t.t. Dienotvarkė nebuvo apkrauta užsiėmimais ir darbais. Rytais normaliai įvykdavo užsiėmimų būreliai, o popiet plaukimas ir darbų būreliai.

Užsiėmimų būrelių buvo aštuoni, kuriuose visi stovyklautojai vieną kartą apsilankė. Vida Kazlauskaitė dėstė lietuvių liaudies dainuojančią tautosaką. Edis Razma sudarė stovyklos projektą, kuris buvo laužavietės įrengimas. Vita Musonytė sprendė lietuvių ir mišrių šeimų problemas. Linas Rimkus pravedė gamtos pasitikėjimo būrelį, kuris miegojo vieną naktį palapinėse. Daug kam labai nepatiko, nes atrodė per skautiška. Arvydas Žygas (su Ofelijos Barškėtytės pagalba, jam išvažiavus) pravedė krikščioniškumo būrelį, kuris mąstė ir sprendė keletą problemų, kurias mes katalikai kartais turime. Saulius Jankauskas dėstė pirmąją pagalbą. Saulius Čyvas mus supažindino su Lietuvos gyvenimu per Kroniką. Daina Sidrytė rengė vakarines programas su savo būreliu.

Darbo būreliai buvo stovyklautojų pasirinkti, ir juos pasirinkę turėjo lankyti. Vida Kazlauskaitė mokė tautinius šokius. Rasa Šoliūnaitė vedė chorelį. Arvydas Žygas rengė radijo valandėlę, Saulius Jankauskas šelpė laikraštėlį, Linda Ruzgaitė mokė plaukti ir skęstantį gelbėti. Edis Razma vadovavo kūno kultūros arba „yoga" būreliui.

Stovykloje buvo tematinių dienų: kasos, lietuviškumas, draugiškumas. Įvyko ir keletas įdomių vakarinių programų: talentų vakaras, tautos, susitelkimo, susipažinimo, operos, papročių (Joninių), žaidimų, tarptautinis televizijos ir t.t.

Įvyko dvi ypatingos dienos, kuriose stovyklautojai smagiai susibūrė ir linksmai praleido, tai sporto diena ir žygis į Wampler's ežerą.

Stovykloje nebuvo per daug nemalonių įvykių, nuotaika vidutiniškai gera. Visi graudžiai atsiskyrė, išvažiuodami namo, vildamiesi grįžti sekančiais metais.

Vilius L. Dundzila

Kun. J. Staškevičius jaunųjų vadovų tarpe jaunučių stovykloje Dainavoje.

TRUMPAI

Chicagos tradicinė ateitininkų šeimos šventė įvyko birželio 3 d. Jaunimo centre. Šv. Mišias atnašavo vysk. Vincentas Brizgys, asistuojamas sendraugių skyriaus dvasios vado kun. Jono Borevičiaus, S.J. Po šv. Mišių Pr. Dielininkaičio kuopos jaunučiai atliko meninę programą.

Adelaidės ateitininkai susiskirsto skaičiais: 30 sendraugių, 6 studentų ir 7 moksleivių. Moksleivių kuopos pirmininkas yra Sietynas Kubilius; o visų ateitininkų vadovas Augustinas Kubilius; jam talkininkauja Pranas Pusdešris.

Daina Kojelytė, Ateitininkų Federacijos valdybos narė ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos sekretorė, liepos mėnesį išvyko į Braziliją padirbėti su Brazilijos jaunimu.

JAUNUČIAI

Jaunučių ateitininkų stovykla įvyko Dainavoje liepos 1—15 d. Stovyklos vadovybė: Juozas Polikaitis — komendantas, kun. Jonas Staškevičius — kapelionas, Regina Šilgalienė — vyriausia mergaičių vadovė, Valius Gražulis — vyriausias berniukų vadovas pirmąją savaitę, Ramūnas Girnius — vyriausias berniukų vadovas antrąją savaitę, dr. Teresė Kazlauskienė — stovyklos daktarė, Vida Damušienė, R. N. — stovyklos gailestingoji sesuo, Rasa Šarauskienė — ūkvedė, Renata Kungytė — sekretorė. Būrelių vadovai: Živilė Idzelytė, Alma Lelytė, Kristina Pabedinskaitė, Ginta Palubinskaitė, Gaja Pemkutė, Raminta Pemkutė, Elena Žukauskaitė, Edis Čepulis, Arnoldas Kungys, Vitas Laniauskas, Andrius Pabedinskas, Linas Palubinskas, Edvardas Šulaitis, Linas Vyšnionis. Užsiėmimų vadovai ir mokytojai: Valentina Černiauskienė — rankdarbiai, Marytė Gaižutienė — keramika, Dalia Staniškienė — laikraštėlis, Jolanta Zubinienė — piešimas, menas, Eglė Paulikienė — tautiniai šokiai, Rita Kazlauskaitė — tautiniai šokiai, jaun. vad., Tomas Strolia tautinių šokių muzikantas, Darius Polikaitis — dainavimas, Mirga Girniuvienė — vakarinių programų vadovė, ideologinės programos vadovė, dramos būrelio vadovė, Vida Budrytė — vakarinių programų vadovės padėjėja, Saulius Paulius — sporto vadovas, Dalia Pauliūtė — sporto vadovė, Alma Ostrauskaitė — gamtos takelio vadovė, Vilija Dėdinaitė — gamtos takelio vadovė, Darius Skiotys — vandens sargas, Lina Palubinskaitė — rankdarbių mokytojos padėjėja. Stovyklos registraciją rūpinosi Gražina ir Romualdas Kriaučiūnai. Stovyklos rengėja — Laima Šalčiuvienė (gaila, kad sveikata neleido jai stovykloje dalyvauti). Prie ruošimo talkino Janina Udrienė — jau kelinti metai iš eilės.

„Keliaujam su Daina" — Jaunučių Ateitininkų 1979 m. vasaros stovyklos Dainavoje laikraštėlis. Laikraštėlį redagavo Dalia Staniškienė. Iliustravo Sigutė Bankaitytė ir Danutė Petrusevičiūtė. Didelis 43 puslapių leidinys su stovyklautojų pasisakymais įvairiais klausimais, stovyklos dienoraščiu, kryžiažodžiais, stovyklautojų ir vadovų adresais.

MOKSLEIVIAI

„Sūrių spaudą", keliolikos puslapių laikraštėlį išleido Chicagos vakarinių apylinkių moksleivių ateitininkų kuopa. Jį redagavo kuopos pirm. R. Žukauskaitė, ižd. D. Kamantaitė ir V. Dundzila su D. Paulaitės ir E. Žukauskaitės pagalba.

„Nuotaikingiausias Arbūzas" — tai 1979 m. Moksleivių Ateitininkų Sąjungos vasaros stovyklos Dainavoje laikraštėlis. Redakcijos kolektyvas: R. Apanavičiūtė, V. Gogelytė, O. Jurėnaitė, D. Pauliūtė, N. Slivinskaitė ir L. Vaitonytė. Ypatinga padėka V. Dundzilai.

„Omega", Clevelando moksleivių ateitininkų kuopos laikraštėlis, pasirodė 1978—1979 veiklos metams baigiantis su veiklos apžvalga, rašinėliais ir trumpais pasisakymais.

STUDENTAI

Studentas Arvydas Žygas gegužės 26 d. skaitė paskaitą „Punsko krašto gyvenimas ir etnografija" Montrealio jaunimui. Paskaita buvo papildyta skaidrėmis.

Chicagos studentų ateitininkų draugovės suruoštas „Įvairių Tautų Muzikos Vakaras" įvyko birželio 2 d., Jaunimo centro kiemelyje. Vakaro organizavimui vadovavo draugovės ižd. Vitas Underys. Muzikantai L. Kuliava, J. Nakas, L. Rimkus, L. Ruzgaitė, N. Sparkytė, R. Underys, V. Underys, R. Zubrickaitė ir V. Vaičiūnas iš Illinois, Wisconsin, Indiana ir Kanados dainavo lietuvių liaudies ir amerikiečių „folk" melodijas ir savą kūrybą.

Chicagos studentų draugovės susirinkimas įvyko birželio 10 d. Jaunimo centre. Šv. Mišias atnašavo ir pamokslą pasakė dvasios vadas kun. dr. Kęstutis Trimakas. Šv. Mišių metu kandidatai Daiva Baršketytė, Teresė Drutytė, Lidija Dudėnaitė, Dalia Garūnaitė, Rūta Garūnaitė, Rasa Kaminskaitė, Audra Kubiliūtė ir Arūnas Pemkus gavo studentų ateitininkų spalvas.

Chicagos naująją studentų draugovės valdybą sudaro sekantys asmenys: Irena Pranckevičiūtė, Linas Rimkus, Birutė Šontaitė ir Vitas Underys.

Liepos pradžioje mus pasiekė SAS naujas *SAS aplinkraštis* apie ruošiamus studentų suvažiavimus:

Marius ir Rima džiaugiasi smėliu prie Spyglio ežero.

1. nepaprastą ateitininkų suvažiavimą IV PL Jaunimo Kongreso metu Europoje, 2. SAS suvažiavimą vasaros stovyklos metu Rochestery, N.Y., ir 3. spalio mėn. suvažiavimą, kuriame naujai išrinkta SAS valdyba pateiks savo planus ir aptars sąjungos stovį. Rašoma taip pat 26—rugsėjo 3 d. prie Rochesterio, N.Y. ir tautosakos savaitę rugpiūčio 19—25 , Algonquin Provincial Parke, Kanadoj.

SENDRAUGIAI

Sendraugės ateitininkės yra įsijungusios į Pasaulio Lietuvių Katalikių Organizacijos Sąjungos (PLKOS) veiklą, kuri priklauso Pasaulio Katalikių Moterų Organizacijos Unijai (WUCWO). Sendraugės yra pasižadėjusios prisidėti prie finansiško išlaikymo PLKOS skiriamos delegatės tarptautiniams ryšiams unijos centre. Dabartinė delegatė Birutė Šlepetytė-Venskuvienė, dalyvaudama WUCWO atstovių suvažiavime sausio 29—vasario 7 d. Bangalor mieste, Indijoje, supažindino suvažiavimo atstoves su lietuvių katalikių moterų veikla ir su žmogaus teisių pažeidimais okupuotoje Lietuvoje.

Melbourno sendraugių susirinkime iš Chicagos atvykęs Vaclovas Kleiza kalbėjo apie Ateitininkų Federacijos nuveiktus darbus bei ateities planus. Naująją valdybą sudaro: kun. P. Vaseris — dvasios vadas, S. Balčiūnas — pirm., V. Bakaitis — ižd. ir A. Mildažienė — sekr.

Sendraugių centro valdybos posėdis įvyko birželio 12 d. Šoliūnų namuose. Jame dalyvavo Ona Abromaitienė, Kazimieras Kriaučiūnas, dr. Algis Norvilas, Elena Razmienė, kun. dr. Viktoras Rimšelis, Vytautas Šoliūnas ir Milda Tamulionienė. ASS CV pirm. V. Šoliūnas padarė trumpą pranešimą. Buvo tariamasi naujos ASS centro valdybos sudarymu ir rinkimų reikalais. Taip pat buvo padaryti pranešimai apie sendraugių vasaros stovyklos ruošimą Dainavoje.

SVEIKINIMAI

„Ateities" redakcija nuoširdžiai sveikina sekančias ateitininkes sukūrusias naujas šeimas: Loretą (Plienaitę) su dr. Robert Guziec, Dainę (Narutytę) su dr. Thomas Quinn ir buvusią „Ateities" redakcijos narę Mariją (Eivaitę) su dr. John Hauser.

„Ateities" redakcija sveikina sekančius ateitininkus, sėkmingai baigusius mokslus ir įsigijusius mokslo laipsnius: Rūtą Augiūtę (magistrą pediatric child-care nursing, Bostono universitete), Ofeliją Barškėtytę (Chicagos universitete), Viktoriją Jogaitę (medicinos radiologiją Wittenberg kolegijoje), Saulių Kuprį (teisę Illinojaus technologijos instituto Kent teisės mokykloje), Nijolę Lenkauskaitę (psichologiją, John Caroll universitete), Birutę Lieponytę (optometriją), dr. Joną Lieponį (mediciną, Illinojaus universitete), Rasą Palūnaitę-Chambers (komunikaciją, Clevelando valstybiniame universitete), dr. Rimą Petrauską (psichologijos doktoratą, Windsoro universitete), Liną Rimkų (teisę, John Marshall teisės mokykloje), Ligiją Rociūnaitę (gailestingos sesers mokslus, Kento valstybiniame universitete), Danutę Saliklytę (biologiją, Illinojaus universitete Circle campus), Dovą Šaulį (chemijos magistrą, Illinojaus universitete Circle campus), dr. Augustą Šaulytę (mediciną, Pietinio Illinojaus universitete), dr. Liną Vaitkų (mediciną, Bostono universitete) ir dr. Onilę Vaitkutę-Šeštokienę (mediciną, Bostono universitete).

UŽUOJAUTA

Mirus Julijai Bičiūnienei, Stefanijai Blandienei, Aldonai Dirmantaitei-Šimaitienei, Kazimierui Motekaičiui ir Jonui Račkauskui, „Ateities" redakcija reiškia gilią užuojautą jų šeimoms ir artimiesiems.

Laiškai

Dail. Puzino Madona ant „Ateities" viršelio

1978 m. gegužės mėnesio *Ateities* viršelis buvo papuoštas mano vyro, dail. Povilo Puzino „Dvidešimtojo amžiaus madonos" nuotrauka. Nuoširdus ačiū už parodytą dėmesį Povilo kūrybai.

Siunčiu Jums „Puzino" monografiją su savo geriausiais linkėjimais.

Su gilia pagarba

Austra Puzinienė
San Mateo, Calif., JAV

Suvalkų ir lietuvių-lenkų reikalais

Džiaugiuos ir sveikinu Jus, kad š.m. kovo mėn. *Ateityje* palietėte bei konkrečiai įsijungėte į darbą dėl lietuvių-lenkų santykių gerinimo, dėl lietuvių teisių lenkų valdomose žemėse, dėl teisingesnio sienų nustatymo, dėl popiežiaus pozicijos ir Lenkijos dvasiškijos laikysenos.

Šia proga siunčiu ištrauką iš ukrainiečių laikraščio *Ukrainian Life* (gegužės 15, Chicaga), kur yra informacijos apie Suvalkus. Mažai kam yra žinoma, kad 1941 m. Sovietai už 7,500,000 aukso dolerių nupirko Suvalkus iš Vokietijos.

Eugenius Gerulis
Chicago, Ill., JAV

Kovo „Ateitis"

Ateitis. Nr. 3... Kiekvienas *Ateities* naujas numeris vis yra kuo nors ar daugeliu kuo įdomus. Su šiuo numeriu prieš akis vėl graži naujovė — kone visi puslapiai skirti vienai temai, vienai problemai. Daugelio žmonių daugeliu aspektu žvelgiama į dabartinės Lenkijos lietuvių situaciją, ypač į Punsko apylinkių lietuvybę. Rašo tenykščiai lietuviai, rašo ir iš čia nuvažiavusieji, svarsto įvairius klausimus, pasakoja ten lankymosi įspūdžius, narplioja aplamai lenkų ir lietuvių santykius, rodoma daug atitinkamų nuotraukų. Tai labai parankus šios

rūšies medžiagos, aktualaus klausimo sukaupimas vienoje vietoje.

Draugo kultūrinis priedas
Gegužės mėn. 26 d.

Balandžio „Ateitis"

aplamai šiandieninė „Ateitis" jau yra jaunosios išeiviškos mūsų kartos vaisius ir didžia dalimi jos tribūna. Galima tik pasidžiaugti ne tik žurnalo idėjų platumu, bet ir principingumu, lietuviškų reikalų neatstojimu nuo pasaulinių ir dideliu dėmesiu estetiniam puslapių apipavidalinimui.

„Draugo" kultūrinis priedas
1979 m. birželio 16 d.

Oskaro V. Milašiaus žvilgsnio versmės

Buvo neįprasta rasti „Ateity" (2 nr., 40 psl.) straipsnį apie Milašių, vardu „Oskaro Milašiaus reliatyvumo samprata". Tuojau puoliau jį skaityti dėl dviejų priežasčių. Viena, tos reliatyvumo teorijos niekada gerai nesupratau. Antra, šįmet kovo 2 d. sukako 40 m. nuo Milašiaus mirties. Tai buvo gera proga prisiminti įdomų žymų žmogų ir neblogą pažįstamą.

Tačiau pati straipsnio pradžia mane nemaloniai nuteikė, nes ten parašyta: „O. V. Milašius yra tiksliųjų mokslų žmogus. Jis buvo baigęs Paryžiaus Politechnikumą, taigi pasisavinęs ano meto gamtos ir matematikos mokslų žinias". Neįsivaizduoju, iš kur šio straipsnio autorius ėmė savo informacijas; bet tai, ką jis čia rašo, yra didelė klaida arba toks pat apsirikimas, nes O. Milašius Paryžiaus Politechnikume niekada nestudijavo. Jo mokslai neturėjo nieko bendro su gamtos ir matematikos mokslais, nes trejus metus Milašius studijavo semitines kalbas bei jų archeologiją Orientalinių kalbų mokykloje ir Louvre.

Ir O. Milašiaus visatos reliatyvumo ištakos buvo ne matematinės, bet mistinės, glaudžiai susijęs su 1914 m. gruodžio 14 d. vizija, kurią jis patyrė apie 11 val. vakaro po savo vakarinės maldos ir Šventraščio posmelio apmąstymo. Milašius šitą savo viziją savo draugui rytojaus dieną šitaip mėgino nusakyti: „Mačiau dvasinę saulę". Taigi Milašius ne matematiškai, bet savo dvasine įžvalga suvokė reliatyvumą, pasaulio susijusio judesiu, laiku ir erdve, net nežinodamas Al. Einsteino vardo, nes šis savo visuotinį reliatyvumą pradėjo skelbti apie 1917 m. Mūsų poetas nebūdavo patenkintas, kai laikraštininkai, rašydami apie Einsteino matematinę reliatyvumo teoriją, neminėdavo Milašiaus, ypač kad jo dvasiškai suvoktas visatos reliatyvumas vedė į mistinį Absoliutą. Jis tikriausiai ir buvo ta dvasinė saulė, apie kurią kalbėjo Milašius savo draugui C. Larronde.

Jonas Grinius,
Muenchenas, Vokietija

Apačioj dedame atsakymą kun. Vyt. Bagdanavičiaus, kurio mintys buvo panaudotos įvadinėj redakcijos pastaboj prie O. V. Milašiaus ištraukų iš „Laiško Storgei".
— Red.

Man labai gaila, kad ir po kai kurių pastangų man nepasisekė surasti vieno Milašiaus rašinio apie save, kuriame jis nusiskundė, kad savo jaunystėje jis turėjo nelaimės būti Paryžiaus Politechnikumo profesorių mokomas ir kad jam atsiėjo nemažai pastangų iš tos materialistinei galvosenos išsilaisvinti. Galbūt kad aš persiaurai supratau Milašiaus žodžius, sakydamas, kad jis buvo baigęs Paryžiaus Politechnikumą. Galbūt kad jis norėjo pasakyti, kad tik jų galvosena jį buvo formavusi.

Aš tik abejočiau dr. J. Griniaus pasakymu, kad „jo mokslai neturėjo nieko bendro su gamtos ir matematikos mokslais". Skaitant Milašiaus „Laišką Storgei" negalima išvengti įspūdžio, kad jam labai apėjo suderinti laiką, erdvę, vietą ir medžiagą. Tiesa, šiam savo protiniam uždaviniui jis matematinėms sąvokoms suteikia labiau filosofinį ir net mistinį turinį. Tačiau kaip tik pati skaičiavimo begalybė buvo ta varginanti problema, kuri nedavė jam ramybės. Dauginimas ir dalinimas be galo ir per amžius kaip galutinė žmogaus prasmė yra labiausiai jį gąsdinanti klaikuma.

Iš kitos tačiau pusės, šio pasaulio realybės teisingesnis supratimas yra visos šios vizijos tikslas. Medžiagą jis kartais vadina labai harmoninga ir labai gražia, kuri yra reikalinga mūsų meilei, kad jos padėdami mes galėtume medžiagą atgaivinti ir ištęsti iki begalybės, iki begalinės rimties. Ir savo Storgei jis vienoje vietoje primena, kad jis čia rašo ne apie dvasinius dalykus, bet apie medžiagą. „... mes čia turime reikalo ne su dvasinių paslapčių giminyste, nei su mistiniu ar sentimentaliniu gyvenimu, nei su amžinybe, į kurią mes nuskrisime rytoj. Mes čia domimės tiktai medžiaga, kuria mes pasiliksime ilgus amžius kape. Stalas, kuriuo aš remiuose, rašalinė, kurioje aš dažau savo plunksną, mano smegenims kelia neišsemiamą judesio problemą".

Taigi į Milašių mes turime žiūrėti kaip į žmogų, kuriam medžiaginės problemos nebuvo nustojusios pagrindinio dėmesio jo mąstyme vien dėl to, kad jis labai domėjosi dvasiniais dalykais.

Vyt. Bagdanavičius,
Chicago, IL., JAV.

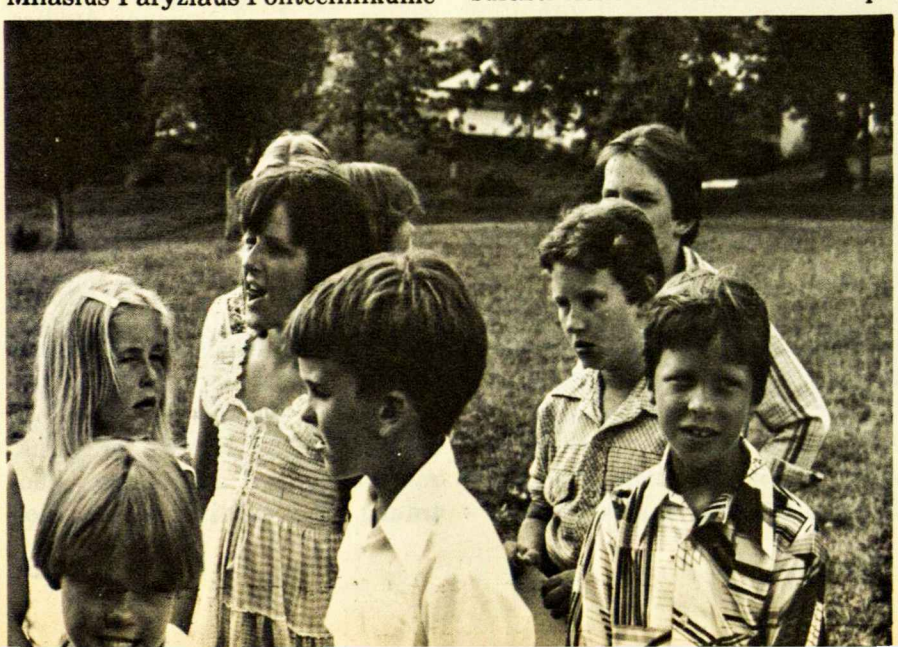

Šis dvigubas numeris yra skiriamas Vilniaus universiteto 400 metų sukakčiai paminėti. Iliustruojamas lietuvių dailininkų sukurtais Vilniaus miesto ir universiteto vaizdais. Korespondencijų skyriuje yra didelės ir įdomios Brazilijos ateitininkų kelionės aprašymas. Dėl vietos stokos šiame numeryje netilpo trečiasis K. Trimako straipsnis serijoje „Šių laikų krikščioniškieji sąjūdžiai" apie tradicionalistus — jis bus sekančiame numeryje.

Atsiųsta paminėti

Milda Kvietytė. PETELIŠKIŲ SALA. Pasakos ir vaizdeliai vaikams. Išleido Pasakų Fondas. Iliustravo dail. A. Korsakaitė-Sutkuvienė. Spausdino Vl. Vijeikio spaustuvė. 1979 m. Chicaga. Kaina 4.00 dol.

RARE ANTIQUE MAPS AND PRINTS. Collectors Circle Ltd. Katalogas senų žemėlapių ir atspaudų. Dėmesys kreipiamas Rytų Europai, ypač Lietuvai ir Lenkijai. 18 psl. Iliustruota žemėlapių ir atspaudų pavyzdžiais.

BENDRADARBIS. 1979. Nr. 25. Nek. Pr. Marijos seserų leidinys, skirtas vienuolijos rėmėjams, talkininkams ir bičiuliams. Vyr. red. ses. O. Mikailaitė. Iliustruotas šios vienuolijos seserų veiklos nuotraukomis. Surinktos įdomios dvasinio atsinaujinimo žinios, ses. O. Mikailaitės rašiny „Dvasinio atsinaujinimo kryptimi".

LIEPSNA. Montrealio lituanistinės mokyklos laikraštėlis. 1979 m. vasario 16 d. Red. D. Piecaitytė. Trumpų rašinėlių ir pasisakymų pripildyti 34 psl. Su piešinėliais.

Ateities vakaras

Spalio 13 d., vakare, Jaunimo centre, Chicagoje, ruošiamas tradicinis „Ateities" vakaras su jaunimo konkurso premijų įteikimu. Vakarą ruošia Chicagos sendraugių skyrius, vadovaujant pirm. M. Šilkaičiui ir vicepirm. J. Baužiui. Kviečiame visus vyresniuosius ir jaunimą. Tikimės visų gausaus dalyvavimo.

Tarptautinis krikščionių filosofų kongresas

Šių metų spalio 21—28 dienomis įvyks neeilinio titulo — Krikščionių filosofų kongresas. Jį šaukia prieš nedaugelį metų susiorganizavusi Amerikos krikščionių filosofų draugija. Dėl kelių praktiškų motyvų Kongresui parinkta Argentina, Cordobos universitetas — seniausias Argentinoje. Šio kongreso idėja realizuoti buvo suorganizuotas 1977 metais komitetas Argentinoje iš žymiausių to krašto krikščionių mintytojų ir praktiškų veikėjų. Kongreso idėją užgyrė Argentinos vyskupų 1977 metų konferencija, Argentinos valdžia paskyrė lėšų apmokėti kviestų prelegentų keliones ir nors dalį kitokių išlaidų. Numatyta apie 50 prelegentų iš įvairių pasaulio kraštų. Kongresui proga yra 100 metų sukaktis nuo P. Leono XIII enciklikos, prasidedančios žodžiais: Amžinojo Tėvo — Aeterni Patris. Aštuonioliktasis šimtmetis paliko paplitusią materialistiniai utilitaristinę filosofiją. P. Leonas XIII šia enciklika ragina mintytojų ir visų žmonių protus grįžti prie objektyvių amžinų tiesų ir jomis tvarkyti visuomenės ir privatų žmonių gyvenimą. Ši enciklika sukėlė didelę sensaciją ir galima sakyti, kad pradėjo naują erą.

Įvyksiančio Krikščionių filosofų kongreso tikslas yra, paties P. Leono XIII žodžiais, senus dalykus papildyti ir patobulinti naujais. Praktikoje tačiau nebus pamiršta mūsų laiko aktualius klausimus nagrinėti amžinųjų tiesų šviesoje. Kongreso paskaitų programoje yra mums lietuviams aktuali tema: Teisingumas ir marksizmas šiandieniniame gyvenime. Kongreso komitetas kviečia dalyvauti visus, kas tuo įvykiu domėtųsi. Numatoma, kad kongrese aktyviai dalyvaus ir keli lietuviai.

Vysk. V. Brizgys

ALp(LKA)1786
1979, Nr.7/8

30.725.259